

Fratri Didaci de Deça ordinis predicatorum
vite regularis: Serenissimi ac magni Hispaniarum
principis preceptoris. In defensiones sancti Tho-
me ab impugnationibus magistri Nicholai ma-
gistri Mathie ppugnatoris sui. Ad Illustrissi-
mum ac Reuerendissimum dominum: dominum
Petrum Mendocę archiepiscopulę Toletanę. Hispani-
æ totius primatem. Sanctę Romane ecclesie car-
dinalem dignissimum. Epistola.

3

Illustrissimo ac Reuerē-
dissimo in cristo patri dño: do-
mino petro Mendocę archiep-
suli Toletanę. Hispaniarum prima-
ti: sanctę Romane ecclesie car-
dinali dignissimo. frater Dida-
cus de Deça ordinis predicato-
rũ vite regularis. S. p. D. Non
satis cõstat pater optime: an ue-

ritas plures habeat sectatores an impugnatōres
Et quidem ambiguũ non est q̄ a prima rerũ cõ-
ditiōe: vix traxerit veritas sine aduersante mo-
rularũ. ipsa teste veritate vbi de prima ac pulcher-
rima inquit creaturarum. Ille homicida erat ab
initio ⁊ in veritate non stetit. Verum q̄ alij sola
obsistunt ignorãtia. Nam crebro: vt Seneca di-
cit. mendacium specie veritatis obcludit. Et si //
cut tristem frontem amicus ⁊ blandaz adulator
ostendit: sic verisimilitudine ut uel fallat uel sur-
ripiat: coloratur veritas. Hoc erroris exẽplo ga-
late deprehensi sunt: quibus Apostol⁹ ait. O in

ſenſati galate q̄s uos fascinauit ueritati nō obe//
dire? Alij v̄o inanis glorie cupiditate repugnāt
Hij iuxta p̄phetam faſtu quodam inflati ſciētie
erecta aiunt ceruice. linguam noſtrā magnifica//
bimus. labia noſtra a nobis ſunt. Neq̄ horum
ſtudiuz eſt inquiſitiōibus ſuis ueritatē aſſequi:
ſed uictores uideri. Unde fit ut contentionū cer
tamina ſponte ſuſcipiant exquirantq̄ atq̄ ex pa
cis negocio: riſe inuentoꝝ exurgant. qui et eo
ſe maxime doctos arbitrati ſunt: ſi doctioꝝibus
ignorationem audacter obijciant. Ego certe ad
miꝝor ne dicam abominoꝝ quozundaz doctozuz
impudentiam quozum omne ſtudium ⁊ cōmen
tatio in eo poſita eſſe uidetur: ut maioribus con
tradicanꝝ. Audiant iſti maledictionē dei p̄ pro//
phetam dicentis. Ue qui ſapientes eſtis in ocul
ueſtris ⁊ coram uobis metip̄is prudentes. Audi
ant ⁊ cōminationez Apoſtoli in epiſtola ad Ro
manos. his inquit qui ex contentione ſunt ⁊ q̄
non acquieſcūt ueritati: ira ⁊ indignatio ꝛc. Sz
his plane longe deteriores ſunt qui quadā ani//
mi amaritudine inuidieq̄ cruciatib⁹ excitati ue
ritatem paſſim negant: premunt ac perſequuntē
ut tantū alioꝝum acta lacerēt et extinguant. Hos
uocat Apoſtolus ſcribens ad Thimotheū: ho//
mines corruptos: mente reproboſ: ſemper diſcē
tes: ⁊ nunq̄ ad ſcientiam ueritatis peruenientes.
Horum erat iugis pugna perpetuumq̄ certamē
cum noſtro diuo Hieronimo ut ipſe deplorat.
quos ab indefeſſo latratu et rabie perſecutiōis:
canes uocare conſueuit. ſed ⁊ ſcriptura eos par
uulos. id eſt minoꝝes non gratis appellat dicens

Virum stultum interficit iracundia ⁊ paruulum
occidit inuidia. neq; enim possum⁹ inuidere: ni
si eis quos nobis in aliquo maiores esse puta
mus. ipse quisq; sibi testimoniu⁹ perhibet qd eo
minor sit: cuius inuidie liuore torquetur. Cur
enim hostis ille antiquus primo homini inuidē
do surripuit: nisi quia amissa beatitudine: mi
norē se mortalitati illi⁹ agnouit? Cur ⁊ Saul Da
uid strēnuum populi sui ducem persequebatur?
nisi qd eum magnis quotidie uirtutu⁹ augeri suc
cessibus sensit? Habet hoc nimirum inuidie estu
antis uirus: qd cūcta que inuenerit bene gesta ali
orum inficit ac consumit. Hec cum ita sint: non
mirentur ignari. neq; iurati hostes ut ita loquar
insultent si diui Thome aquinatis probatas sen
tētiās fideles atq; ueritate plenas: morsibus ob
trectatorum patere intelligūt. siquidē meminif
se eos oportet id usu omnibus fere scriptorib⁹:
alia atq; alia rōne ut deductu⁹ est euenisse. quod
multorum exempla cunctis apta satis probant.
Sed hoc unum admirantur magis qd cernant
doctrinam eius probatissimā tam multorum nō
utiq; uulgarium iaculis propulsatā nō extingui.
non eueri. aut uel in modico unq; infringi potu
isse. quod certe necdum ingenij sui maximi argu
mentum est non exile: uerum qd e celo uim mētis
scribendiq; munus fide integerrimu⁹ nactus sit.
Illud itaq; sibimetipsis obiciant latratores: qd
sancti doctoris dogmata magno ac excellenti in
genio uiri ut ipsi aiunt impugnauere. nā id utiq;
nō fecissent: nisi ei⁹ apud omnes summū fuisset
iudicium ⁊ uirtutis opinio: ut tāto sibi inde ma

iozem compararent triumphū: si C quod eos fe
fellit D fortissimū pugilem postrauissent. ex eorū
tamen oppugnatiōib⁹: celeberrimū apud mor
tales qui modo ceci non sunt aut ingrati: diuus
aquinas nomen assecutus est. horū nuper ma
gister Nicholas de lira ⁊ quidem uir doctissi
mus inuentus est. qui cum ueteris ac noue legis
postillator sederet: nonnulla sancti Thome the
oremata corrigenda annotauit. Cui cū dñs Pau
lus Burgen. episcopus se sancti doctoris defenso
rē offerret: magister ad Nathias puincie Saxonie
minister: accerrimus Nicholai surrexit propu
gnator. ⁊ nunc rationibus eius ut ipse putat: ui
res accōmodando. nunc nouis quibusdā argu
tijs adiuuentis: sententias sancti Thome labefa
ctare ac prope expugnare conatus est. Ego ue
ro non q̄ me maiorem alijs aut doctiorem existi
mē C neq̄ enim uires meas ignoro. Sed quo mi
litie mee disciplinam pro ueritate tuenda cui me
deuoui ut cūq̄ adimpleam: ceptum pro scō Tho
ma adiuui certamen. hunc tamen mihi dūtaxat
placuit imposuisse terminū. ut ⁊ aduersantiū ra
tiationes inualidas penitus ac ineptas ostē
derim. ⁊ sancti doctoris dogmata incōcussa pro
bauerim ueritate subsistere. Burgen. uero bene
dicta ⁊ q̄ causam sancti Thome tangere uisa sūt:
in sortem meā suscepi. cetera que ad rem nō per
tinent quecunq̄ illa fuerint uera aut falsa: inta
cta reliqui. Accipiet igit̄ dominatio tua Reuerē
dissima opus hoc mee in illam fidei ac Reueren
tie locuples testimoniū. cui id iure optimo dedi
caui. Certo sciens nō parū illi ex tue dignitatis

splendore: momenti ⁊ roboris prouenturū. Nā
ut pretereā tue familie illustris antiquitatē. opes
immensas. singularē potentiā que tibi cum pau
cis sunt cōmunia: animi tui magnitudo. rara p
bitas. uirtutū ornamenta ⁊ omnis sciētie decus:
te omni obsequio dignū. teq; iudicē omniū litte
rarum efficiūt. Qd̄ si in editione mea hac qd̄ in
ciderit qd̄ nō ad unguē ut aiunt fuerit elimatū:
pro ingenio tuo mirabili primas clarissime: ca//
stigationi non parcas. at mihi non satis perito:
pro solita humanitate indulgeas. Sin autē labor
meus tua gratia ac laude dign⁹ fiat: fructū hunc
ac premiū spero ⁊ opto. ut amplitudo tua munī
ficentissima in Diui Aquinatis honorē: libellus
istum q̄ multos iubeat fieri Eneis litteris. Vale
felic̄ pontifex.

Libet.

Circa librum Genesis. Capitulo primo.

In capitulo primo libri Genesis super illud. Dixit autem deus: fiat luminaria &c. Cum postillator iuxta expositionem littere secundum tertiam opinionem vellet probabile ostendere ac defendere quod corpus solis factum fuerit quarta die ex nube lucida. que secundum tertiam opinionem fecerat tribus diebus precedentibus diem et noctem: Improbatur quaedam sancti Thome argumentationem. Ex prima parte questione. lxxvij. articulo ultimo. ad secundum inquiring. Nec ualet quod contra hoc obicit frater Thomas prima parte summe sue dicens. quod non potest conuenienter dici quod in prima rerum productione aliquid sit productum satis cito corrumpendum. Ex quo concludit inconuenienter dici: solem factum ex illa nubecula. quia sic: fuisset corrupta. Non enim corrumuntur proprie loquendo de corruptione secundum perfectam eius rationem: que transmutantur in melius. ut dicitur in libro de generatione. sicut non dicuntur elementa proprie corrumpi: quando ex eis fit corpus mixtum. quia corruptio proprio modo dicta: est uia ad defectum. hic uero ad perfectum. illa autem nubecula erat quid imperfectum respectu solis. Ipse etiam Thomas incidit in id quod reprobat. quia in opere quarte diei: dixit quod aues et pisces facte sunt ex quatuor elementis. licet in

Genesis.

textu solum nominetur aqua. quod non potuit fieri: nisi per corruptionem formarum elementarium modo predicto. Hec postillator in forma. ¶ Ad quorum primū respondet Burgen. q̄ postillator falso imposuerit illud sancto Thome. cum per eam argumentationem quam postillator induxit: non improbet sanctus Thomas opinionem que corpus solis dixit esse factum ex nube lucida: sed aliā que prima fuit scilicet q̄ nubes illa: facto sole in preiacentem materiā redisset. ad quam sequebatur nubeculam illā uere et proprie corrūpi cū in rem uiliozem mutata fuisset: scilicet in preiacentē materiā. q̄ autem ex nube lucida non fuerit formatum corpus solis. que tertia opinio recitat̄ a sancto Thoma: destruit per aliud medium. quia scilicet materia solis nō potuit prefuisse sub alia forma: si ponatur sol secundum naturam corpus incorruptibile. Unde satis constat q̄ postillator non bene aduerterit dicta sancti Thome. Hec Burgen. et bene. et ad intentionem sancti Thome. ¶ Verū magister Mathias ordinis fratrum minorum Saxonie puincie minister egre ferens hic et ubiq̄ defensionem sancti Thome: putat quadam sophistica circuitiōe improbationem postillatoris non rectam: rationabilem ostendere dicēs. q̄ improbatio tertię opinionis secundum sanctū Thomā innitit̄ eidem medio quo p̄ma opinio secundum eum destruitur. Probat hoc. quia ex obiectione sancti Thome contra tertiam opinionem: duo sibi uidentur sequi. primū est q̄ ex illa luce sine sui corruptione: corpus solis fieri nō potuit. quia materia solis

Liber:

non potuit prefuisse sub alia forma: sine corru-
ptione prioris. cuius forme corruptio non erat
conueniens. quoniam nihil fuit in principio cō-
ditum: cito post corrumperendum. quod dicit
postillatorem in uerbis sancti Thome itime per-
spexisse. ¶ Secundum q̄ sequi uidetur inquit il-
le ex dictis sancti Thome est. q̄ nulla materia ex-
istēs sub forma priori: potest esse sub forma po-
steriori nisi priori corrupta. Et ideo reprobat
tertiam opinionem quia forma solis specifica.
formam lucis genericam non compatitur. pro-
pter quod ex luce non potuit fieri sol: nisi for-
ma lucis corrumperetur. quod est inconueniēs
propter medium per quod prima opinio secun-
dum sanctum Thomam fuerat improbata. Hec
magister ad Nathias. ¶ S; certe mirabile ē q̄ iste
magister tam multas sibi texuerit inuolutiones.
tanq̄ extraneum habuerit intellectum: ubi san-
ctus Thomas plane aperuit mentem suam. Un-
de uidetur magistri huius tota deductio: qua-
dam extorsione pro sola uolūtate conficta. Qd̄
enim primo dicit utriusq̄ opinionis improba-
tionem secundum sanctum Thomam eodem in-
iti medio: falsum est. Cum ambas nō una sed
duplici argumentatione ac diuersa destruxerit.
Et ad eius probationem dicit q̄ ex obiectione
sancti Thome contra tertiam opinionem: non
aliud sequitur. q̄ q̄ sanctus Thomas expressit
scilicet q̄ corpus solis non potuit formari de nu-
becula. Ad quam conclusionem utitur ea ratio-
ne dūtaxat: quia materia solis non potuit eē sub
alia forma si ponatur corpus solis incorruptibi

Genesis.

le ⁊ non ex quatuor elementis. Nam inde sequebatur q̄ materia solis esset intransmutabilis. et ita q̄ non fuit primo sub forma nubecule. ⁊ per consequens q̄ ex ea non fuerit formatus sol. qz nihil aliud est aliqd ex altero cōposito fieri naturaliter: q̄ materiā vnus primo fuisse sub forma alterius vt habet ex primo de generatione.

¶ Et cū magister aNathias dicit q̄ in dictis sancti Thome includit ista: materia solis nō potuit fuisse sub alia forma sine corruptione prioris: verum est. Sed est falsum q̄ talem corruptionē fuisse in prima rerū productione: sit illud incōueniens ad qđ tertiā opinionē pretēdit. s. Thome ducere. Nec corruptio prioris forme nubecule: est mediū aut fundamētū sue argumētatiōis. sed cōditio apposita de icorruptibilitate solis. ex qua sequitur materiam solis nunq̄ fuisse sub forma nubecule. aut sub alia forma. Et per consequens q̄ ex nube non fuerit formatus sol. Unde ex illa conditione apposita. s. si ponatur corpus solis incorruptibile: aperte monstratur q̄ non fuerit mens sancti Thome tertiam opinionem improbare. per hoc mediū videlicet qz nihil in prima rerū institutiōe productum ē: cito post corrūpēdū prout arguēs somniauit. Alias: frustra adiecta fuisset illa cōditio. quoniam ea apposita vel non apposita: non minus probaret tale mediū. Nam si corpus solis factum esset ex nube lucida put dicit tertia opinio: nō min⁹ seq̄ret nubeculā corrūpi. ac p̄ hoc aliqd in p̄ma rerū p̄ductiōe esse cōditū satis cito corrūpēdū. siue corpus sol̄ ex ea formatū corruptibile eēt: siue icorruptibile

Libet.

Nihil enim ad illud propositum confert corru-
ptibilitas solis aut incorruptilitas. Unde liqui-
do cōstat q̄ sanctus Thomas nō eodem medio
tertiam improbet opinionem quo et primam.
neq̄ idem incōueniens ex utraq̄ obiectione pre-
tendit. Sed medium argumentationis eius con-
tra tertiam opinionem: sumitur sicut dictum est
ex conditione adiecta scz si corpus solis pona-
tur incorruptibile: ⁊ inconueniens ad quod de-
ducit tertiam opinionem: est implicatio contra-
dictionis. Nam tertia opinione concessa: sequi-
tur materiam solis primo fuisse sub forma nube-
cule ⁊. per consequens subiectum transmutatio-
nis. alias: non fuisset transmutatio naturalis. stā-
te autem conditione scilicet corpus solis esse in-
corruptibile ⁊ non ex quatuor elementis: sequi-
tur materiam solis non primo fuisse sub alia for-
ma neq̄ subiectum transmutationis. Nam incor-
ruptibilium corporū: intrāsmutabilis est mate-
ria secundum formas. ¶ Confirmātur ista quia
in questione de potentia dei. questione quarta
de creatione materie informis. articulo secundo
in ultima obiectione cōtra illud dictum scilicet.
q̄ ex nubecula formatū fuerit corpus solis: hac
eadem utitur argumētatione ⁊ non prima. in q̄t
enim sic. Sed contra omne illud q̄ fit ex mate-
ria precedente: habet materiā talē in qua possi-
bilis est formarū successio. talis autē non est ma-
teria solis nec alicuius celestium corporū eo q̄
in eis non est contrarietas. ut probatur in pri-
mo celi et mundi. ergo non potest esse q̄ ex illa
luce: postmodum formatum sit corp⁹ solis. Hec

Genesis.

sanctus Thomas. ¶ Ex supradictis satis uidet̃
q̃ nec dum medullam aut intima in uerbis san //
cti Thome postillatoꝝ non uidit: sed neq̃ super
ficiem eorum tetigerit. Ea autem que in defensi //
onem postillatoꝝ magister Mathias multipli
cat ac inuoluit: figmenta sunt. que nec ex uerbis
sancti Thome: neq̃ ex eius intentione proban //
tur. ¶ Sed utrũ in quolibet composito sint plu
res forme substantiales: uel una tantum. qđ ma
gister Mathias tetigit: non est presentis nego //
tij examinare. cum super hoc nullam fecerit in
hoc passu sanctus Thomas mentionem. Est
enim nostri laboris int̃tio ea que postillatoꝝ ex
dictis sancti Thome recitat improbanda: uera
atq̃ probata esse ostendere. obiectionesq̃ in cō
trarium pro nostra capacitate dissoluere. Unum
tamen est q̃ articuli Oxonie condemnati nō po
terunt nos in hac parte deterrere. aut linguam
uel calamum cohibere. ¶ Quod autem postil //
latoꝝ secũdo subiũgit q̃ sc̃s Thomas incidit in
id qđ reprobat: q̃q̃ nō repugnet improbationi
sancti Thome ò tertiã opinionẽ: q̃ tñ obiectiõĩ
ei⁹ ò p̃mã opinionẽ uideret̃ obsistere: Respõdet
Burgeñ. q̃ sc̃s Thomas i ea argumẽtatõẽ nō im
probat q̃ in p̃ima rerum institutione ex aliqua
natura produceretur species alia. sicut herbe et
plante ⁊ aues ⁊ pisces ex quatuor elementis. sed
dicit esse inconueniens q̃ aliqđ tunc factum fue
rit: quod postea esse desierit secundum totum.
ut q̃ totum unum elementum: aut alia queuis
species: producta fuisset et post modicum de //
sineret esse. Hec Burgeñ. ¶ Et quãuis solutio

Libet.

ista probabiliter sustineri posset: dicitur tamē melius et magis ad intentionem sancti Thome. falsum esse quod sanctus Thomas incidit in id quod improbauerat: Nam in productione herbarum et plantarum aut auium et piscium ex quatuor elementis quā posuit sanctus Thomas: nulla fuit facta corruptio proprie dicta. cū ibi fuerit generatio perfectioris ex imperfectiori. que transmutatio neque est: neque a sancto Thoma reputatur corruptio proprie dicta: sed mutatio quedam in melius que non repugnat prime rerum institutioni. Quod expresse sanctus Thomas docet in hoc proposito prima parte. q. lxxij. de opere sexte diei. ad quintum inquit enim. Ad quintum dicendum: quod cū generatio unius sit corruptio alterius: quod ex corruptione ignobiliorum generentur nobiliores: non repugnat prime institutioni rerum. Unde animalia que generantur ex corruptione rerum inanimatarum uel plantarum: potuerunt tunc generari. non autem que generantur ex corruptione animalium: tunc poterunt produci: nisi potentialiter tantum. Hec sanctus Thomas in forma. Unde contra primam opinionem que posuit nubeculam in preiacentem materiam rediisse formato sole: recte utitur sanctus Thomas illo medio. quia scilicet in prima rerum institutione nihil fuit productum postea corrumpendum. Nam ibi fuisset corruptio in minus perfectum: scilicet in preiacentem materiam: que corruptio repugnat prime rerum institutioni. Sed contra tertiam opinionem que posuit transmutationem ex nube lucida fieri in melius: scilicet in corpus solis: non eo medio tanquam insufficienti. sed alia usus est argu-

Genesis.

causam tante cladis totius .s. perditionis hūane per diluuiū: vitia hominibus obiecit carnalia dīcens. Vidētes filij dei filias hominū rē. ⁊ seq̄t̄. Dixitq̄ deus. Nō permanebit spirit⁹ me⁹ in homine in eternū quia caro est. i. vitijs carnalibus illectus. Sed verisile est q̄ potius obiecisset illis scriptura pro ratione tātē pene inferende: pctm̄ ydolatrie grauissimū si tūc fuisset. ¶ Ad obiectiōnem autē arguentis d̄ rationē sancti Thome dīcī q̄ nō est sile. quia memoria ⁊ cōsideratio creationis vniuersi per se arguit vnitatē dei creatis. Ac eius summā perfectionē ⁊ bonitatē et excellētiam sup omnes creaturas ac per hoc q̄ sibi debitus sit cultus latrie. Unde ⁊ philosophi naturali ratiōe ea de deo cognouerunt ex cōsideratione ordinis vniuersi ⁊ sue institutionis. Memoria autē punitiōis seuerē: nō ita directe ⁊ de per se pbat deū vnū summe bonū atq̄ eius naturā pfectissimā sup oēs creaturas. Cū pene in q̄tū huiusmodi a mala causa ⁊ a plurib⁹ ifligi possint. ⁊ presertim in hominib⁹ secūde etatis potuit memoria illius punitionis nō esse sufficiēs ad excludendū ydolatriā: q̄ intellectus hominū tūc magis erat obtenebratus q̄ in prima etate. tū ex maiori elongatione a prima nature puritate. tum ex assiduitate peccādi. Unde ⁊ cā circūcisionis daute tpe Abrahe ⁊ legis late tpe tribus Moysi: assignatur a doctoribus obtenebratio mētis hominū ex vetustate peccādi ⁊ distantia naturalis ratiōis a pmo sui vigore. ¶ Habuerūt etiā hoīes prime etatis auxiliū magnū quo in cultu veri dei persisterēt doctrinā. s. Ade qui plene instructus erat

Libet.

in naturalibus ⁊ diuinis. Uixit enim Adā p̄ me-
dium t̄ps fere prime etatis s̄m cōputationē hie-
ronimi. cui successit sextus ab eo Enoch vir iu //
stissimus. cuius filius a Datufalem mortuus ē pro-
ut Hieronimus refert eodem anno quo diluuiū
inundauit. atq; ita doctrina Ade: de cultu vni⁹
dei: faciliter potuit disseminari per totam p̄mam
etatē ante diluuiū. ¶ Et preterea memoria recen-
tis creationis fuit memoria beneficii suscepti. q̄
naturaliter trahit beneficiatū in amorē ⁊ recog- //
nitionem benefactoris s̄m quem modū dicit Di-
onysius. iij. ca. de diuinis noībus. q̄ deus omnia
in se conuertit tanq; omniū causa. que recogni- //
tio principaliter consistit in exhibitiōe debiti cul-
tus. s. honoris ⁊ reuerentie. Unde ore dei dicitur
mala. primo. Si ego p̄r: ubi honor meus? Quia
scz pater habet rationem principis. Sed memo- //
ria punitionis: directe ⁊ per se inducit timorem
seruilem. qui ⁊ si quandoq; manū cohibeat: mē-
tem tamen directe ⁊ per se non reformat. p̄mo si
fuerit excessiuus: impedit rōis iudiciū ⁊ act⁹ iuo-
lūtarios causat suo mō. Un̄ nimiz si mēoria seue-
re punitiōis p̄ diluuiū: nō sufficiēter cohibue- //
rit hoīes secūde etatis ab ydolatria quēadmo //
dū mēoria creatiōis recēs hoīes etatis p̄me. pre-
serti cū de⁹ assecurauerit federe sempiterno Noe
cū tota posteritate dicēs. Ecce ego statuā pactuz
uobiscū ⁊ cū semine v̄ro p̄ uos ⁊ ad oēm aīam
uiuētē q̄ ē ⁊c. Seq̄t. ⁊ neq; ultra interficiet̄ oīs
caro aq; diluuij. nec erit deiceps diluuiū dissi- //
pās oēm terrā. h⁹ enī p̄missiōis cōfidētia: potu-
it eē occasio q̄ mēoria seuerē punitiōis scē per

Genesis.

Diluuium nō satis retraheret hoies secūde etatis
ab ydolatria.

Circa capitulum. xxv.

In ca. xxv. ubi i replica s̄ Burgē. magister
Mathias dicit. nec p̄t Burgen. pbare intē
tū suū p̄ sc̄m tho. qz p̄cedit p̄ ypothesim
q̄ nō cōcedit: Aduertēdū ē q̄ nec sc̄s tho. illaz
cōcedit ymo magis in rei veritate negat. Inquit
enī sic p̄ma secūde. q. cij. ar. ij. ad sc̄bz. Ad secun
dū dicēdū. q̄ rō illa p̄cederet si cerimonialia p̄
cepta eēnt data solū ad figurādū futurū. nō autē
ad p̄sentialiter deū colēdū. Cū r̄ i corpore eius
de articli hec fuerat sc̄i Tho. determinatio q̄ ce
rimonialia ueteris legis nō solū habuerunt cām
figuralē: s; etiā litteralē. s. cultū dei p̄ tpe illo.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cū Burgen. circa cōtractus Jo
seph induceret ex doctrina sc̄i tho. secūda
secūde. q. lxxvij. ar. i. q̄ in emptōe r̄ vēdi
tione equalitas iusticie obseruāda ē s̄ quoddaz
postillatoris dictū. s. q̄ tm̄ ualet res q̄tū vēdi po
test: Magister Mathias iqt. S; ego cū postilla //
toze uerius puto q̄ in cōmutatiua iusticia equa
litas s̄m naturam seruari non possit quicqd̄ di //
cat sc̄s tho. p̄ Burgen. allegat^r. qz totū aurum
mūdi s̄m naturā nō ualet unū equū. cū tm̄ in or //
dine ad hūanos usus modicū aux ualet magnū
equū. Hec mgr̄ Mathi. cū alijs q̄ ad hoz tecla //

Liber.

rationem subiungit. ¶ In quibus uerbis duplici reprehensione dign⁹ hēē. primo qz ex mō suo loquēdi videt^r significare qd scūs Tho. aliquñ dixit. aut in loco preallegato senserit: qd in cōmutatiua iusticia obseruanda sit equalitas s^m naturā rei specificā. Lū tamē hoc sit manifeste falsū. pmo s^orium huius docet eadē q^ostione arti. secundo ad tertiū inquit enim. Ad tertiū dicēdū qd sicut Augustinus dicit. xi. de ciui. dei: precii rerū venaliū nō cōsiderat^r s^m gradū nature cū qñqz pluris vendat^r vnus equus q̄ vnus seruus. Sed cōsiderat^r s^m qd res in vsum hominis veniūt. Et ideo nō oportet qd venditor vel emptor cognoscat occultas rei vendite qualitates. sed illas solum per quas reddit^r hūanis vsibus apta. puta qd equus sit fortis ⁊ bene currat. ⁊ s^m in ceteris. has autē qualitates: de facili venditor ⁊ emptor cognoscere possunt. Nec scūs Tho. i forma vbi expresse tenet qd precii in cōmutatiua iusticia nō consideret^r s^m gradū nature rerū. Patet ergo qd modus loquēdi huius magistri fuerit ex falso intellectu quē habuit in uerbis scī Tho. ⁊ utinam nō ex malo affectu. ¶ Itē secūdo videtur qd iste magister p^priā vocē ignorauerit. nā dicit qd eq̄litas in cōmutatiua iusticia que est in cōtractib⁹ nō seruat^r. sed qd p^p rationē iusticie mēsurat^r. qd enim aliud est s^m ratiōem iusticie res mēsurari: q̄ in earū cōmutatione equalitatē seruari. Certe nō aliud. neqz ex diffinitione Aug⁹. quā pro se inducit aliud habet^r. vt patet recte eā cōsideranti. Sed vt mihi videt^r putat magister aⁿthias qd qz in cōmutatiua iusticia mensurantur res consi

Genesis.

derata qualitate temporū. locorum. ac dignita-
tis rerum in respectu ad vsum hominū: q̄ ideo
in ea non obseruat̄ equalitas. in quo plane de-
cipit̄. quia p̄mo non eēt iusticia cōmutatiua: si
illa omnia nō cōsiderarētur ⁊ singula que digni-
tatem aut valorem rerū exaugent. nec ē aliud eq̄
litem in iusticia cōmutatiua seruare: quam s̄m
omnes illas circūstantias res commutabiles cō-
mensurare. Unde scūs Tho. secūda secūde in q̄-
stione preallegata. arti. secūdo. ad secūdū sic dī-
cit: Ad secūdū dicēdū q̄ mensuras rerū venaliū
necesse est in diuersis locis esse diuersas p̄pter di-
uersitatem copie ⁊ inopie rerū. q̄ vbi res magis
abundāt: consueuerunt esse maiores mēsure. In
vno quoq̄ tamen loco ad rectores ciuitatis per-
tinet dēterminare que sunt iuste mēsure rerū ue-
naliū pensatis conditiōibus locoꝝ ⁊ rerū. ⁊ ideo
has mensuras publica auctoritate vel consuetu-
dine institutas: preterire non licet. Hec sanctus
Tho. Ex quibus etiam accipit̄ verus intellectus
eius prouerbij legalis quod postillatoꝝ introdu-
xit. s. q̄ tantū valet res quantū vendi potest. Nō
enim est verum si intelligat̄ q̄tum vendi potest
de facto ⁊ beneplacito cuiuscūq̄ vendentis. S̄
quantū vendi potest de iure. i. seruata institutio-
ne publica auctoritate aut consuetudine firma-
ta. Unde ⁊ si quis nō cogatur ad vendēdū rem
suā: tñ si vendere vult: formā iuris ⁊ regulā iusti-
cie debet seruare ⁊ equitatis. Quod ⁊ si licitū sit
emptori ⁊ venditori se inuicē decipere infra di-
midiū iusti precij s̄m legem ciuilem que non po-
tuit prohibere quicquid est cōtra virtutem: lex

Libet.

tamē diuina que nihil impunitum relinquit quod sit uirtuti contrarium: illicitum reputat si in emptiōe et venditiōe equalitas iusticie nō seruetur. facit ad hoc glo. notabil. r. q. ij. hoc ius. ubi dicitur quod si in venditione plus offeratur quam res ualeat: ecclesia nō debet recipere. sed tamen iustum precium. Nam ecclesia in suis contractibus nō debet dolum facere.

Circa capitulum nonum libri Exodi.

In ca. ix. libri Exodi Burgen. s. postillato re allegat scilicet thom. dicentem secunda secunde q. lxxiiij. ar. ij. quod cum actus humani sint cause quorundam effectuum: oportet homines agere aliqua ut per actus suos impleant quosdam effectus secundum ordinem a deo dispositum. ¶ Ubi magister Mathias uolens postillatoris dicta defendere inquit. Sed et illud quod Burgen. ex dictis sancti thome. secunda secunde. q. lxxiiij. applicat proposito: Uidet minus catholice dictum. videlicet quod ex ordinatione diuina oportet homines agere ut effectus a deo instituti impleantur. Nam ex eo sequitur in materia presentis: quod pharaoni peccatum obstinationis imputari non debet. Quia secundum hoc: oportuit eum esse causam diuine glorificationis si causaliter teneri debeat: ut uult Burgen. Hec magister Mathias cum alijs que ad huius declarationem contra Burgen. subiungit ¶ Sed salua pace sua certe uerius ac honestius potuisset loqui si dixisset. quod Burgen. in epte et extra mentem sancti thome dicta eius introduxerat. Nam illa de se et in proposito sancti thome uerissima sunt et catholice fidei omnino

Exodi.

cōsona. pmo dicere contrarium esset ordinē cau-
sarum qui optimum est in vniuerso destruere q̄
dum diuine prouidentie effectus exequūtur: dei
sapientiam commendabilem reddunt que eo ip-
so ordine disponit omnia suauiter prout dicitur
Sapientie septimo. ¶ Esset etiam aperte contra
sacram scripturam. Dicitur enim ps. cij. Benedi-
cite domino omnes uirtutes eius ministri eius q̄
facitis uoluntatem ei⁹. Et ps. clviij. Ignis gran-
do nix glacies ⁊ spiritus procellarum que faci-
unt uerbum eius: facere uoluntatem aut uerbum
dei: est facere aliquid unde effectus dei implean-
tur s̄m ordinem a deo dispositum quod erat di-
ctum sancti thome. ¶ Esset preterea ōrium hui⁹
ab humanis actibus meriti rationē auferre ⁊ fru-
ctum orationis nostre negare quod est erroneū.
non enim actus hominis meritoe sunt uite eter-
ne: nisi quia causa sunt ⁊ per eos impletur diui-
na preordinatio de salute hominum. nec oratio-
nes efficaces sunt ⁊ fructuose: nisi quia p̄ eas im-
pletur quod bonitas diuina disposuit precib⁹
⁊ orationibus cōdonare. prout Gregori⁹ dicit.
Unde ⁊ secūda petri primo dicit̄. Quapropter
fratres magis satagite ut per bona opa: certā ue-
strā uocationē ⁊ electiōez faciatis. ista autē bona
opa eē ab eterno p̄ordinata a deo ut p̄ ea uoca-
tio ⁊ electio scōz impleat̄: null⁹ fideiū dubitabit.
¶ Uerū ē q̄ Burgen̄ nō rcē applicat ad p̄positū
suū dictū sci tho. qd̄ i se uerissimū ē ⁊ catholicū.
Quia scūs tho. loq̄t̄ d̄ actib⁹ hūanis posituiis.
nō de actib⁹ pctōz. q̄ in q̄stū culpabiles sunt: a
deo nō ordināt̄ ut fiāt. s̄ fieri p̄mittūt̄. Cōmissa

Libet.

tñ pctā peruersa hominū volūtate: verum ē q̄ a deo ordināt̄ p̄ penā. ⁊ q̄ ista fuerit doctrina scī Tho. loquēdo de actib⁹ pctōꝝ: ex plurib⁹ locis p̄bat̄. Nā p̄ma pte. q. xxij. arti. iij. ad secūdū inquit sic. Ad secūdū dicēdū q̄ aliter se hēt repro batio in causando q̄ p̄destinatio. Nā p̄destina tio est cā ⁊ eius quod expectat̄ in futura uita in predestinatis. s. gl̄e: ⁊ eius quod p̄cipit̄ in p̄nti scz gr̄e. Reprobatio uero nō ē causa eius quod ē in presenti. s. culpe. sed est causa derelictōis a dō Est tamen cā eius quod reddit̄ in futuro. s. pe// ne eterne. sed culpa puenit ex libero arbitrio ei⁹ qui reprobat̄ ⁊ a gr̄a deserit̄. Et s̄m hoc uerifi catur dictū p̄phete. s. p̄ditio tua ex te israel. Hec sanctus Tho. Eandē sententiā tenet d̄ genti. cap. clxj. ⁊. clxij. Idē dicit ⁊ in hoc p̄posito sup epl̄as Pauli. sup illud. Dicit autē scriptura pharaoni. Ro. ix. Ait enim. Aliter suscitāt de⁹ ad bona. ali ter ad mala. Nā ad bona: inclināt hominū uolū tates directe ⁊ per se tanq̄ actor bonorum. Ad malū autē: dicit̄ inclinare uel suscitare hoīes oc// casionaliter in cōtū. s. deus homini aliqd p̄pōit uel interius uel exterius quod cōtū ē de se: indu ctiuū est ad bonū. sed hō p̄pter suā maliciā per uerse utit̄ ad malū. Job. xxij. Dedit ei deus lo cū penitentie. ⁊ ille abutit̄ in supbia. Hec ibi san ctus Tho. Et parū .j. cōcludit ad p̄positū no strū dicens ⁊ hoc mō circa pharaonē accidit. q̄ cū a deo excitaret̄ ad regni sui tutelā: abusus est hac excitatione in crudelitatē. Hec scūs Tho. ⁊ infra super illud Apostoli. Et quē uult indurat. Inquit. Nō dicit̄ indurare quasi imitando mali

Exodi.

ciã: sed nõ apponēdo gr̃am. ¶ Erubescat ergo magister a Nathias uolēs quadã dissimulatione culpabili: ineptã Burgeñ. applicationē in bñdīcta scī Tho. retorquere. S; 7 in fine replice sue 5 Burgeñ. ubi dicit. Unde si dictũ scī Tho. ueritatē habere posset in posituiis: uerius plane dixisset. 7 si dictũ scī Tho. in posituiis ueritatē habe// at necessario. prout ex supradictis satis constat.

Circa capitulum vigesimum.

In capitulo .xx. Burgeñ. in magna sua digressione introducit quãdã scī tho. assertionē de preceptis dilectiōis dei 7 p̃imi. quã dicit ipse nõ plene satisfacere questiōi sue. s; de intellectu uerboꝝ scī tho. 7 q̃ p̃ ea satis dicitur ad questionē: uide infra Leui. ca. .xix.

Circa capitulũ vigesimũtertium.

In ca. .xxij. sup illud. Infontē 7 iustũ non occides: postillator recitat uerba scī tho. secũda secũde. q. lxxij. ar. .vj. Ad tertiũ dicentis. q̃ cũ innocēs per falsos testes cõuincit̃: iudex non debet eũ interficere si sciat eius innocentia. sed diligentius examinare testes. ut inueniat occasionē liberãdi innoxũ. Si autē hoc nõ p̃ot: debet eũ remittere ad superiorē. Si autē hoc nõ p̃ot: nõ peccat fm allegata sententiã ferens. qz ipse nõ occidit innocētē: sed illi qui eũ asserunt nocentē: ¶ Cõtra quã sniaz Inqt sic postillator.

Liber.

Saluo tñ meliori iudicio videt̃ ōriū. qz dicit Au-
gustin⁹ li. de libero arbi. Quō apud diuinā p//
uidentia a pctō liberi sunt q̄ p his reb⁹ q̄s con-
tēni oportet hūana cede polluti sunt: q. d. nul-
lo mō. Et p res cōtēnēdas intelligit Aug⁹. oīa il-
la que hoīes iūiti amittere pñt. Inter q̄s est uita
corporalis. ⁊ multo fortius dignitas t̄palis q̄cū
q̄ ⁊ potestas iudicādi. hec postillator. ¶ Ad q̄
rñdet Burgen̄. q̄ auctoritas Augustini p postil-
latorē allegata: nō ōriat̄ determinatiōi scī tho.
Nam ferre sentētiā mortis ō eū qui cōuincit̄ in
iudicio per testes diligēter examinatos: nō ē pec-
catū. licet sciat̄ a iudice innocenter cōdemnari.
Unde ppter hoc nō ē dimittenda dignitas t̄pa-
lis. hec Burgen̄. ⁊ bñ. q̄ autē sentētiā ferre ō ta-
lem nō sit pctm̄: declarat Burgen̄. per ea q̄ scūs
tho. dicit in parte supra allegata. q. lxxvij. ar. ij. ī
corpe q̄stiois. vbi pulcre deducit q̄ rōe iudicare
ptineat ad iudicē fm̄ q̄ fungit̄ publica potesta-
te ⁊ nō fm̄ id q̄ ipse nouit tanq̄ priuata p̄sona.
¶ Sed contra rationem Burgen̄. simul etiā ō di-
stinctionē quā scūs tho. facit de priuata ⁊ publi-
ca p̄sona in iudice: instat magister aDathias di//
cēs. Sz Burgen̄. cōiter pro scō tho. certamē assu-
mēs: hic nō plus dicit q̄ scūs tho. in locis alle-
gatis p ipm̄ ⁊ postillatorē. Sed ad auctoritatem
b̄ti Augustini p postillatorē allegatā: minus cō-
ueniēter dicit. Nā fm̄ declaratiōem postillatoris
manifeste cōcludit̄ ō positionē scī tho. ⁊ cōiter
iuristarū. q̄uis enī in cōiter accidētib⁹ iudican-
dū sit fm̄ allegata ⁊ p̄bata: nullo tñ iure cautum
est. ymo diuino iure p̄hibitū: iudicare ō agnitā

Exodi.

ueritatem. nec uidere meo ualet illa distinctio
q̄ iudex duplicem personam dicit. s. priuatam ⁊
publicam. nam si priuata peccat: publica nō exi-
mitur nisi sit manifesta lex que eam excuset. Non
est autem lex puto humana nec diuina que dicat
iudicandum contra ueritatem agnitam. Non ui-
detur igitur aliqua lex excusans sic iudicantem.
Hec magister Mathias in forma. ¶ Sed mihi ui-
detur q̄ sufficienter responsum fuerit ad aucto-
ritatem Augustini per ea q̄ Burgen. ex uerbis sc̄i
tho. induxit diffuse. Sed ut magis in speciali ad
singula descendamus: dicit q̄ bt̄us Aug⁹ loq̄t̄
in casu quo iudex contra iura aut ordine iuris p-
uerso: ferret sententiā s̄ innocētē timore aliquo
mundano agitatus. ne. s. uita corporali. faculta-
tib⁹. dignitate aut potestate iudicādi p̄uet̄. pa-
tet hoc cum dicat. qui pro his rebus quas con-
temni oportet. Sed ubi iudex ferret sententiam
contra innocentē p̄ testes sufficiēter examinatos
conuictum: non habens ad superiorem recursū.
nec aliud quod agat s̄m iura: nō id faceret pro
his rebus t̄palibus cōtēnendis. sed zelo coactus
legū obseruādarū s̄m q̄s tenet̄ ex debito officij
sibi cōmissi iudicare ⁊ quas nō licet ei preterire.
Et in tali casu loquitur sc̄us thomas. Unde au-
ctoritas Augustini nō ē ad p̄positū. Et cū dicit
magister Mathias q̄ nullo iure cautū ē p̄mo di-
uino iure p̄hibitū iudicare s̄ agnitā ueritatē: di-
co q̄ si intelligat s̄ ueritatē in forma iudicij agni-
tam seruato ordine iuris scilicet per leges pu-
blicas diuinas uel humanas. et per instrumen-
ta testesq̄ legitimos ac diligenter examinatos:

Libeꝛ.

verū est. Sed nō militat cōtra scūm Tho. Nam in pposito suo iudex ferens cōtra innocentē sententiā: non iudicat contra veritatem sibi agnitā isto modo: pmo s̄m veritatē sibi agnitā in forma iudicij. Si vero intelligat cōtra veritatem sibi agnitā aliter q̄ in forma iudicij. i. s̄m ppriam consciētā ⁊ tāq̄ priuate persone: falsum ē quod dicit. Nā lege diuina nō inuenit̄ p̄hibitū eē iudicibus tale iudiciū ⁊ legibus hūanis est cautū q̄ disponunt iudices iudicare s̄m allegata ⁊ p̄bata. vt lege ciuili. ff. de offi. presi. illicitas. §. veritas. lege canonica. ij. q. i. vnus ex vobis. ⁊ caplo Deus ōmps. iij. q. vij. Iudicet. vbi Ambrosi⁹ dicit bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit ⁊ pposito domestice voluntatis. sed iuxta leges ⁊ iura pronūciat. statutis iuris obtēpat. nō indulget p̄prie uoluntati. nihil preparatū ⁊ meditatū de dōmo defert. sed sicut audit: ita iudicat. obsequit̄ legibus: nō aduersat̄. examinat cause merita: nō mutat. hec Ambrosius ubi glo. tenet q̄ etiam si conscientia iudicis nō cōcordet: pōt nō delegare cām. sed determinare s̄m allegata. qz aliud facit aliquis in eo q̄ iudex est: aliud ī eo q̄ homo est. Ad quod facit. vj. q. iij. si tm̄ ep̄s. extra de offi. iudi. oꝛ. si sacerdos. ⁊ multū apte de offi. ⁊ po. iu. dele. pastoralis. §. qz uero. vbi glo. dicit sup uerbo. tenet̄ eandē. cōtra hugonē ⁊ eius seq̄ces qui dicūt. q̄ iudex nō debet ferre sententiā s̄m allegata si hēat cōscientiā lesam in contrariū. hec glo. Lū autē dicit magister Mathias nō sibi videri q̄ valeat distinctio scī Tho. de duplici p̄sona iudicis publica. s. ⁊ priuata: dico q̄ ⁊ si sibi

Leuitici.

nō videat forte obcecatus passione: non sequit̃
rectā nō esse ⁊ iurib⁹ satis pbatā. nam illa exp̃sse
habet̃ in glo. supra allegata. iij. q. vij. Judicet.
Eā etiā distictōnē facit Aug⁹ .ad Bonifaciū co//
mitē. ⁊ hētur. xxij. q. iij. si ecclā. in fine. Ea etiā
distictōe de duplici vnus hominis psona. i. q̃
vnus duplici fungat̃ persona: vtit̃ capitulū su
pra allegatū. si sacerdos. in fine. Unde nō debe//
ret videri isti magistro distinctio sancti Thome
quasi noua quedā adinuentio. Et cū arguit con
tra distictiōem q̃ si priuata psona peccat: pu//
blica nō eximit̃. dicit̃ q̃ posito sed non cōcesso
q̃ persona priuata peccaret in casu n̄o: ipse si//
bi respōdet dicēs. nisi sit manifesta lex que eā ex
cuset. quod est in pposito prout supra dedu//
ctū fuit. Et tamē nō est verū q̃ ī casu sancti Tho
me priuata psona peccat. qm̄ illa nō occidit aut
iudicat innocentē cū nō habeat iudiciariā pote
statē super eum.

Circa librum Leuitici. Capi. p̄mo.

¶ In capi. primo Leui. sup illud. ponetq̃ su
per caput hostie man⁹: Burgen. 5 postil
latozē ait. Per hāc manuū impositionem
potius videt̃ denotari q̃ hō offerens illud ani
mal esset dignus occisione pro suis peccatis ⁊ q̃
loco illius illud animal oblatum vel immolatus
occideret̃. vt in p̄ma secūdo. q. cij. ar. iij. ad quē
tū. ¶ Cōtra quē magr̄ Nathias inq̃t. Cū postil
latoz exponeret ipositionem manuū offerētis sup

Libet.

caput hostie: Burgen. allegādo sc̄m tho. dicit il
lā impositionē poti⁹ debere intelligi q̄ hō offe//
rēs: se p̄testet̄ p̄ peccatis suis dignū morte. ⁊ q̄
p̄ occisionē aīalis p̄ ip̄m oblatis: vita eius redime
ret̄. sed ista expositio est falsa ⁊ ñ glo. ordinariā
dicentē r̄c. Hec magister aDathias. ¶ In quib⁹
uerbis plane cōuincit̄ q̄ neq̄ sc̄m Tho. legit: ne
q̄ dicta Burgen. bñ aduerterit. Nā sc̄s tho. i lo
co supra notato: nullū de impositionē manuū of
ferētis sup̄ caput hostie uerbū fecit. neq̄ Burgē.
super expositiōe huius impositionis manuum:
allegat sc̄m Tho. sed in confirmationē ei⁹ quod
secundo subiunxerat. s. q̄ loco hominis qui pro
p̄ctis suis dignus erat morte: aīal oblatū uel im
molatum occideret̄. De ip̄a enī occisiōe aīalis p̄
cise locutus est sc̄s tho. in eo loco: nō de manu
um impositionē. Et intelligēda sunt uerba sancti
tho. nō q̄ aīalis occisio semper offerentē dignus
morte significaret: sed qñ p̄ peccato offerebat̄.
Nā ⁊ in eodē ar. in solutione. ad. viij. distiguens
triplex sacrificiorum genus: dicit q̄ holocaustū
quod totū cōburebat̄: offerebat̄ dō specialiter
ad reuerentiam maiestatis ipsius. ⁊ in amorē bo
nitatis eius. ⁊ tertium sacrificiū quod hostia pa
cifica uocabatur: deo offerebatur uel p̄ gratiaz
actione: uel pro salute ⁊ prosperitate offerentiū.
⁊ tamen utrobicq̄ animal oblatū occidebat̄. Un̄
crederē q̄ fuerit magistro aDathie occasio dece//
ptiōis q̄ Burgen. utrūq̄. ⁊ de manuū impositionē:
⁊ de aīalis oblatis occisiōe: sub uno orōis contex
tu posuit. Sed si legerat sc̄m tho: singula singul̄
adaptarat.

Leuitici.

Circa capitulū decimūnonū.

In ca. xix. sup illud. Locut⁹ ē dñs ad moy sen. Burgen. q̄ plurimis uerbis egit ad declaratiōem eoz q̄ hoc in loco sup addūf ad explicāda uel pfecti⁹ adiplēda pcepta deca // logi. Ex qb⁹ quasi in medio digressiōis ifert. q̄ pceptum de dilectiōe pximi put in lege diuina tradit^r: nō ē de pceptis iuris naturalis pmo p se notis. Cuius tñ ōrium dicit ipse sc̄m tho. sensisse pma secund. q. c. ar. iij. ad p̄mū ubi dixit. q̄ pcepta de dilectiōe dei ⁊ pximi: sunt pma ⁊ coia legis nature q̄ sunt p se nota rōi humane uel per naturā uel p fidē. Confirmat Burgen eam fuisse sancti Thome positionem: ex eadem. q. articulo p̄. ubi sanctus thomas dicit q̄ quedā sunt pre // cepta rectissima ⁊ a deo manifesta: q̄ editiōe nō indigent. sicut mandata de dilectione dei ⁊ pximi. Unde admiratur Burgen. ut ipse inquit. q̄ sanctus Thomas talem dederit in loco allegato doctrinam. ¶ Sed certe maiori admiratione dignum uidetur q̄ Burgen. talem in uerbis sancti thome habuerit intellectum q̄ scilicet illa duo pcepta de dilectione dei ⁊ pximi prout Deuteronomij sexto et Mathei vigesimo secundo data sunt: sint prima et cōmunia pcepta legis nature per se nota rationi humane que quia cōmunissima sunt ac manifesta: editione non indigent. Nam de pceptis iam actu editis atq̄ traditis ut allegatur: qua mente diceret sanctus thomas q̄ editione non indigent. significans q̄

Libet.

nec edita sunt? Doceret plane in eodē orōis con-
textu duo cōtradictoria simul esse vera. ¶ Et pre-
terea expresse disputat scūs Thomas utrū de ca-
ritate debuerit dari aliquod p̄ceptū secūda secū-
de. q. xliiij. arti. p̄mo. ⁊ concludit q̄ sic. ⁊ articulo
secūdo cōcludit q̄ duo fuerint data p̄cepta. s. de
dilectiōe dei ⁊ de dilectiōe p̄ximi. Non ergo fu-
it mens sancti Thome dicere q̄ p̄cepta de dile-
ctione dei ⁊ p̄ximi prout diuina lege tradita sūt:
sunt p̄ma ⁊ cōmunia legis nature p̄cepta que qz
per se nota sunt: editione nō indigent. Unde ru-
dis plane est Burgen̄. ymaginatio. ¶ Dicendus
ergo est q̄ scūs Thomas ubi dixit duo p̄cepta
dilectiōis esse prima ⁊ cōmunissima p̄cepta le-
gis nature. Que rationi hūane per se nota sunt
ac per hoc q̄ editione nō indigent: loquit̄ de ill̄
p̄ceptis q̄tū ad substātiā actus absolute. i. de di-
lectione dei ⁊ p̄ximi sine modo determinato p̄-
ut inest homini naturaliter. Est enim de vitami-
ne legis nature omni rationali creature: q̄ dili-
gat deū sup oīa: in q̄tū ē vniuersale bonū. ac p̄i-
cipiū primū ⁊ prima causa sui eē. totiusqz perfe-
ctionis naturalis. Item est de vitamine rationis
naturalis: q̄ homo p̄ximū diligat. qui intelli-
tur oīs hō. in quātū sibi filis est fm naturā spe-
cificā. fm illud Ecclesiastici. xiiij. oē animal dili-
git sibi file. Docet hoc scūs Thomas in plurib⁹
locis ⁊ multū plane prima pte. q. lx. arti. iij. ⁊. v.
Itē prima secunde. q. cix. arti. iij. Unde hoc mo-
do loquendo: dilectio dei ⁊ dilectio p̄ximi sunt
de primis ⁊ cōmunib⁹ legis nature p̄ceptis ra-
tioni hūane per se notis que exteriori nō indigēt

Leuitici.

editione ⁊ presertim adiuncta fide a quibus oīa
precepta decalogi deducuntur sicut conclusiones
immediate ex primis principijs. prout scūs tho.
tradit prima secūde. q. c. ar. iij. ad primū. Sed in
lege diuina Deutro. vj. ⁊ ad Nat. xxiij. tradita sunt
precepta de dilectiōe dei ⁊ proximi nō q̄tū ad sub
stantiā act⁹ absolute sed q̄tū ad modū determi
natū. s. q̄ deus diligatur ex toto corde ex tota aīa
aut mēte. ⁊ ex tota fortitudine. ⁊ proximū diligat
quisq; sicut seipm. Iste enim modus diligēdi de
um ⁊ proximū: non inest homini a natura s; ex gra
tia. Unde indiguit expressa editione p̄ modū pre
cepti. cum sit de necessitate salutis. Et inde est q̄
duo precepta de dilectione dei ⁊ proximi: dicuntur
precepta caritatis. quia in eis nō solum substan
tia actus: sed ⁊ modus ille diligendi qui ē mod⁹
caritatis: cadit in p̄cepto. ita q̄ sine caritate: ista
duo precepta dilectionis impleri nō possunt. p̄
ut pulcre deducit scūs tho. p̄ma secūde. q. c. ar.
f. Unde Aug⁹. dicit in li. de p̄fectione iusticie q̄
hoc preceptū. diliges dñm deū tuū: in plenitudi
ne caritatis patrie implebitur. ⁊ q̄ per hoc prece
ptū indicat nobis. non quid faciendū sit: s; po
tius quo tendendū sit. Ex qua auctoritate seq̄t
q̄ dilectio dei cadit sub precepto q̄tū ad modū
caritatis qui ī eo importat. cū dicitur. ex toto cor
de ⁊c. Alias in via posset perfecē impleri. quod
tamē negat Aug⁹. Idem exp̄sse tenet scūs tho. se
cūda secūde q. xliiij. ar. vj. ⁊ q. clxxxiiij. ar. ij. ad
secūdū inquit. perfectio diuine dilectionis vni
uersaliter quidē cadit sub p̄cepto. ita q̄ etiā per
fectio patrie nō excludit ab illo p̄cepto. Idem

Libet.

tenet in de virtutib⁹. q. ij. ar. x. ad p^mū. Et q^d isto modo intellexerit sc^us tho. p^rcepta de dilectione dei et p^rimi data fuisse lege diuina: patet. qm̄ se cūda secūde. q. xliiij. ubi spālē de his p^rceptis tractatū facit: uocat ea p^rcepta caritatis. Et sub tali p^retitulatione de eis disputat in tota questione. Si enim darentur ista p^rcepta in lege diuina de dilectione naturali dei et p^roximi uel q̄tuz ad substantiam actus absolute: false dicerentur p^rcepta caritatis. cum sine caritate eē possit ea dilectio. Unde et eadē. q. secunda secūde ar. p^ri. Cū tertio loco obijceret ad probanduz q^d nō fuerint danda p^rcepta de dilectione dei et p^rimi. ex eo q^d inter p^rcepta decalogi non continent^r: non soluit obiectionem per hoc q^d sunt de p^rimis et cōmunissimis p^rceptis naturaliter notis quē admodum prima secunde. sed soluit. quia omnia p^rcepta decalogi ordinātur ad ista duo de dilectione dei et p^roximi tanq̄ ad finem. p^rpter quod in omnibus includuntur. Hoc intelligendum est per modum quo finis includitur in his que ad finem disponunt uel ordinantur. Omnia enim p^rcepta decalogi: ordinabilia sunt et disponunt ad duo p^rcepta caritatis. non tamen sicut ad finem adequatum aut cōnaturalem: sed sicut ad finem excedentem et supernaturalem. quem admodum et uirtutes morales ad uirtutes theologicas disponunt ac ordinantur. Et hoc modo Apostolus dicit prima Thimo. primo. q^d finis p^rcepti est caritas. prout sanctus thomas in postilla exponit. ¶ Sequitur ex p^rmissis q^d ista duo p^rcepta: sunt secundum doctrinam sancti Tho

Leuitici.

me precepta caritatis prout Deutronomis sexto
et Mathei vigesimo secundo tradita sunt. Quod
et ipse deducit in eodem articulo. ¶ Habetur ex
presse premisse dilectionis dei et proximi distin//
ctio ex dictis sancti thome prima secunde. q. cix.
articulo quarto. ad primum et tertium. Et secunda
secunde. q. xxiiij. ar. ij. ad primum. Et. q. xxvj. ar
ti. iij. et pluribus alijs locis. ¶ Satis apparet ex
predictis quod Burgen. deceptus fuerit. non aduer
tens distinctionem quam sanctus thomas habu
it de dilectione dei et proximi. ¶ Quod autem
Burgen. obicit de philosophis et peripatheticis
qui cum d dictamine naturali rationis maxime scru
tati fuerit. posuerunt amicitiam inter viros virtu
osos esse precise: non habet difficultatem. quia
amor aut dilectio naturalis quam ponit sanctus
thomas primum principium comunissimum p se
notum: non est amicitia proprie loquendo. Nam
amor ille naturalis non est uirtus cum se exten//
dat usque ad irracionales creaturas suo modo. un
de et inuenitur in bonis et malis hominibus. Ami
citia autem perfecta prout philosophus dicit octa
uo Ethicorum uirtus est. aut non sine uirtute.
Quod etiam concedit Burgen. Nimirum ergo si
in solis uirtuosis reperiatur. ¶ Item amor aut di
lectio naturalis fundatur uel super causalitate ee
et nature quibus omnes creature comparantur
ad deum: uel super proprie nature communica//
tione per quam quelibet creatura comparatur ad
omnes que sunt sue speciei. Sed amicitia prout de
ea loquitur Burgen. fundatur super comunicati
one uirtutis. Ac per hoc merito non ponitur a

Liber.

ph̄is nisi inter hoies v̄tuosos. q̄re obiectio Burgen̄. nō ē ad p̄positū. cū aliud sit de naturali dilectione. ⁊ aliud de amicitia. p̄mo nec idē iudicium est de omni genere amicitie. put sc̄us tho. d̄ ducit secunda secunde. q. xxxvj. ar. viij.

Circa librū Deutro. capi. iij.

In Deutro. ca. iij. Burgen̄. uolēs p̄bare quandā postillatoris cōsequentia mi// nus efficacē: induxit dictū sc̄i tho. p̄ma pte. q. lxx. ar. ij. Ad. iij. q̄ nihil p̄hibet dici digniorem creaturam: propter inferiorem esse factam non s̄m q̄ in se cōsiderat̄: sed s̄m q̄ ordinat̄ ad integritatem vniuersi. Ex quo dicto Burgen̄. infert contra postillatorem q̄ etiam si corpora celestia sint facta propter hominē: ex hoc nō tollitur quin sint homine digniora. ¶ Cōtra quē magister Mathias sic ait. nec deductio sc̄i tho. quā Burgen̄. adducit: valet. per scolā enī parisiē. reprobat̄ ⁊ ad errorem reducit̄ q̄ celū sit dignius hoie ⁊c. Hec ille cū ceteris. ¶ S; hic reuera valde improprie locutus est magister Mathias. nō enim deductio cui obsistit scola pisiē. sc̄i Tho. est nec eius dici debet. sed Burgen̄. quam deducit ex quodam dicto sancti tho. quod uerissimū est q̄q̄ deductio Burgen̄. ex eo: extra mentē sancti tho. fuerit. nūq̄ enim sanctus tho. voluit aut docuit celum eē quid dignius hoie in genere videntium. Cū in eadē solutiōe per Burgen̄. allegata dicat q̄ hō s̄m aīam p̄fert̄ corporib⁹ lūinariū

Deutronomij.

pmo nec celum fm doctrinā sci tho. causalitatez
habet aut influētiā directe supra hoīem in q̄tuz
hō est. ⁊ ab alijs inferioribus se: distinguit. fal
se ergo magister aDathias significat q̄ scūs tho
mas aliud in hoc articulo senserit uel docuerit a
scola parisiē. licuit igit̄ magistro aDathie p̄ de
fensiōe postillatoris p̄bare deductiōem burgenī
ex dictis sancti tho. fuisse ineptam ⁊ longe a san
cti thome p̄posito. aut alias consequentiam po
stillatoris defendere. Nam dictum sancti thome
per burgenī. allegatum: uerissimum est. neq̄ enī
negari p̄t q̄ aliqua sint corpora perfectiora ut
celestia: facta propter esse ⁊ conseruationem cor
porum imperfectiorum. s. istorum inferiorū pro
ut talia sunt partes vniuersi ad cuius perfectio
nem ⁊ consistentiā: corpora celestia condita sūt
sicut ad quēdam finē in genere creaturarū. q̄q̄
omniū creaturarū deus sit vltimus finis.

Circa capitulū. xxiiij.

In ca. xxiiij. circa questionem motam per
postillatorem. an. s. repudium vxoris fu
isset in ueteri lege illicitum: cum postilla //
tor recitaret duas opiniones famosas: Burgenī.
uolens probare longa digressione q̄ opinio di
cens repudium fuisse licitum sit magis consona
littere ⁊ rationi: inter alia inducit quandam san
cti thome auctoritatem dicētis prima secūde. q.
cij. ar. v. ad tertiū. matrimoniū fuit in ueteri lege
prout erat in officiū nature. nō prout ē sacmētū

Libet.

cōiunctionis xpi ⁊ ecclie q̄ nōdū erat scā. Un̄ in ueteri lege dabat̄ libellus repudij. quod est cōtra sacramenti rationem. Hec scūs tho. ¶ Sz magister a Nathias in replica sua 5 Burgen̄. inq̄t sic in ca. xxxij. ubi postillator disputat de libello repudij ⁊ diuortio sicut ⁊ scotus circa quartū sententiarū ⁊ communiter doctores: sol⁹ burgē. cū scō tho. se procaciter determinat ad partem minus probabilem uolens q̄ in ueteri lege repudium erat non modo licitum: sed etiam a deo preceptum exp̄sse. Hec magister a Nathias in forma. Cuius tñ questionis disputationem remittit ad ea que scripsit infra a Nat. xij. Sed qm̄ ibi nō refert ipse magister sicut hic q̄ Burgen̄. cū scō thoma teneat in q̄stioe de repudio i ueteri lege partem min⁹ pbabilem. s. fuisse licitū: oportuit hic id qd̄ de sancto thoma tetigit: examinare. ¶ Et certe mirabile est ne dicam abominabile q̄ magister a Nathias tam effronte ac aperte imponat sancto thome illud falsissimum. cum ipse nunq̄ dixisse reperiatur q̄ repudium in ueteri lege fuerit a deo preceptum. nec solum hoc: sed neq̄ in partem minus probabilem. ut ipse magister falso refert se determinauit. s. q̄ repudium fuerit in ueteri lege licitum. Nam quarto sententiarum distinctione. xxxij. q. ij. ar. ij. subar. ij. eam questionem disputat ex proposito. In cuius determinatione recitatis duabus opinionibus q̄s hic postillator tetigit: in fine secūde opinionis q̄ tenet repudiū fuisse licitū ex p̄missione diuina: iquit sic. Et q̄uis hoc pbabiliter dicat̄: tñ primū cōmuni⁹ sustinet̄. Hec scūs tho. fuerat prima opinio

Deuteronomij.

q̄ repudium in ueteri lege fuisset illicitum. per
missum tamen ad maius malum uitandū. s. uxo
ricidiū. Ecce q̄ expresse apparet q̄ scūs tho. ma
gis se determinat in pbabiliorē ptē. q̄ tenet hic
postillator. s. q̄ repudiū fuerit in ueteri lege illi
citū. q̄uis dicat aliā opinionē hēre pbabilitatē
q̄d ⁊ cōiter doctores dicūt. Itē p̄ma secunde. q.
cv. ar. iij. arguit sic. viij. loco. p̄terea iter uiz ⁊
uoxē sicut ē maxima familiaritas: ita debet eē fi
des firmissima. sed hoc nō p̄t eē si matrimonium
dissolubile fuerit. incōuenienter igit̄ dñs p̄misit
Deu. xxiiij. q̄ aliquis posset uxorē dimittere scri
pto libello repudij. ⁊ q̄ etiā ulterius eā recuperare
nō posset. Ecce argumētū. Sequit̄ respōsio. Ad
viij. dicēdū q̄ lex p̄misit repudiū uxoris. non q̄
simpliciter iustū eēt. sed p̄pter duriciā iudeorū.
vt dñs dicit mat. xij. Sed de hoc oportet pleni⁹
tractari cū de matrimonio ageť. Hec scūs tho. i
forma. vbi patet q̄ magis se determinat in opi
nionē que repudiū dicit fuisse illicitum. ¶ Item
contra gentiles li. iij. cap. xxiiij. in fine sic ait. Per
hoc autem excludit̄ consuetudo dimittentiū ux
ores. quod tamen in ueteri lege p̄missum fuit iu
deis p̄pter eorum duriciā q̄. s. p̄ni erant ad oc
cisionem uxorū. Permissū ergo fuit min⁹ malū:
ad excludēdū maius malū. Hec scūs tho. in fo
ma. Ex quibus aperte constat q̄ magis teneat re
pudium fuisse illicitum in ueteri lege. nō enī po
tuit planius oñdere mentem suam q̄ dicere sicut
hic. q̄ permissum fuit minus malum: ad exclu
dendū maius malum. Erubescat igitur ma
gister Mathias qui plane hoc in loco aut non le

Liber.

gisse. aut non intellexisse sc̄m tho. vel maliuolum
fuisse salua pace sua comprobatur. Sed neq̄ au
ctoritatem doctoris sui scoti fideliter introducit
significans q̄ in eam opinionem se determinet:
que repudium dicit fuisse illicitum. nam in loco
per eū allegato. iiii. sentētiarū. vi. xxxij. q. ij. utrā
q̄ recitat opinionē. nec se in aliquā partē expref
se determinat. ymo nec alteram earū pretulit alte
ri. sed eo magis uidet̄ declinare in eam partem
que repudiū dicit fuisse licitū: q̄ multo plures
ad eius probabilitatem induxit rationes. ⁊ ar
gumenta in contrariam partē magis sollicitē dis
soluere conatus est. ¶ Auctoritas autem sc̄i tho
me quam Burgen̄. pro se introduxit: propositus
eius non probat. cum ibi precise dicat sc̄us tho.
q̄ in ueteri lege dabatur libellus repudij. s̄ utrū
id licitum fuerit aut illicitū: nō determinat neq̄
prosequitur.

Circa q̄rtū librum Regū Ca. xx.

In quarto li. Regū ca. xx. sup illud. vis ut
ascendat umbra. ꝑ. lineis. Burgen̄. allegat
sanctū tho. prima ꝑ. q. cv. ar. vl. dicentes
q̄ inter miracula: summum gradum tenent ea q̄
nullo modo natura facere pōt. ut sunt retroces
sio solis. gloriatio corporis hūani ⁊ similia. Sed
magister Mathias qui doctrinā sancti tho. vl̄ in
modico ferre nō ualet. etiā si agnitā ueritatē im
pugnare deprehendat̄: obsistit dicēs q̄ dictus
illud sc̄i tho. auctoritati augustini ḡdicit qui in

Regum.

primo de trini. ca. vj. in q̄t. a Maximū miraculū eē
suscitare mortuū. ¶ In quo plane magister a Da-
thias cōuincit manifestā impugnare ueritatem.
Nam si mirabilia nominant̄ prout Augustinus
dicit. xxvj. contra faustū Cum deus aliquid fa-
cit contra cognitum nobis solitūq; cursum natu-
re: cōsequēs ē q̄ miracula dicant̄ per compatiōez
ad facultatē nature quā excedūt. Nā ex cōpatōe
ad diuinā potentiā: nihil est qđ possit appellari
miraculū. qm̄ quodcūq; sc̄m: minimū est diuine
potētie cōpatū. Un̄ seq̄t̄ q̄ sc̄m hoc dicat̄ aliqd
maius miraculū: q̄ magis excedit facultatem na-
ture. sed quis negauerit id magis fieri supra na-
turā rei quod naturam excedit. ⁊ q̄tum ad sub-
stantiā sc̄i. ⁊ q̄tū ad modū fiendi: q̄ qđ excedit
naturam q̄tū ad modū fiendi precise: quoz ta-
mē primū in solis retrocessione aut statione con-
tingit. secūdū uero in corporoz mortuoz uiuifica-
tione. Et cōfirmat̄ p̄ ea que aug⁹. dicit. xxj. de ci-
ui. dei ca. viij. ubi ex proposito cōferēs de mira-
culo ait sic. quid ita dispositum est ab auctore
nature celi ⁊ terre: quēadmodū cursus ordina-
tissimus siderū? quid tā ratis legibus fixisq; fir-
matum? Et tñ qñ ipse uoluit q̄ summo regit im-
perio ac potestate quod cōdidit: stella p̄e cete-
ris magnitudine ac splēdore notissima: colorem.
magnitudinē. figurā ⁊ quod ē mirabili⁹ sui cur-
sus ordinē legēq; mutauit curuauit. Hec augusti-
nus. ⁊ post pauca exēplificat de statiōe solis tpe
Josue ⁊ de eius retrocessione tpe Ezechie. ex q̄
auctoritate aug⁹. hēt̄ q̄ nihil ita dispositū ē aut
tā ratis legibus fixisq; firmatum: quēadmodum

Libet:

curfus siderũ. ⁊ ex hoc pcedit aug⁹ ad pbandũ
excellentiã miraculoꝝ q̄ fcã sunt circa sidera. se //
quit enim si nihil tam fixum ⁊ firmatũ ē q̄ cur //
sus siderũ: q̄ nihil tã magnũ ē aut tã mirabile q̄ //
ipsum stellarũ cursum mutare. ¶ Ad auctozita //
tem augustini in d̄rium facilis est r̄nsio. Nõ enĩ //
augustinus in eo loco p̄tendebat gradus ⁊ dif //
ferentias in miraculis assignare. sed uolens om //
nipotentiam filij ex effectibus demonstrare ac p //
hoc patris ⁊ filij summam equalitatem pbare: //
dixit an quicq̄ maius miraculum est inter mira //
bilia: corporum mortuorum resuscitatione: qua //
si diceret. certe non est maius miraculum quod //
scz p̄e magnitudine sua magis arguat omnipo //
tentiam dei q̄ resuscitatio mortuorum que fcã ē //
per filium. ita ut maioritas referat̄ nõ ad mira //
culum in se: sed ad comprobationem uel attesta //
tionem diuine omnipotentie. ut sit sensus q̄ ni //
hil est maius mirabile resuscitatiõẽ mortuorum //
idest magis diuinã ostẽdens omnipotentiã. qz //
hoc miraculum dei omnipotentiam arguit: quẽ //
admodum ⁊ alia. Nã ⁊ si grad⁹ sint in miracul: //
oĩa tñ diuinã oipotentia attestãt̄. dicit enim au //
gustinus in eplã ad Volusianũ. q̄ in reb⁹ mira //
biliter fcis: tota rõ fcã ē potentia facientis.

Circa librũ Job In prologo.

In plogo libri Job postillator inquirens
que fuerit intentio auctozis in hoc libro
recitat positionem sancti tho. qui hunc li

Job.

bium subtiliter et eleganter exposuit dicentis quod intentio sancti Job in hoc libro fuit supposito quod res naturales diuina prouidentia regantur: declarare ulterius etiam actus humanos diuina prouidentia reguntur. ¶ Hanc sancti thome assertiōem postillator declinat dicens eam non fuisse sancti iob intentionem. quoniam totus iste liber procedit per modum cuiusdam disputationis inter iob ex una parte et amicos eius ex altera. quod tamen in hoc conueniebant cum iob ut ipse dicit quod actus humani reguntur diuina prouidentia cum niterentur probare eum a deo iuste punitum pro peccatis suis. ergo non erat intentio iob id ipsum eis per rationes et disputatiue ostendere. Nam intentio disputantis est aliquos: non est probare id in quo cum eo conueniunt. sed aliud in quo ab eo dissentiunt. Unde dicit postillator quod intentio sancti iob in hoc libro fuit quod aliquando in presenti malis eueniunt bona et iustis aduersa secundum ordinem diuine prouidentie ad quam pertinet punire mala et premiare bona in hac uita et in futura. Ad quod probandum procedit ex concessio ab eis. scilicet quod actus humani diuina prouidentia reguntur. Hec postillator in sententia. ¶ Ad que respondet burgenis. quod licet aduersarij iob concederent actus humanos diuina prouidentia regi: Sic tamen ponebant modum regendi: quod non competebat deo. in quantum dicebant quod deus premiatur iustos et iniustos punit solum in bonis et malis temporalibus huius uite prout patet in processu etiam secundum postillatorem. Nam hic modus regendi non competit diuine iusticie. unde prouidentiam dei circa actus humanos: simpliciter negabant ponentes eam illo modo quo deo non posset competere. licet prouidentiam dei concederent in

Libet.

cōfuso. Hec burgeñ. ⁊ bene ⁊ ad intentionē sancti tho. ¶ Intellexit enim scūs tho. amicos Job negasse prouidentia dei circa actus humanos. non in se: sed in eo ad quod seq̃t̃. s. in suo effcū. est enim effectus quidam diuine prouidentie: q̃ malis in hac uita bona interdū eueniant: ⁊ iusti sine culpa sua affligantur. Ad horum scilicet ex excidium ⁊ p̃bationem ac maiorem glām ⁊ in exemplum aliorum. fm̃ illud Apli. Ro. v. Gloria // mur in tribulationibus sciētes q̃ tribulatio paciētiā opatur. paciētia autē p̃bationē. p̃batō uero spem. Et Jacobi p̃mo. btūs vir q̃ suffert tēptatiōem qm̃ cū p̃batus fuerit accipiet coronaz uite ⁊c. Ad aliorū uero maiorem penā fm̃ illud sapiētie. iiii. Creature dei in odiū facte sunt ⁊ in temptationem aīe hominū ⁊ in muscipulā pedibus insipientiū. Unde cum amici Job negarent hunc ordinem diuine sapientie. quo disponit aliquando iustos in hac uita nō pro culpa sua flagellari: quod ⁊ postillator cōcedit: seq̃t̃ q̃ dei prouidentia circa actus hūanos ex consequenti ne // gabāt. quod scūs tho. notauit. ⁊ q̃ iste fuerit intellectus sci tho. patet ex eo q̃ fundamētū ami // corū Job dixit fuisse iustorum afflictionē in hac uita. Ait enim sic. id autem q̃ precipue prouidi // dentiā dei impugnare uidet̃ circa res hūanas: ē afflictio iustorum. Nam q̃ malis interdū bona eueniāt ⁊ si irrōnabile uideat̃ ⁊ prouidentie d̃riū: tñ utrūq̃ hēre p̃t excusatōem ex mis̃atōe diuina. Sz q̃ iusti sine cā affligāt̃: certitudinalr uidet̃ subruere prouidentie fūdamētū. Hec. s. tho. ex qb̃? māifeste app̃et q̃ itētio ei? fuit q̃ amici iob explicite

Job.

et immediate negarent afflictionē iustoz in hac
uita. quod erat implicite destruere fundamentū
prouidentie diuine: Nō enim intellexisset sanct⁹
tho. q̄ esset intentio Job pbare amicis quasi ne
gātibus absolute et simpliciter prouidentia dei cir
ca act⁹ hūanos. cū dicat ca. v. expresse heliphat
eam asseruisse prouidentia dei. sup illud. qui po
nit humiles. et ibi. beat⁹ homo qui corripit et c.
Sed ē modus loquēdi sci tho. in hoc loco. sicut
si fidelis quis credēs totā sacram scripturā: ne
garet per ignorantiā beatum petrum fuisse pesca
tozem. certe talis uere diceretur negare sacre scri
pture ueritatem. quia negat aliqd ex quo sequi
tur sacram scripturā falsum dixisse etiam si illud
neget ignorans q̄ in sacra scriptura contineat̄.
Ita etiam amici Job cōcedentes diuinam prouidē
tiam circa actus humanos in confuso: potuerūt
eam uere negare implicite tñ et ex consequēti ne
gantes in particulari aliquē modum uel ordinez
diuine prouidentie quē habet circa actus huma
nos: quēadmodū iudei negātes explicite deum
eē hoc modo. s. trinū et unum: ex consequēti ne
gāt uere deū eē. et negantes hūc modū incarnati
onis filij dei. s. per natiuitatem ex uirgine: ex con
sequenti et implicite negarēt incarnationem filij
dei absolute. Ex premissis satis respōsum est ad
ratiōem postillatoris. non enim Job et amici ei⁹
conueniebant in concedendo diuinam prouidē
tiam circa actus humanos. nā amici Job conce
debant diuinā prouidētiā tali modo: ex quo se
quebatur implicite et ex cōsequēti nullam eē dei
prouidentia circa actus humanos. ¶ Qd̄ autez

Liber.

magister Mathias dicit q̄ si propter implicitas negationem intentio Job fuisset pbare deū esse puifozē actuū humanoz: debuisset p̄mo pbare deū eē qđ sic iplicite negassēt amici ei⁹ cū nihil aliud sit deum esse: q̄ deum esse iustum: nullam penitus hēt rōem. qz etiā si scūs tho. uellet significare q̄ intentio Job fuerit probare p̄uidentia dei eē absolute ⁊ simpliciter circa act⁹ hūanos: non ideo sequerēt q̄ primo debuisset pbare deum eē. quod etiā implicitate negabāt. Nā ad pbā dum cōclusionē nō cōcessam: sufficit in omni argumentatione probare principium p̄ximū ⁊ immediatū. ex quo sequit̄ talis conclusio. neq̄ est necessariū pbare oīa p̄cipia mediata ⁊ remota q̄ quadam deductiōe a primo ad ultimū negāt cōclusiōe negata. nisi forte principū p̄ximū fuisset negatū quod nō est in proposito. alias q̄libet sciētia debuisset pbare oīa rerū p̄cipia usq̄ ad primas animi conceptiōes ad probandas proprias conclusiones. quia omnia quodam ordine negantur una conclusione negata. q̄ eēt sciēntias omnes confundere. ⁊ tamen uerum est q̄ sanctus tho. intellexit fuisse intentionem Job pbare per rationes p̄uidentiam dei circa actus humanos eo modo quo eius amici illam negabant scilicet directe ⁊ explicitate: secūdum aliquē modum ⁊ ordinem sicut declaratum est. ⁊ ex cōsequenti ⁊ implicitate: probare absolute ⁊ simpliciter diuinam p̄uidentiam de actibus humanis quam illi implicitate ⁊ ex cōsequenti negabāt.

Circa capitulum tertium.

Job.

In ca. iij. scūs tho. exponēs uerba Job q̄
b^o maledixit uite sue ⁊ natiuitati dicit q̄
uerba iob in hoc caplo: nō fuerūt uerba
impaciētis ⁊ blasphemij. sed illa ptulit uolēs si
gnificare dispositionē partis sensitue abhorre
scētis miserias in q̄bus erat. cui ē uita talib^o mi
serijs subiecta tristabilis ⁊ odiosa. ⁊ tñ fm rōem
uitā suā cū illis miserijs acceptabat per uirtutes
patientie ⁊ sub spe p̄mij uite future. hāc exposi
tionē scī tho. postillator referēs: dicit pati calū
pniā ex eo quia amici Job cum essent sapientes
⁊ uiri litterati nūq̄ cōtradixissent Job hoc mo
do loquēti. cū scirēt passiones tristabiles eē sim
pliciter sensitue partis. Un̄ fm hāc expositionē
dicit ipse tota eoz disputatio ē iob: pcederet in
equoco. cū nitant̄ oñdere iob ex impaciētia ma
ledicū ⁊ blasphemū tāq̄ ex erronea rōe loquētē.
quod uidet̄ incōueniēs dici de uiris sapiētibus.
¶ Propter quod ipse postillator aliter expōit di
cens. q̄ iob illa uerba ptulit nō q̄si ex se ⁊ de mē
te prop̄a: sed cōcludēs ē amicos suos ex cōcessis
ab eis ⁊ ducēs ad icōueniēs. Negabāt enī amici
iob ut dicit postillator punitionem peccatorum
⁊ remuneratiōem bonoz in futura uita. ⁊ ex hac
sententia erronea quā nouerat Job: cōcludebat
ē eos q̄ uita sua tot ⁊ tātis miserijs subiecta esset
sibi odibilis ⁊ onerosa. ⁊ p cōsequens natiuitas
sua cōceptio ⁊ educatio si de hoz tollerantia: nū
lla in futurum est expectanda p̄miatio. Hec po
stillator in sūma. ¶ Sz burgen. oñdens exposi
tionē sancti tho. uerā ⁊ magis rationabilē respon
det ad obiectionē postillatoris dicēs. falsum eē

Liber.

q̄ st̄ate expositiōe sci tho. disputatio Job ⁊ amī
corū eius p̄cederet in equiuoco. qm̄ eorū dispu //
tatio circa hoc erat p̄ncipaliter q̄ Job dicebat
se eē flagellatū sine culpa. amici uero asserebant
ipsum flagellatū eē in penā culpe sue sicut ex pro
cessu patet. ⁊ ita disputatio eorū nō erat in equo
co sed sibi inuicē de directo ḡdicebāt. alia autē q̄
in hac disputatione iuterposita sunt: nō erāt de
p̄ncipaliter intētis sed de secūdario supueniēti
bus. vnde ⁊ infra ca. xxxij. ubi cessauit disputatō
triū amīcorū dicit sic. omiserūt autē tres uiri isti
respondere Job. eo q̄ iust⁹ sibi uideret. i. qz nō
poterāt ipsum cōuincere de iniusticia sua. Amici
ergo Job qz p̄ncipaliter p̄tēdebāt in disputa //
tione probare Job p̄ culpa sua flagellatū: nō sūt
p̄secuti vtrū uerba q̄ in caplo hoc interposuit:
fuisent p̄lata s̄m partē sensitiuā uel alias q̄si nō
curantes de illis. ⁊ sic nec ipi disputabāt in equo
co: nec Job eos detinuit in uerbis ad p̄positum
nō expectātib⁹. vtriusqz enī ptis intētio: uersa //
bat p̄ncipaliter circa iusticiā Job qm̄ ip̄e pro
ponebat. alij ḡdicebant. Quod autē postillatoz
dicit q̄ Job in hoc caplo ex sentētia erronea ami
corū suorū quā nouerat cōcludit vitā suā odibi
lē ⁊ onerosam ducēdo eos ad incōueniens: dicit
burgen. eē irrationabilr dictū. tū qz qn̄ hoc ca //
plm̄ p̄posuit: nihil legit̄ audiuisse ab amicis cuz
ipse fuerit p̄mus loquēs de hac materia. nec de //
buisset eis ip̄onere q̄ aliquō erroneū credidisset:
non habens de hoc certā noticiā. tum etiā quia
si hoc modo loqueret. s. ex aliorū positione ut
eos duceret ad incōueniēs: debuisset iterponere

Job.

aliquam dictiōem que significaret q̄ hoc loque
retur ex aliorum positione nō ex sua. quod tamē
non facit. sed simpliciter loquitur tāq̄ ex propria
opinionē sicut scūs tho. exponit. Hec burgen. ⁊
bene. ¶ Et certe mirabile est vnde postillator ex
positionē suā adinuenerit ac firmauerit cū neq̄
in uerbis iob vel amicorū eius neq̄ in modo lo
quēdi: vllum habeat fundamētū. Sz ⁊ plane ex
positio sua damnat̄ per quā rōem putat exposi
tionem sancti tho. excludere. Nā stante expositi
one postillatoris disputatio iob ⁊ amicorū eius
manifeste p̄cederet in equiuoco. probat̄ qm̄ si
iob uerba maledictiōis ptulit. nō ex se sed cōclu
dens s̄ amicos suos ex cōcessis ab eis ⁊ deducē
do ad incōueniens: hoc illi nūq̄ intellexerūt nec
ipse se exposuit ī tota disputatiōe. ymo amici ei⁹
uerba iob acceperant tanq̄ blasphemantis ⁊ im
patientis. ⁊ de hoc ipsum reprehenderūt. Un̄ in
sequenti caplo rīdēs ei eliphaz p̄m⁹ ait. nūc au
tem uenit super te plaga: ⁊ defecisti. tetigit te:
⁊ cōturbatus es. vbi timor tuus. fortitudo tua ⁊
paciētia tua ⁊ p̄fectio viarū tuarū? Et ī caplo. v
dicebat. virū stultū interficit iracūdia. quod po
stillator exponens dictum esse contra iob: inqt.
ille enim uere stultus ē: qui a uirtute paciētie ca
dit p̄pter aduersitatis pōd⁹. Itē baldach suites
cap. xvij. rīdens ipi iob qui in caplo p̄cedente
miserias suas declamauerat: iquit. q̄d p̄dis aīaz
tuā in furore tuo? vbi postillator ait. q. dicat ta
lia dixisti ex impetu furoris tui: q̄ aīaz a sapiētia
⁊ uirtute deicit ⁊ sic eam destruit ⁊ pdit. Ecce q̄
amici iob etiā fm̄ expositionē postillatoris: neq̄

Libet.

q̄ intellexerūt eum dixisse uerba sua maledica ex
eoz suppōe ut eos duceret ad incōueniens. s; ac
ceperunt illa tāq̄ blasphemantis ⁊ impaciētis.
Sequit̄ ergo ex his q̄ eoz disputatio stāte expo
sitione postillatoris: manifeste pcederet in equi
uoco. ac per hoc q̄ postillator in idē inconueni
ens incidit: ad quod putat sc̄m tho. deducere.
¶ Sed neq̄ expositio sua vllā uidet̄ habere pro
babilitatem. i. iam amici iob penā ac p̄miū futu
re uite negātes: nullū incōueniēs putarēt q̄ uita
iob tam multis doloribus ac tantis miserijs sub
iecta: sibi eēt odibilis ⁊ onerosa. ymo sponte il
lud amitterēt. presertim cum uiderent iob in tali
ac tanto miserie statu: de quo nō apparebat pos
sibilis liberatio via humana prout ipse postilla
tor concedit. probatur illud. qm̄ non eē ⁊ mors
in q̄tum penalis ac misere uite ablatiua sūt: sub
ratione cadunt appetibilis. Tollit enim mors ut
sic miseriam. que est omnium malorum maximū
ac per hoc rationem hēt boni ⁊ appetibilis. Un
de ⁊ dñs adat. xxxvj. dicebat. Bonum erat ei si na
tus non fuisset homo ille. Et Ecclesiastici. xli. ait
sapiens. O mors bonum est iudiciū tuū homini
indigenti ⁊ qui minorat̄ virib⁹ defecto etate ⁊c̄
per quem modū dicit̄ Apocal. ix. In dieb⁹ illis
querent homines mortem ⁊ non inuenient eam.
desiderabunt mori ⁊c̄. Non ergo amici iob ha
buissent pro inconuenienti q̄ uita ipsius tantis
astricta miserijs: esset sibi nolita ⁊ odiosa. ac eti
am q̄ appeteret non fuisse. frustra itaq̄ foret et
nihil momēti hēret argumētatio sc̄i Job stāte ex
positione postillatoris. cū illud concluderet: q̄

Job.

ultra ab aduersarijs cōcederet. Nec pbat rōna
biliter postillator amicos iob hēre p incōueniēti
uitā ipi⁹ sibi eē p illo statu odiosā ac nolitā: ex
eo q̄ eū ad pniā iducebāt dicētes q̄ si hō ue
re penitet: a q̄busuis miserijs liberabit a dño.
Nā utrūq̄ hoz simul stare potuit. ⁊ q̄ agnosce
rent uitā iob tot miserijs subiectā eē sibi p tunc
odiosā: ⁊ q̄ illi ad pniā sub spe salutis recupe
rāde suaderēt. Un̄ nulla rōne pbabile fit q̄ iob
vir sapiētissimus uerba sua pferret maledica ar
gumentando ut amicos duceret ad incōueniēs:
quod neq̄ illi neq̄ aliquis satis doctus p incō
uenienti hēret. Inq̄t enī hiero. sup illud. Bonuz
erat ei ⁊c. mat. xxvj. multo meli⁹ ē nō subsistere:
q̄ male subsistere. Patet ergo ex his inualidū eē
fundamētū qd̄ postillator in sua habuit expōe.
¶ S; ⁊ ipse iob cām sue impaciētie ⁊ v̄boꝝ male
dicoꝝ q̄ ptulerat: nō aliā dixit eē q̄ flagella dñi
q̄ sustinebat. Ait enim capitulo. vj. vnde ⁊ ver
ba mea dolore sunt plēa: q̄ sagitte dñi i me sūt.
quarum indignatio ebibit spūm meū. Et capi
tulo. vij. cum premitteret penas quas pacie
batur: dicit. q̄obrem elegit suspendium anima
mea ⁊ mortem ossa mea. desperavi. Ecce ex om
nibus premissis q̄ causaz qua maledixit uite sue
⁊ natiuitati ⁊ alia uerba impaciētie ptulit: assi
gnat fuisse flagella ⁊ dolores acerrimos quibus
premebatur. neq̄ vnq̄ pro causa assignauit fal
sam amicorum opinionem de nulla retributio
ne fienda pro meritis ac demeritis in vita futu
ra prout postillator exponit. Unde satis vide
tur q̄ fuerit expositio eius ficticia. ¶ Verum

Libet.

magister Mathias pro postillatore decertās credit se respondere ad ea que burgen. pro expositione sci thome contra postillatorem supra notauit. Unde ex tota deductione burgen. colligit tria puncta. Primum est q̄ materia principalis disputationis iob fuit q̄ flagellaretur sine causa. Secundum q̄ iob asseruit se iustum ⁊ per consequens sine causa flagellatum. Tertium q̄ amici iob solum impugnabant iusticiam iob quas ipse pretendebat. Alia autem que disputationi interposita sunt: q̄ sint accessoria in disputatione. Hec tria dicit magister math. burgen. posuisse quibus comprehenditur tota eius digressio. ¶ Ad quā magister math. ridet dicens q̄ primum dictum est simpliciter falsum neque esse imponendum tā comedabili uiro sicut iob. probat illud esse falsum. quia aliquid in rerum natura fieri sine causa: vna omnium philosophorum uoce reprobatur. ¶ Ad secundum sicut ridet falsum esse q̄ iob se fore iustum asseruit. Nam hoc faciens: foret iniustus quemadmodum ipse iob dicit. ix. h. ⁊ prima Jo. i. Si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus ⁊ ueritas in nobis non est. Unde dicit magister mathias q̄ uerba illa que ad innocentiam uel iusticiam iob tendere uidentur: non aliter accipienda sunt nisi sicut uerba christi de ceco nato. Jo. ix. neque hic peccauit nec parentes eius ⁊c. quia iob non dixit simpliciter se non peccasse. Nam hoc esset temerarium. sed dixit se non peccasse ut flagellaretur. ¶ Simili modo dicit q̄ tertium dictum burgen. stare non potest quia amici iob non intendebant eum probare iniustum: sed habebant hoc tanquam euidentem ex flagellis iuxta errores

Job.

illoꝝ quo neminem dixerunt flagellari sine culpa. Ad quod concludendū tendit eorū disputatio. Concludit ergo magister a Nathi. q̄ materia disputatiōis in hoc libro: fuit neminē puniri in p̄nti nisi p̄ p̄ctis. cui errori iob se opposuit ⁊ nō p̄ iusticia sua. s̄ p̄ iniuria deo sc̄a per derogatiōē disputauit. In cuius signū infra ca. vltimo deus illos tres amicos increpās nō dicit eos cōtra iob locutos: sed s̄ deū ⁊ dei iusticiā. ideo dicit̄ ibi. iratus ē furor me⁹ in te ⁊ in duos amicos tuos q̄ nō estis locuti corā me rectū. i. dogma uerum s̄m glo. Si enim locuti fuissent s̄ iusticiam iob dicit ipse. ut sonat tertiū dictū burgen. non possent reprehendi quasi non rectum locuti fuissent. cum ⁊ iob reprehensibilis erat ⁊ p̄ deū reprehensus. ut patet infra. xxxviij. ¶ Ad primam obiectiōem burgen. s̄ postillatorē r̄ndet magister a Nat. q̄ amici iob fuerūt uiri insignes. ideo fama prodente potuit iob scire eorū opiniones ⁊ doctrinas. ⁊ fortasse tpe p̄speritatis se cōtulit cū eis: sic q̄ eum non latebāt errores illoꝝ. ¶ Ad secundum r̄ndet q̄ quando maledixit iob diei ⁊ t̄satis dedit intelligere q̄ ex suppositione errorū quos nouerat maledicebat creaturis dei. nā cū esset uoce dñi laudat⁹ ut iustus ⁊ rectus: creature dei maledicere non potuit absolute. ¶ Laborat consequenter magister a Nathias refellere ratōez quam sanctus tho. assignat de eo q̄ tam particulariter iob uite sue ⁊ natiuitati maledixit dicēs primo q̄ nō uidet̄ sibi conueniens sacram scripturā poematib⁹ ⁊ poetis cōpare. cū multa solent mētiri poete. ¶ Secūdo q̄ nō uidet̄ sibi be

Liber.

ne inferri ex dco bti hiero. passus iste e metricus: ergo poeticus. qz multa sunt poetica psalca. mlt taqz metra no poetica. Hec mgr math. s burgen r in piudiciu expois sci tho. qda alia notauit s burgen. quoz mea non interest cu doctrina sci tho. no tagat. ¶ Hec aut que recitata sunt ex dictis mgr math. qz facile heant absolutoez: ex dictis patebit. primu enim qd ex dictis burgen. colligit. certe false sibi impositu e. no eni in vbis burgen. inuenit dictu q materia disputationis iob fuerit q flagellaret sine ca sed q flagellaret sine culpa. mix e ergo quare aut vnde id sibi imposuerit. Sed r si dixisset sine ca: no certe eet male dictu. Na sesus eet. i. sine ca culpabili. qm fm regula hilarij. iij. li. de trini. intelligetia dcoruz ex causis e assumenda dicendi. Satis enim costat ex coi vsu loquedi etia sacre scripture q cu dicitur qs puniri sine ca: intelligatur. i. sine culpa. qz vt coiter ca pene culpa e. Tali eni mo loquedi vsus e ipe iob infra. ix. ca. dicēs. r multiplicabit vulnera mea etia sine ca. i. sine culpa. sic etia ps. iij. dicit. qm tu pcussisti oēs aduersantes mihi sine ca. sic r in multis locis sacre scripture. No debuisset igit mgr math. ex illo mo loquedi: calumniam s burgen. suscitare. etia si illud dixerat. ¶ Sz neqz scdm dcm ronabiliter ipugnat. na qd burgen. dicit iob se fore iustu asseruisse: veru ee constat ex plibus locis h? libri. sed psertim ex capi. xvj. ubi expsse dicit. No peccaui r in amaritudinib? morat oculus me?. Et. xxvij. ca. dicit iob. neqz eni rephedit me cor meū i oi uita mea. Item ca. xxxij. inqt heliu loquēs s iob. dixisti ergo in

Job.

aurib⁹ meis ⁊ uocē uerboꝝ tuoꝝ audiui. mūd⁹ sū ego ⁊ absq³ delicto imaculat⁹ ⁊ nō ē iūqtas in me. Claret ergo ex his q³ iob se iustū eē asseruit. Et cū mgr̄ math. dicit hec uerba ⁊ filia intelligēda eē nō absolute q̄si diceret iob se nullū habu // isse pctm̄: s; sub hoc sensu q³ nō habuerit pctm̄ quo dign⁹ eēt sic flagellari: dico q³ ipso eodem sensu accipiēda sunt uerba burgen. sicut enī iste locut⁹ ē simplr̄ sine determinatōe: ita ⁊ iob. ymo ⁊ magis absolute. Qua ergo sapientia mirabili mgr̄ math. iudicauit vba burgē. eē rephēsiōe digna: cū diceret uerba iob merito eē exponēda: videtur plane q³ non rectis oculis id diffinierit.

¶ Quod aut dicit mgr̄ math. s̄ tertiū dcm̄ burgen. q³ amici iob nō intendebant eū pbare iniustū nec circa hoc disputabāt s̄ eū s; hēbant hoc tanq³ euidentis ex flagellis: manifeste falsum ē nō solum ex processu disputationis ubi singule obiectiones ⁊ responsiones circa iustificationē iob versantur pro ⁊ contra prout diligenter consideranti patebit: sed ex fine disputationis. Dicit enī ca. xxxij. omiserūt autē tres viri isti rīdere iob: eo q³ iustus sibi uideret. Ex quibus uerbis apertissime cōstat disputationem eoz versari circa iustificationem iob cum ea cōcessa ab aduersarijs cessauerit eorum disputatio. Nam tunc rationaliter cessat disputatio: qm̄ altera pars s̄dictio nis de q̄ fuerat disputatio: cōcedit ab aduersa // rio. Un̄ ⁊ heliu disputationem p̄secut⁹ ē qm̄ ad // huc ptē ipius iob nō cōcesserat s; tenebat iob iustū nō fuisse. ymo p̄ sua iusticia fuisse flagella // tum. ⁊ ita super iustificatione iob cepit disputa

Liber.

re dicēs sequēti caplo dixisti ergo in aurib⁹ me
is mūdus sum ego ⁊ absq³ delicto ⁊c. Sz ⁊ po
stillator in eo caplo. xxxij. plane dicit q³ materia
disputatiōis iob ⁊ amicoꝝ eius fuerit uerbū iob
quo dixerat se iustū eē. Inq̄t enī sic. cessatio aut
huius disputatiōis: fuit eo q³ tres amici iob su
pra positi auditis uerbis iob quib⁹ innocētiam
suam multipliciter declarauerat: reputauerūt eū
esse iustū. ⁊ ideo merito tacuerunt quia cū eo di
sputare ceperāt: eo q³ ante cōtrarium tenebant
scz ipsum a deo fuisse propter suam iniusticiam
flagellatum. Heliu aut^{em} adhuc idē tenebat ⁊ iu
sticiam quam iob pro se declarauerat simulataz
⁊ non uerā credebat. Hec postillator in forma.
Ex quibus apparet q³ mgr⁹ Mathias gratis rep
benderit burgen. cū māifeste falsa assumpserit i
eius reprehensionem ⁊ suo postillatori aduersā
tia. ¶ Signum autem quod magister math. ad
ducit ad probandum q³ iob se opposuerat ami
cis p^{ro} iniuria in deum commissa ⁊ nō pro defen
sione iusticie sue: nullam hēt apparentiam. Nam
cū deus sit ueritas prima a qua oē uerū depen
det ⁊ ē: quicq̄d ḡ aliquā ueritatē dicit: pōt di
ci nō rem coram deo. ⁊ ita q̄cqd ḡ ueritatē a iob
ppositam dicebat: merito coram deo non rem
esse dictum est. Cū q³ amici iob opposuerāt cō
tra iusticiam eius pro cuius defensiōe ille certa
bat: non erat rectum corā deo. quoniam non sic
se habebat rei ueritas. Et cum dicit magister ma
thias q³ iob uere reprehēbil⁹ erat ⁊ a dō fuit re
prehensus infra ca. xxxviii. ⁊ per consequens q³
non erat uera iustificatio eius: dico q³ ad hoc re

Job.

Spondet postillator quem ipse defensare contendit super eodem. xxxviii. ca. dicens quod quis dicit iob pro quibus a deo reprehenditur uera essent: tamen quia habuerunt speciem mali et poterant generare scandalum: quia ex modo loquendi uidebatur dicere aliqua in derogationem diuine iusticie et presumptuose: ideo reprehenditur a deo. Idem dicit in summa ca. vi. exponens illud. sicut seruus meus iob. ¶ potest etiam rñderi per ea que glo. dicit super illud. neque enim reprehendit me cor meum. ca. xxxvii. inquit enim. Sed quo pacto a corde suo reprehendi se negat: qui superius dicit. Peccaui: peccauit quidem uel cogitando: sed nequaquam se a corde suo reprehendi confitetur. quia et si illicita cogitando rectitudini defuit: fortiter tamen defuit cogitationi. Hec glo. ¶ Solutio autem quam magister Mathias dat ad primam Burgen. obiectionem quantum habeat insufficiencie: ex aduerbio fortasse cui responsio ipsa innititur plane habetur. Non enim multum habet ueritatis: quod proponitur uerum esse fortasse. et tamen posito quod illud probabile fuerit: non adhuc saluari uidetur expositio postillatoris. quoniam et si iob uel fama per dēte uel alias conferens cum amicis potuit errorem ipsorum nouisse de futura uita: debuit dubitare an ad huc pro tempore quo ad eum uisitandum conuenerant: in errore suo persisterent. Deuisset perfecto iob uir doctissimus grauis ac prudentissimus audire primo eos errorem suum proponentes. uel ipsis tacētib⁹: exquirere ab eis an forte conceptum errorem quem olim habuerant: pro tunc teneret. Un̄ nō

Libet.

videtur q̄ vir sanctus exemplar patientie in tot
7 talia amaritudinis ac maledictōis uerba p̄ci //
pitanter prozumperet ad amicorum confusione
7 reprehensionem: nondum cognito per certitu
dinem q̄ illi partem tenerent aduersam in erro
re suo perseverantes. maxime cum ore dei lauda
tus fuerit infra ca. vl. de rectitudine sua observa
ta. ¶ Et p̄terea nullo pacto uerisimile ē q̄ sedēs
iob in sterq̄linio percussus vlcere pessimo a plā
ta pedis usq̄ ad verticem capitis: qui ut dicit̄
ca. precedēte testa saniem radebat: tantā sensuū
ac mentis possideret tranquillitatem: q̄ ip̄e pri
or disputationem contra amicos sponte suscita
ret super eorum erroribus quos nouerat alias.
¶ Item nec probabile est q̄ amicos suos p̄ con
solatione eius pariter ueniētes fletu magno ac
scissis uestibus p̄e compassione plozantes. pul
uerem super capita spargentes ad diuine misera
tionis remedium ip̄i iob impetrandū. sedētesq̄
in terra septem diebus cū eo 7 noctibus septem
nullum uerbum ei loquentes uidentes eius ue //
hementem dolorē: ip̄e ad disceptationem super
eorum erroribus ut eos cōuinceret atq̄ reprehē
deret: cōcitaret ip̄is p̄e dolore eius mēte cōster //
natis. Talis certe disputatio: imprudentie ipsi
ingratitude atq̄ impaciētie: merito posset im //
putari: quod de tanto viro existimare fas nō ē:
Unde aperte constat q̄ responsio magistri ma //
thie ad primam rōem burgen̄: nullā habeat effi
caciā. sed neq̄ uerisimilitudinē. ¶ Neq̄ secū
da responsio eius alicuius est momenti. Nō enī
ex eo q̄ maledixit iob diei 7c. signum fuit q̄ ex

Job.

amicorum erroribus quos olim nouerat: loque-
retur. cum ex alia causa potuerint maledictiones
ille procedere absq; preiudicio iusticie sue ⁊ re-
ctitudinis: volēs .s. significare dispōez ptis sēsitū
ue miseras ī qb' erat abhorrescētis put. s. tho.
exponit. ¶ Et q̄ ipsa uerba iob maledica non
fuerint sufficiens signū q̄ ex amicorum opiniōe
erronea loqueret̄: ex hoc manifestum est q̄ amī
ci sui audiētes uerba illa: nihil tale cognouerūt.
sed acceperunt ea ut blasphematoria ⁊ ex impa-
cientia prolata. prout supra ex littera ipsa dedu-
ctum fuit. Necessē igitur habuisset iob supposita
expositiōe postillatoris aliquod aliud signū
uerbis suis interponere quod sufficienter osten-
deret ipsum ex suppositione errorum illorum fu-
isse locutū. Quod cum non fecerit: euidenter cō-
cluditur q̄ uerba iob nō id pretendebāt quod
postillator cōcepit: neq; ali' intellect' in v̄bis
illis facile dari pōt salua ipsius iob iusticia ac re-
ctitudine iuxta uerbū dei ca. vlti: nisi is quē ha-
buit scūs thomas. ¶ Ad illa que obicit magi-
ster mathias contra rationem sancti thome quā
assignat de tam particulari et acerrima maledi-
ctione iob: dicitur ad primum. q̄ sanctus Tho-
mas non compat sacram scripturam per omnez
modum poematibus aut poetis. sed dicit ex au-
toritate beati hieron: q̄ in libro iob scriptura
v̄tit̄ modis aut rōibus poematib'. qđ ad digni-
tatē sacre scripture ptinet. cū dñā sit cui omnes
scientie humane famulantur. ⁊ a q̄ sumpserūt ex
ordium prout Cassiodorus ait. et habetur in
dec. fffvij. vi. legimus. §. sed econtra legitur.

Liber:

Inq̄t enim. Ois splēdor rethorice eloquētie. ois mod⁹ poetice locutiōis q̄libet varietas decore p̄nunciatiōis: a diuinis scripturis sūpsit exordiū. Un̄ Judi. ix. scriptura modū loquēdi hēt poeta rū. cū dicit. ierūt ligna ut vngerēt sup se regē. v̄i perūtq̄ oliue. impa nobis r̄c. Itē ibi. si dormia // tis inter medios cleros pēne colūbe deargētate r̄ posteriora dorsi ei⁹ in pallore auri r̄c. ps. lxxvij. Sic r̄ in multis locis sacre scripture repit̄ mod⁹ loquēdi poetarū. Un̄ r̄ Ap⁹. p̄ma Corin. xv. et ad titū p̄mo p̄uerbijs q̄busdā vtiť poetarū. Et Actu. xvij. ip̄e ap⁹. inq̄t. Sicut r̄ q̄dā v̄roz poe tarū dixerūt. ip̄ius enī r̄ gen⁹ sumus. q̄ si poete in suis carminibus multa mētiant̄: sacre scriptu re nō nocet. nā talia ī testimoniū sue ueritatis nō inducit. sed illa p̄cise: que uera poete docuerūt. q̄ nō modo nō illicita: sed r̄ ualde nobis utilia sunt. Ex eis q̄ppe ut inq̄t beda r̄ hēt̄ de c. xxxvij di. turbat. si q̄ inuēta sūt utilia: q̄si sua sumere li cet alioquin neq̄ etiā ip̄e magister gētiū aliquot uersus poetarū suis uel scripturis uel dictis indi disseť. ¶ Ad secundum dicit̄ q̄ scūs thomas nō infert ex hoc solo q̄ uersus q̄b⁹ liber iste cōscri // pt⁹ ē sunt metrici: q̄ ideo sint poetici. s̄z ex eo q̄ metrici sūt r̄ cū hoc figuris ac colorib⁹ cōstāt. q̄ mod⁹ loquēdi: poetarū ē prout ysidorus tradit ethimo. libro. viij. capi. vij. Un̄ uerba scī tho. sunt hec. Et sic patet q̄ liber iste per modū poe matis conscriptus est. Un̄ p̄ totū hūc libz figu ris r̄ colorib⁹ vtiť q̄b⁹ poete uti cōsueuerūt. hec s. tho. ¶ Ea aut̄ q̄ mgr̄ adat. fingit se iducere p̄ cōsolatiōe burgē. ex d̄cis postillatoris Iheremie

Job.

xx: magis in rei ueritate uidentur sophistarum uerba quam consolatoris. Nam omnia que ad propositum nostrum postillator ibi dicit. plus et plenius sanctus thomas. scripserat hic et in multis alijs locis a quo ipse postillator accepit. Sed neque per illa que ibi postillator tradit poterat responderi ad obiectiōem suam quam hoc loco sanctus thomas. fecerat ex suo falso presupposito. Unde neque eius neque sui defensoris indigemus auxilio nos qui doctrinam sancti thomas. tenentes: colimus ueritatem. Hoc unum tamen negari non potest quod postillator hoc loco impugnat quod hieronymus. xx. docet aperte ubi uerba iob ex hoc capitulo inducit secundum intellectum sancti thomas. exposita. Ait enim super illud hieronymus. maledicta dies etc. Non sunt impatiētis et despantis uerba: sed in hoc exprimit horrorem sensualitatis respectu mali imminētis. Quod tamen patienter tollerabat. sicut sanctus iob exemplar paciētie dixit. Pereat dies in qua natus sum etc. Et sic est sensus. maledicta dies etc. id est si sequeretur sensualitatis horrorem: tempus natiuitatis mee maledicerem. hec postillator in forma.

Circa predictum capitulum tertium.

In eodem capitulo. iij. super illud maledicant ei qui maledicunt diei etc. postillator recitat duas sancti thomas. expōes dicēs. hoc thomas exponit dupliciter. Uno modo quod per leuiatā intelligitur magnus piscis qui alio nomine uocatur cetus quem propter sui magnitudinem piscatores non audēt inuadere de die ut dicit sed de nocte

Liber.

tantum. et ideo quando intendunt eius captionem si superueniat dies: maledicunt ei et sic suscitare leuiatan: est eum inuadere. Alio modo ut per leuiatam intelligatur diabolus quem suscitare habent mali homines ei obediens. et isti odiunt lucem diei. secundum quod dicitur Johannis tertio. omnis qui male agit odit lucem. ¶ Sed prima expositio non uidetur uera quia audiui ab illis qui nouerunt captionem illius piscis quod nunquam inuaditur de nocte sed magis in clara die ita quod piscatores a longe possint contra eum tela directe proijcere. quia si appropinquaret: essent in periculo submersiois ex motu illius piscis mare notabiliter perturbantis. Secunda uero expositio uidetur mistica et ideo pono aliam litteralem quam ponunt hebrei dicentes quod hec est uera littera. maledicant ei qui maledicunt diei expectantes orbari de societate sua etc. hec postillator. ¶ Contra quem burgen. volens primam sancti thome expositionem defendere: dicit quod et si piscis ille magnus non possit capi nisi de clara die postillator dicit sibi fuisse narratum a piscatoribus: tamen si contingeret quod aliqua dies in qua piscatores captioni illius piscis intenderent finirentur ante eius captionem: maledicerent illi diei. eo quod non fuit protensa usque ad finem sui operis. et de talibus intelligitur illud qui maledicunt diei qui parati sunt suscitare leuiatan secundum proprium motuum sancti thome licet mutetur tempus congruum ad captionem utrum

Job.

nox uel dies. quia hoc consistit in facto. ideo nō
variat motuum expositionis. Hec burgen̄ .
¶ Sed quia iste modus dicendi burgen̄. et si sal
uet textus ueritatem : non tamen saluat ea que
sanctus Thomas circa eius expositionem dicit:
ideo aliter videtur dicendum q̄ et si piscis ille
magnus scilicet cetus de die capiatur prout cō //
muniter aut in partibus in quibus postillatoz
de captione eius interrogauit: non ideo sequi //
tur q̄ aliquando uel in alijs regionibus in qui
bus sanctus Thomas de illius captione percō //
tatus est: non capiatur de nocte. ut sic commo
dius et securius: sub noctis silentio et obscurita
te repente ipsum dormientem inuadant. ne ipse
de die a longe uidēs et presentiens inuasores uel
tela quibus mactatur: fugiat uel mare pre ma //
gnitudine sua et ferocitate conturbans: horribi
les excitet undas ita ut inuasorum nauem sub
mergat. Nam ut fertur a piratis et piscatoribus
tantus ac tam grauis est somnus ceti: q̄ magni
tudo eius mirabilis ac pinguedo multo magis
somno q̄ cibo nutrimentali fouetur. Unde fili //
um eius mox cum nascitur: per annum dicunt
dormire . Exemplum erit ad propositum no //
strum quoniam et si aues ut cōmuniter et apud
nos ac animalia cetera de die capiāt: nō ideo tol
litur quin aliquando uel secundum regionum
diuersitatem sub noctis tenebris capi possint .
Non enim vnus modus certus est capienda //
rum auium aut ferarum etiam que sunt eius //
dem speciei. neq̄ in omni regione neq̄ in omni

Liber.

tpe idem ē modus neq; ubiq; eadē sunt instru //
menta. igit' neq; necesse ē q; idē mod' sit deter //
minat' ita q; nō alius: pisces capiēdi in oī tpe ⁊
in oī maris regiōe etiā si eiusdē spēi pisces sint. s;
captiōis eoz ⁊ ars ⁊ instrumenta s; diuersitatē
tpm regionū ⁊ mariū poterunt uariari. Un̄ satis
leui ratione postillatoz s; expositionem scī tho.
ductus ē. ¶ Sed neq; multū utilis aut necessaria
erat disputatio sua circa eiusmodi piscis captu //
ram in qua tñ non modicā ipse facit vim. Nam
poterat textus legi eā bene siue de die fieret illi'
piscis captura siue de nocte. ¶ Ad id autē q; po
stillatoz dicit secūdam expōem scī tho. mysticam
eē ⁊ nō l̄ralem: Rñdet burgen̄. ⁊ bñ q; falsum ē.
qm̄ parabolice locutiōes aut figuratiue: sensū lit
teralē faciūt. Et accipit' hec rñsio ex his q; sanct'
tho. tradit p̄ma p. q. p̄. ar. vl. ⁊ quolz. vij. ar. xv.
Nō enim uoces pabolice aut figuratiue ad l̄ram
significāt figurā s; figuratū. Nā cū scriptura no
minat dei brachiū: nō ē l̄ralis sensus q; in deo sit
mēbrum huiusmōi corporale quod ē figura qm̄
uoces primo designāt: sed litteralis sens' ē q; sit
in deo uirtus operatiua que ē figuratū. Unde in
proposito n̄ro sub figura leuiatā: dyabolus ad
litteram intelligit' ⁊ nō s; sensum spūalē. q; ut
scūs tho. notauit ex auctoritate beati hieronimi
totus iste liber fere coloribus ⁊ figuris poeticis
constat. Ipse etiam postillatoz infra. xl. capitulo
per leuiatā ad litterā intelligit demonē. quod tñ
hic nō bene aduertens improbauerāt.

Circa capitulum quartum.

Job.

In caplo. iiii. sup illud. porro ad me dcm̄ est uerbū abscōditū. scūs tho. sub dubio relinqt vtrū reuelatio quā sibi eliphat dicit scām fuisse: vera fuerit aut ab eo cōficta. qđ burgen̄. inqt rōnabiliter scūm eo qđ nihil refert in pposito an hec reuelatio fuerit uera uel ficta. ¶ Sed magister math. dicit necessariū fuisse cōsiderare an uera fuerit illa reuelatio uel falsa. et cōcludit cū postillatoze qđ fuerit cōficta ab eliphat nulla in re exñte reuelatōe. probāt hoc qđ alias deus p talem reuelationem auctorizaret dicta ipsius eliphat quoz tamen multa falsa sunt cū dñs in fine libri dixerit ad eū. iratus est furoz meus in te ⁊ in duos amicos tuos qđ nō estis locuti rectum coram me. ¶ Item quia reuelatio illa inducit ad falsum intellc̄m. s. qđ nullus a deo punit in pñti: absqđ culpa precedente. falsū autem non potest a deo reuelari. hec mgr̄ mat. p postillatozē. ¶ Sed certe ambo in hac eoz argumentatione decipiūt. Supponunt enim qđ reuelatio eliphat si vera fuit ⁊ non ab eo cōficta: qđ fuerit a deo. quod tñ nō ē necessariū. Nam reuelationes etiam per angelos malos fieri possunt in quibus multa astruūt falsa ⁊ ad falsum intellectum ⁊ iterum ad malum finem. Sepe enim sathanas se trāssfiguratur in angelum lucis vt ap̄. dicit secunda Corin. xj. ⁊ visibiliter ⁊ inuisibiliter: ymagines circa fantasiā formando faciens apparere quod nō ē. ⁊ aliqn̄ uocē audibilem formando. conceptus ⁊ ymaginatiōes proponendo et inspirādo. sensus exteriores illudēdo ⁊ alijs modis sibi possibilibus. Nā dyabolus in uirtutes

Liber.

corporeas aut corporeis organis affixas impme
re pōt. fm hanc demonum reuelatōem ppheta //
bant prophete de quibus dñs dicit Jere. xxij. ⁊
in pphetis samarie. vidi saturitatem. ⁊ ppheta
bant in baal ⁊ decipiebāt pplm meū isrl. Talis
etiā dicitur reuelatio q̄ fcā est vxori pilati Mat.
xxvij. prout etiā postillator ibi expōit. Un̄ qz re //
uelatiōes hoibus fieri pnt per demones: monet
btūs iohānes p̄ma Jo. iij. dicēs. carissimi nolite
oī spiritui credere. sed pbate spūs si ex deo sint.
Ad huiusmōi demonū reuelatiōes valz ⁊ nccāria
est grā que ab ap̄lo dicitur discretio spirituum.
¶ Quia ergo reuelatio eliphat poterat fieri opa
tione demonis: ideo merito scūs tho. reliqt̄ sub
dubio an uera fuerit uel ab eo cōficta. tū qz iu //
dicari nō poterat p̄ certo. Nam oīa q̄ ptulit eli
phat ⁊ falsa ⁊ ad falsū intellc̄m: potuerūt eē ⁊ cō
ficta ab eo nulla ex̄nte sibi fcā reuelatiōe: ⁊ etiāz
habita per reuelatiōem nō a deo sed a demone:
ut probatū est. Lū etiā qz siue ficta uel uera eēt
talis reuelatio: nihil refert ad ppositū. ¶ p̄z ita
q̄ nullitas argumētatiōis postillatoris ad pbādū
certitudinalr̄ fuisse fictam cū pcedat ex̄ fūdamē
to nō certo s̄z ualde dubio. s. q̄ reuelatō eliphat
si uera fuit ⁊ nō ab eo cōficta: q̄ fuerit a deo. Et
q̄uis in capitulo sequēti cū diceret eliphat ⁊ ad
aliquē scōz conuertere: aliquo mō significauerit
se spiritu dei habuisse illā reuelatōem: id tñ non
exp̄ssit prout magister mathias sibi imposuit. s̄z
⁊ si expressisset: non ideo certum esset nobis. cuz
⁊ alia falsa in reuelatione sua tradiderit.

Circa capitulum quintum:

¶ In capto. v. sup illud. uoca ergo si ē q̄ ti-
 bi r̄ndeat. burgen̄. inducit expōez. s. tho.
 dicentis. uoca ergo si est qui tibi respon-
 deat. quasi dicat si mihi hoc reuelatum non cre-
 dis: tu ipse inuoca deum si forte ipse tibi ad hāc
 dubitationem respondere uoluerit. ⁊ si per me //
 rita propria hoc obtinere a deo non putas: ad
 aliquē scōrū cōuertere. ut eo mediāte hui⁹ rei ue-
 ritatem a deo cognoscere possis. Hec scūs tho.
 ¶ Quā expōem q̄ burgen̄ preferit expōi postil-
 latozis: ideo magister mathias se illi opponit di-
 cens q̄ stante expositione scī tho: non debuit eli-
 phat remittere iob ad alios pro acquirenda fi- //
 de de reuelatione sibi facta. sed tenebatur pro //
 bare reuelationem sibi factam fuisse: uel per si- //
 gna sicut moyses fecit Exodi tertio. uel per scri-
 pturas quemadmodum x̄ps probauit se missus //
 a deo. quod etiam probauit per multa signa. Ex
 quo magister mathias uult concludere q̄ expo-
 sitio sancti thome fuerit minus rationabilis. qm̄
 ea stante: sequeretur predictum inconueniēs. s.
 q̄ eliphat remitteret iob ad alios pro fide habē-
 da de eius reuelatione. ⁊ non eam probaret suffi-
 cienter per signa uel per scripturam ad quod te-
 nebatur. ¶ Sed ad ista dupliciter r̄ndetur. Pri- //
 mo q̄ assumptum magistri mathie falsum ē nisi
 plus addatur. Nō enī uerū ē q̄ q̄ sibi factā reue-
 latōem denunciāt: teneatur illam per signa uel p-
 scripturam probare. q̄ nullus tenetur ad id qd̄

Liber.

non est in potestate sua. sed si ignorantibus scripturas fiat reuelatio: vel etiam scientibus: sed de his quae non dum in scripturis habentur: non habet in potestate sua illam probare per scripturam. cum scripturarum dicatur ignarus. vel nulla de tali re praecesserit scriptura. neque per signa: quia facere miracula donum dei est quod gratis datur. neque est in potestate hominis nisi a deo detur. ergo etc. ¶ Sed forte dicetur quod cum reuelatione semper datur a deo ad eius confirmationem: uel scripturarum noticia si de ea re habetur: uel gratia miraculorum. Sed hoc directe est contra apostolum prima corinthios. vij. dicentem. diuisiones gratiarum sunt et alij datur per spiritum sermo sapientiae. alij autem sermo scientiae. alteri fides. alteri operatio uirtutum. alij prophetia. alij discretio spirituum. alij genera linguarum. et alij interpretatio sermonum. ubi apostolus. omnia ista dona diuidit et separat ad inuicem ita quod quodlibet dari potest a deo et plerumque datum est sine alijs. In qua re nullus theologorum varie sensit. Unde ioseph reuelationem suam quam pharaoni denunciauit circa somnium gen. xlij. neque scriptura. neque signis comprobauit. neque daniel confirmauit scriptura aut signis: reuelationem sibi factam a deo de somnio nabuchodonosor. cum etiam expresse sibi dixisset se a deo habuisse talem reuelationem danielis secundo. Nullius ergo efficacie est ratio magistri mathie contra sanctum thomam. cum sumpserit pro fundamento quod falsum est. Verum est tamen quod si quis uelit fidem facere per se ipsum de reuelatione sua ut ab alijs inconcusse credatur: quod teneatur eam signis aut scriptura efficaciter probare. Sed hoc eliphaz noluit prout patet ex textu. Nam ipsum iob pro fide reuelationis suae habenda: ad

Job.

alios remisit. ¶ potest etiam secundo responde-
ri q̄ posito sed nō cōcesso q̄ eliphath per scriptu-
rā uel signa teneretur probare reuelationem suā
quod tñ non fecit: nullum inde sequitur incōue-
niēs expositiōi scī tho. nō enī ē necē excusare ip-
suz eliphath a negligētia ignorātia uel dēscū quez
in confirmatione sue reuelatiōis habuerit: cum
in nōnullis sue reuelationis dogmatibus errasse
conuincatur presertim ex intentione finis.

Circa capitulū sextum.

In caplo. vii. ubi dicit̄. q̄re detraxistis ser-
monibus ueritatis. burgen. expōem po-
stillatoris declinans: recitat approbatq̄
expōem scī tho. dicentis detractionez eliphath eē
intelligendam qua in derogationem fame ipi⁹
iob: dicit̄ sermonibus eius ueris quos primo
protulerat in sua lamentatione. ⁊ detractio illa
fuit in q̄tum eliphath uisus est reprehēdere iob
quia se innocētē dixit ⁊ sine culpa sua punituz.
huius expōis maiorē approbatiōez ⁊ laudē ma-
gister math. egre ferens: se burgen. ac scō tho.
opponit dicens. primo q̄ expō scī tho. uidetur
impropria. quia detractio fame consistit in scō
⁊ nō in sermone. In lra autē nō dicit̄ detractum
facto fame: sed sermonibus ueritatis. ergo ⁊c.
¶ Secūdo qz nō inueniūt̄ alij sermōes ueritatis
quibus eliphath detraxerit nisi illi q̄bus iob ob-
iurgabat errores amicoz ab olim sibi notos scz
q̄ nulla futura sit in alia uita p̄ bonis aut malis

Libet.

retributio put in hoc passu postillatoz exponit.
Hec magister mathias. ¶ Sed certe in prima ha-
rum obiectionum magister mathias nō satis do-
cte se videtur habere. nam cū dicit q̄ detractio
fame consistit in facto ⁊ non in sermone: si intel-
ligat sicut modus loquendi sonat q̄ detractio q̄
aliquis detrahit fame alterius fiat per fcā ipsius
detrahentis ⁊ non per uerba: manifeste est falsū
⁊ contra vsum ac doctrinam loquentiū. Diffini-
tur enim detractio q̄ ē aliene fame denigratio p̄
occulta uerba. Cū p̄ onerū. iiii. remoue a te os
p̄rauū ⁊ detrahentia labia sint procula te. ⁊ ca.
pxiii. dicitur. ventus aq̄lo: dissipat pluuias ⁊ fa-
cies tristis. linguam detrahentē. Lingue aut ⁊ la-
bijs v̄ba accōmodā: nō fcā. Et sup illud Rō.
i. detractores deo odibiles. dicit glo. quod idō
additur: ne leue putetur detractio: propter hoc
q̄ consistit in uerbis. Item gregorius sup ezechī
elem omel. ix. ait. linguas detrahentium sicut no-
stro studio non debem⁹ excitare ne ip̄i pereāt:
ita per suam maliciā excitatas debemus equani-
miter tollerare: ut nobis merituz crescat. ecce q̄
gregorius linguis attribuit detractiōē. Sunt ⁊
alie q̄ plurime auctoritates sacre scripture ⁊ san-
ctorum doctorum in quibus detractio non nisi
uerbis aut lingue accommodatur. ¶ Si autē in-
telligat q̄ detractio fame consistit in facto ⁊ nō
in sermone. i. q̄ factis alterius detrahitur ⁊ non
eius uerbis: non minus falsum est. nam sicut fa-
ma uel nomen bonum habetur de factis alteri⁹
si recta sint: ita ⁊ de sermonibus eius si cōsonāt
ueritati. fama enim aut nomen bonum: a p̄sona

Job.

usq; ad facta eius ⁊ uerba cōsueuit extendi. Lau-
damus enim non solum hominē: sed uerba eius
⁊ facta si uera ⁊ recta sint s̄m illud. In deo lau-
dabo sermones meos. ps. l. ergo per oppositū
denigratio fame que est detractio nō solum fie-
ri pōt de benefactis alterius: s; ⁊ de eius sermōi-
bus ueris. ⁊ sicut factis: ita etiam ipi sermōni de-
trahitur. Et hoc loco iob ipis sermōibus prout
est datiui casus: dixit fuisse detractū ut etiā ma-
gister math. cum postillatoze exponunt. Un̄ pa-
tet prime obiectiōis inefficacia ⁊ nullitas. ¶ Ad
secundam dicit q̄ sermones quibus eliphaz de-
traxerat: sermones ipius iob sunt. sed nō sunt il-
li quos postillatoz notauit. nam illos iob nōdū
protulerat. sed quos scūs tho. expressit. illi. s. q̄
bus iob dixerat se innocētē ut flagellaret̄ ibi. nō
ne dissimulaui. nōne silui. nonne q̄eui ⁊ uenit su-
per me indignatio supra ca. iij. ubi scūs tho. in-
quit. Si quis colligere uelit que in hac deplora-
tione iob dicta sunt: sciēdū ē tria in ea cōtineri.
Primo enim ostendit sibi vitā suā eē tediosam.
Secūdo magnitudinem miserie quā paciebat̄.
ibi anteq; comedo suspiro. Tertio ostēdit suam
innocētiam ibi. Nōne dissimulaui. hec scūs tho-
mas. ea igitur uerba iob sunt de quibus in cap.
isto dicit. quare detraxistis sermonibus uerita-
tis. quos magister math. inuenire non poterat.
prout ex mō interrogatōis sue accipit̄. illis enim
ūbis iob: detraxerat eliphaz ī ca. iij. ibi. Recor-
dare obsecro te: q̄s vnq; inocēs perijt. prout eti-
am postillatoz exponit.

Circa capitulum. xxiij.

e iij

Libet.

In caplo. xxxiiij. super illud. nec abulet per
viam vinearū. burgeñ. pōit expōem sãcti
tho. exponētis uerba illa de pctis impio
rū. sed magister mathias dicit expōem postilla
toris illa exponētis de pena reproborum: eē ma
gis consonam littere. Sed cum id nō probet: ea
dem facilitate qua dictū est: pro nulla reputat.
vnū tñ est q̄ cū scūs tho. exponit illa uerba de
pctis impiorum: non est expositio sua aliena a
penis reproborum in vita ista. de quib⁹ pp̄e fi
unt imprecatiōes seu maledictiōes. Nā pctā: ple
rumq̄ pene sunt precedentium pctōrum prout
sanctus thomas declarat prima secunde questi
one. lxxxviij. arti. ij.

Circa capitulum. xxxvj.

In caplo. xxxvj. qđ dicit in manibus ab
scōdit lucē. scūs tho. expōit de luce spūa
li. Dicit tñ q̄ illud annunciat de ea ami //
co suo. pōt etiā exponi de corporali luce s̄m opi
nionem platonicozum. quozum sententiam reci
tat de animarū efluxu ab aīabus stellarū ⁊ de ea
rum reditu ad siderum claritatem. ¶ Cōtra hāc
sancti thome expositionem magister mathias di
cit. primo q̄ postillator cū beato gregorio ⁊ glo
sa ordinaria legunt illud. Immanibus prout est
datiui casus nominis immanis ⁊ hoc immane.
Sed scūs tho. aliter. quia prout ē ablatiuus no
minis man⁹ cū pp̄oe. in. quod sibi uidet̄ absq̄
rōe sc̄m. ¶ Secūdo q̄ expōez secūdā de luce cor

Job.

porali sup illud. anūciat rē. pbat p qdā q. fm
 fidē nraz falsa sūt r erronea. s. q. aie deriuēt a na
 tura stellaz r ad earū claritatē rē viuēdo reuer
 tant. q. opinio fuit platonicoz. Hec mgr math.
 ¶ In quoz pmo qd dicit postillatozē exponere
 illud Immanibus prout ē datui casus. r sanctū
 thomā prout est ablti casus: nescio vnde acce
 perit. Nā sicut in uerbis scī tho. dicit ad expōez
 illius pticule in manib⁹. i. p. sue uirtutis opa vlt
 ex ptate dei q. in scripturis figurat per manus:
 ita in vbis postillatoz dicit. i. p. ei⁹ vtutē. s. dei
 q. filr p manū significari cōsueuit. Un nō minus
 uidet ex uerbis postillatoz q. in manib⁹ fuerit
 ablti casus: q. ex vbis scī tho. neq. magis q. fue
 rit casus dti: pmo si bene pōderēt uerba postil
 latoz simul cū textu: satis apparet q. postilla //
 toz legerit. In manibus: put ē ablti casus. alias
 nō consonaret expō eius: textui. Dicit enī in lra
 In manibus abscondit lucē r precipit ut r rur //
 sus adueniat. Certū ē aut q. aduerbiū rursus: p
 prie denotat reiteratiōem respcū eius quod pre
 cessit. Un si immanibus eēt datui casus: signifi
 caretur in littera q. lux immanibus idest supbis
 aut crudelibus semel abscondita: rursus. i. iterū
 ad eos rediret. nā respcū alioz: nō diceret rur //
 sus. Un gregori⁹. xxvij. mora. qz legit immanib⁹
 dti casus: hysdē. s. supbis expōit lucē spūalē qn
 qz abscondi r rursus aduenire. Hoc aut postil //
 latoz nō vult ex sua expōe. Nā dicit q. lux grē et
 glie aliquib⁹ abscondit vt reprobis: r aliqb⁹ cō
 cedit vt electis. Itaq. vult q. nō eisdē cōceditur
 a qbus absconditur. Nō ergo li. in manibus in

Libet.

tellepit postillatoz eē dī casus sed ablti. ut sit sē
sus. In manib⁹ .i. in v̄tute dei ⁊ dispōe. ut ip̄e ex
ponit: abscōdit lux bonis ⁊ cōcedit malis. Ex
q̄bus etiā appet q̄ si scūs tho. exposuit. In ma
nibus put ē ablti casus noīs man⁹: nō id fecit si
ne rōe. Nā multū cogit ad sic exponēdū aduer
biū rursus put deductū ē. ⁊ tūc meli⁹ ē exponere
re illud de recessu ⁊ reditu lucis corporalis que
cōiter fit oīb⁹ hoīb⁹ put scūs tho. expōit: q̄ de
recessu lucis resp̄cū quorūdā ⁊ reditu ei⁹ resp̄cū
alioz sicut postillatoz expōit. ⁊ hoc p̄pt aduer
biū rursus. ¶ Illud uero q̄ secūdo obicit mgr̄
math. s̄ expōem secūdā sci tho. de luce corporali:
certe nō aliud oñdit q̄ q̄ ip̄e mgr̄ malo s̄ factū
tho. moueat affcū. ita ut nō erubescat etiā i q̄b⁹
scūs tho. s̄m alioz opiniōem apte p̄cedit: calū
pniosas sibi rōes obicere. Cū. n. scūs tho. secun
dā expositionē de luce corporali probet p̄ dicta
plonicoz q̄ ip̄e in q̄plib⁹ sue scripture locis cō
dēnat: q̄s nisi aut maliuol⁹ aut penit⁹ ignorans
nō cognoscat q̄ eā expōem det p̄supposita falsa
sententia heliu quā cōem cū platoniciis hēret de
aiarū efluxu ab aiab⁹ stellarū. Cū scūs tho. nō
dicit absolute q̄ illa uerba heliu: de luce corpora
li debeāt expōi. s̄ q̄ sic p̄nt expōi. s̄. p̄supposito
q̄ heliu falsam plonicoz opiniōē de ortu aiay
teneret. Atq̄ ita nō declarat scūs tho. p̄ ea que fi
des catholica dānat: illa q̄ in sacra scriptura cō
tinēt tāq̄ in se ⁊ absolute uera. sed ea q̄ i scriptu
ra sacra hēnt dicta s̄m falsā quorūdā ⁊ erroneā
opiniōē. Talia enī falsa ⁊ erronea: scripturaruz
omētatores nō verēt p̄ alia erronea dca expōer.

Psalmorum.

pmo id recē fit. nā ⁊ si sic pcedat ex falsis: pcedi
tur tñ ex cōcessis. Nō enī verit⁹ est postillator s.
ca. iij. p falsa ⁊ erronea dicta amicoꝝ iob fm suā
expōem: pbare ea q̄ de maledictōe vite iob ⁊ na
tiuitatis in ca. i. cōtinēt. qz. s. p̄suppōit ip̄e: q̄ te
xtus ibi loq̄t fm eoz falsā sniaz quā hūerant de
punitiōe ⁊ remuneratiōe hoīm a deo.

Circa librū Psalmorū in plogo.

In plogo sup libꝝ psal. postillator mo
uet qōnē de cōpatōe dauid ad alios p
phetas. In c⁹ p̄secutiōe cōmēorat qđ scūs
tho. sc̄psit s̄za s̄ze. q. clxxiiij. ar. iij. vbi disputās
de cōpatōe pph̄arū ad iuicē. dicit q̄ ⁊ si dauid
q̄stū ad aliqđ fuerit excellētior pph̄a moyse i eo
sc̄z q̄ plen⁹ cognouit ⁊ exp̄ssit misteria icarnati
onis xpi: simplr tñ loquēdo de pph̄ia: moyse
fuit excellētior illo ⁊ ceteris pph̄is veteris testa
mēti. ¶ Primo q̄stū ad visionē itellcūalē. eo q̄ ui
dit ip̄am dei eēntiā sicut paul⁹ i raptu. Secūdo
ex pte denūciatiōis qz moyse denūciauit pph̄iaz
suā toti pp̄lo fideiū ex p̄sona dei q̄si legē ppo
nēs. nō sic aut dauid nec ceteri pph̄e. Tertio q̄
tū ad opatōez miracloꝝ qb⁹ pph̄ia confirmat.
qm̄ maiora signa fecit moyse toti pp̄lo: q̄ da
uid ⁊ alij pph̄e. hec. s. tho. ¶ Sz q̄cqd sit de cō
clusiōe iqt postillator. rōes iducte nō uidēt vale
re ad ppositū. Nō p̄ma qz claritas cognitionis
actū pphetādi excludēs: nō pōt constituere ex
cellētiorē gradū pphetie. Nam sic idem consti
tueret ⁊ excluderet. Sz visio diuine essentie exclu
dit actum pphetādi sicut ⁊ actū fidei qz vterqz
est enigmaticus ergo ⁊c. ¶ p̄terea si p̄dicta rō

Libet.

ualeret dicit ipse: sequitur quod moyses fuerit excellentior omnibus apostolis preter paulum quibus non est concessum uidere diuinam eentiam in uita presenti. quod tamen sanctus thomas negat in loco preallegato. ¶ Nec secunda ratio uideatur ualere. quia denuntiatio prophetie est aliquid sequens prophetica cognitiōem. ideo non uideatur uariare gradum prophetie ex hoc quod plerumque uel paucioribus denuntiat. ¶ Et eadem ratio dicit ipse tertia ratio sancti thomae non ualet quia confirmatio per signum: sequitur per prophetiam. unde et iohannes baptista nullum signum fecit ut dicitur ioh. x. et tamen sanctus thomas concedit quod fuerit maior propheta ipso moyse. Unde concludit postillator quod per babiliter potest dici quod dauid fuerit excellentior propheta moyse. ad quod confirmandum arguit tripliter. ¶ Primo quia licet moyses quemadmodum et dauid acciperit ueritatem super naturalē absque quibuscunque figuris et signis sensibilibus: non tamen toties nec ita coniter habuit tales illustratiōes sicut dauid. ¶ Secundo quia per sanctum thomam dicit dauid plenius et clarius expressit misteria christi quam moyses. scilicet lex ueteris et prophete ordinabantur ad christum sicut ad finem. quia ut apostolus dicit gal. iij. lex pedagogus noster fuit in christo. ergo dauid excellentior propheta fuit quam moyses. cum finis sit nobilior his que sunt ad finem. Uideatur enim propheta dauid quaedam habere excellentiam ex hoc quod christi misteria sic expressit. ¶ Tertio quia beatus gregorius expressisse dicit quod dauid clariorem cognitiōem quam moyses habuerit omel. iij. super ezechielem hec postillator in summa sancti thome. ¶ In quorum absolutiōem et si burgen. multa dixerit. non tamen re ueramente sancti thome. sicut neque postillator aduersarius eius concepit. Non enim fuit mens sancti thome in questiōe proposita: ex clara uisiōe diuine eentie

Psalmorum.

quā hūit moyses: pbare pphetiā moysi fuisse
excellētiore aut perfectiore: pphā dauid sumen
do pphetiā fm ppam ⁊ formale eius rōem. Nā
q pphetiā fm formale rōem dicat enigmaticaꝝ
cognitiōez fm aliquē modū. ⁊ q clara visio diui
ne eēntie ut sic rōem ppam excedat pphetiē: ex
presse docuit sanctus tho. scōa secūde. q. clxxij.
ar. i. ⁊. q. clxxiij. arti. v. ⁊ in de veritate. q. xij. ar.
vij. ⁊. xij. ⁊ in pluribus alijs locis. Sed mens ei⁹
fuit dicere q q moyses vidit diuinā eēntiam: ex
cellentior propheta fuit q̄ dauid q̄tum ad rōez
generis prophetiē: quod ē cognitio. i. q fuerit
excellētiore cognitio moysi: cognitioe dauid q̄
uis propter diuine essentie claram visionem: co
gnitio illa moysi: min⁹ ppe dicat pphā. Et q
ista distinctio de rōe pphie generica ⁊ specifica
fuerit de mēte scī tho. pz expresse in. q. de verita
te. q. xij. ar. xij. in corpe qōnis vbi sic dicit. Rñ //
deo dicendū q cū natura spēi cōsistat ex natura
generis ⁊ natura differētie: ex vtraq̄ dignitas spe
ciei pōt pensari. ⁊ fm has duas cōsideratōes. in
ueniūtur aliqua se inuicē in dignitate excedere.
qñq̄ ⁊ q̄tū ptinet ad rōem spēi: semp illud pti
cipat pfectius spēi rōez: in quo differētia forma
liter speciem cōstituēs: nobilius inuenit̄. sꝫ fm //
pliciter loquendo qñq̄ ē nobilius id in quo na
tura generis ē pfectior. qñq̄ vero id ī quo ē pfe
ctius natura differētie. Cū enī natura differentie
addit aliquā pfectōem supra generis naturam:
peminētia q̄ ē ex pte differētie: facit aliqd eē sim
plicit̄ nobili⁹: sicut ī specie hoīs q̄ ē aīal rōnale
simplr ē dignior ille q̄ ē potior in rōnalitate q̄ q̄

Liber.

ē potior i his q̄ ad rōez aīalis spectāt. vtpote sen-
sus ⁊ mot⁹ ⁊ alia hmōi. Qñ uero d̄ra aliq̄ iperfe-
ctōem iportat: tūc id i quo ē cōpleti⁹ natura ge-
neris: ē simplr nobili⁹. vt pz i fide q̄ ē cognitio
enigmatica eoz. s. q̄ nō uidēt q̄ enī habūdat in
natura generis ⁊ deficit i fidei d̄ra vtpote fide //
lis q̄ iā p̄cipit aliquē itellc̄m credibiliū ⁊ quodā
mō iā ea uidet: hēt simplr nobiliozē fidē eo q̄ mi-
n⁹ cognoscit. ⁊ tñ q̄tū ad rōez fidei ptinet: ma //
gis p̄p̄e hēt fidē ille q̄ oīno nō uidet illa q̄ cre //
dit. ⁊ sic etiā ē i p̄phetia. p̄ph̄ia. n. uidet eē q̄
dā cognitio obūbrata ⁊ obscuritati admixta s̄m
id qd̄ hēt. ij. pe. j. hētis firmiozē p̄pheticū ser-
monē ⁊c. hēc. s. tho. Et cōcludit q̄ si cōparem⁹
p̄ph̄ias q̄tū ad d̄ram q̄ rōez p̄ph̄ie cōplet: illa
iueit p̄fectōez p̄ph̄ie hēre ⁊ magis p̄p̄e: cui yma-
ginaria visio admisceat. Sic enī ueritatis p̄pheti-
ce cognitio obūbrat. Si aut̄ opem⁹ p̄ph̄ias s̄m
id q̄ ptinet ad naturā generis. s. cognitioem uel
uisionē: cōcludit. s. tho. q̄ illa p̄ph̄ia ē p̄fectioz
⁊ dignioz q̄ hēt iudiciū ⁊ acceptionem supnatu-
ralē s̄m uisionē itellectualē sine ymaginaria uisi-
one. cui cōclusiōi cōsonat qd̄ dicit secūda. ij. q.
clxxiiij. ar. ij. In q̄t. n. dignitas eoz q̄ sūt ad finē:
p̄cipue cōsiderat̄ ex fine. finis aut̄ p̄ph̄ie ē māife-
statio alic⁹ ueritatis s̄ hoīem ex̄ntis. Qñ q̄to h⁹
modi māifestatio ē potior: tāto p̄ph̄ia ē digni //
oz. Māifestū ē at̄ q̄ māifestatio diuine ueritatis
q̄ fit p̄ nudā cōtēplatōez ipius ueritatis: potior
ē illa q̄ fit sub silitudine corpaliū rerū. magis. n.
appropiqt ad uisionē patrie s̄m quā i eēntia di-
uinitas cōspicit̄. Et in ē q̄ p̄ph̄ia p̄ quā aliq̄ sup //

Psalmorum.

naturalis ueritas cōspicit̄ s̄m itellcūalē uisionē: ē dignior q̄ illa ī q̄ ueritas supnatural̄ māifestat̄ p̄ similitudinē corporaliū rerū s̄m ymaginariā uisionē. hec. s. tho. Ex q̄b^o liquēde appet q̄ aliq̄s dici p̄t excellētior p̄ph̄a alt̄o: q̄ t̄n min^o p̄p̄e ⁊ nō s̄m formalē rōem recipit dēnoīatiuā p̄dicatiōez prophētie. ⁊ in hoc sensu accipiēda sunt ūba sc̄i tho. in loco preallegato de cōpatione moȳsi ad alios p̄phetas cū dixit q̄ moȳses ea rōe fuit excellētior ceteris p̄phetis veteris testamēti: q̄ uīdit ip̄am dei eēntiā. Nō. n. itellexit q̄ ab illa clara uisionē dēnoīaret̄ moȳses p̄pheta magis p̄p̄e ⁊ formaliter q̄ dauid ⁊ ceteri. sed q̄ excellentior eēt p̄pheta. s. q̄stū ad naturā generis. i. dignior ⁊ p̄fectior cognoscēs aut uidēs. eo q̄ ī p̄ph̄ia et fide ⁊ silibus q̄ ex sua d̄ra specifica dicūt ip̄fectiōnē: tota dignitas ⁊ p̄eminētia accipit̄ simpliciter loquendo: a natura generis p̄t s̄ deductus est. Nō enī ex eodē ē q̄ aliq̄s dēnoīet̄ p̄p̄e ⁊ formaliter p̄ph̄a: ⁊ excellētior p̄ph̄a. Un̄. s. tho. sc̄i cūda. ij. q. s̄. allegata. clxxiij. ar. ij. ad. iij. sic dicit. Ad tertiū dicēdū q̄ nihil p̄hibet aliqd̄ esse simplr̄ melius: quod t̄n minus p̄p̄ie recipit alī cuius p̄dicatiōnē. sicut cognitio patrie ē nobilior q̄ cognitō uie q̄ t̄n magis p̄p̄e dicit̄ fides: eo q̄ nomē fidei ip̄ortat ip̄fectōez cognitiōis. Similiter aut̄ p̄phetia ip̄ortat quādā remotōem ⁊ obscuritatem ab intelligibili ueritate. ⁊ ideo magis p̄p̄e dicūt̄ p̄phete: q̄ uidēt̄ p̄ ymaginariā uisionē q̄ uis illa p̄phetia sit nobilior: que est per itellectualem uisionē. dum tamen sit eadem ueritas utrobiquē reuelata. hec sc̄us tho. ī forma. ¶ Et si

Libet.

¶ hoc instet q̄ pari rōe bti in patria existentes poterūt tenoīari excellentiores prophete id ē p̄fectius uidentes ⁊ cognoscētes: r̄ndet scūs tho. arti. v. q̄ōnis s̄ notate. clxxiiij. vbi arguit sic p̄ri // mo loco. moyses vidit diuinam eēntiam qui tñ p̄pheta dicit̄. ergo pari rōe bti possunt dici p̄phete. ecce argumentū. Seq̄t̄ r̄nsio. Ad p̄mū dicendū q̄ visio illa moysi: fuit raptim per modū passiōis. nō autē p̄manens per modū beatitudinis. Unde adhuc vidēs erat p̄cul. p̄pter hoc nō totaliter talis visio amittit rōem prophetie. hec scūs tho. ¶ Ex qua solutōe duo accipiūt̄. Unū est q̄ s̄m intētōem scī tho. in illa visiōe clara diuine eēntie p̄pter quā moyses dicit̄ excellentior propheta ceteris: modicū fuit de rōe p̄p̄a ⁊ formali p̄phetie. patet hoc cū dicat q̄ tal̄ visio nō totaliter amisit rōem prophetie quasi signās q̄ multū de formali rōe p̄phetie amiserit. quod facit ad ea q̄ s̄ dicta sunt fuisse de mēte scī thome. ¶ Aliud quod seq̄t̄ ex p̄dicta solutōe ē q̄ actus visiōis clare diuine eēntie nō oīno p̄hibet: quin sic videns possit dici p̄pheta si viator sit. Et h̄ ratio ē. qm̄ ⁊ si vidēs in illo actu vidēdi nō sit p̄cul ab eterna ueritate in se ip̄a: ē tñ p̄cul s̄m statū suū. cū nōdū puenerit ad ultimā p̄fectiōem ⁊ cōiunctionē ad deū. Un̄ ap̄. ij. corin. v. q̄ diu in corpore sum⁹: peregrinamur a dño. Est etiaz sic videns p̄cul a cōi hoīm sensu cum quibus conuersatur que distātia cōsequit̄ p̄phetiā tam intrinsece ⁊ de per se: q̄ illa sola sufficit ad hoc q̄ supernaturaliter vidēs tenoīetur propheta. Un̄ scūs tho. iij. pte. q. v. ar. viij. arguit sic secūdo lo

Psalmorum:

eo. Sicut fides est eorum quae non uidentur et spes eorum que non habentur: ita prophetia est eorum que non sunt praesentia. sed distant. Nam propheta dicitur quasi procul stans. sed in christo non ponitur fides nec spes ut sanctus dictum est: ergo prophetia non debet poni in christo. ecce argumentum. Sequitur responsio. Ad secundum dicendum quod fides est eorum quae non uidentur ab ipso credente. et similiter spes est eorum quae non habentur ab ipso sperante. sed prophetia est eorum que sunt procul a communi hominum sensu cum quibus propheta conuersatur et conuincat in statu uite. et ideo fides et spes repugnant perfectioni beatitudinis christi. non autem prophetia. Hec sanctus thomas. ¶ Ex his respondetur per ordinem ad argumenta postillatoris secundum rationes sancti thomas. Ad primam dicitur quod maior est uera de illa claritate cognitionis que simpliciter excludit actum prophetandi. sed minor est falsa in proposito nostro. nam visio diuine essentiae qualem habuit moyses: non excludit actum prophetandi simpliciter sicut supra declaratum est. tum quia fuit raptus et per modum passionis. tum etiam quia fuit uiatoris procul existentis ab eterna ueritate secundum statum suum. primo talis visionis claritas constituit excellentiorem gradum prophetie quantum ad rationem generis ipsius prophetie. de quo modo excellentie sanctus thomas intellexit sicut sanctus satis deductum est. ¶ Ad secundum negatur consequentia. Nam et si alij apostoli christi praeter paulum non habuerint in hac uita claram diuinae essentiae uisionem: omnes tamen habuerunt per doctrinam christi et reuelationem spiritus sancti plenioris notitiam de misteriis fidei et rebus diuinis quam moyses et ceteri prophetae ueteris testamenti. post ad

Libet.

uētū enim xp̄i maior fuit plenitudo gr̄az q̄ añ .
q̄ gr̄a ⁊ ueritas p̄ ihesum xp̄m sc̄a ē. Jo. i. Unde
math. xij. dñs dixit apl̄is. uobis datū est nosse
mysteriū regni celoz. ⁊ infra. Multi prophete et
iusti cupierunt uidere que uidetis ⁊ non uide-
runt ⁊ audire que auditis ⁊ nō audierūt. quod
exponens h̄yla⁹ .ait. apostolici t̄pis beatitudi-
nem docet quorum oculis atq̄ auribus contin-
git dei salutare uidere ⁊ audire: prophetis atq̄
iustis cupientibus uidere ⁊ audire in plenitudi-
ne temporum destinatum. Et inde ē quod ap⁹ .
dicebat ephē. iij. alijs generationibus nō ē agni-
tum filijs hominū. sicuti nunc reuelatum est san-
ctis apl̄is eius ⁊ p̄phetis in sp̄ū. ⁊ Ro. viij. de se
⁊ alijs apl̄is dicit. sed ⁊ nos p̄mitias sp̄s habē-
tes. i. perfectōez sp̄ualiū gr̄arū. Quare bt̄s gre-
gorius dicit q̄ fm̄ incrementa t̄pm: creuit sc̄ia s̄a-
ctorum patrū. ⁊ q̄to uiciniores aduentui salua-
toris fuerunt: tanto sacramenta salutis plenius
p̄ceperunt. Neq̄ uisio clara diuine essentie quā
habuit raptim moyses: arguit efficaciter q̄ i eo
fuerit excellentior cognitio prophetica q̄ in apo-
stolis. aut q̄ plura de diuinis misterijs in ea co-
gnouerit. quoniam uidentes diuinam essentiaꝝ
etiam bt̄i: nō oīa uidēt in ea. quanto igitur pau-
ciora uidebunt qui quodā priuilegio ad talem
uisionem eleuātur dum hac uita mortali uiuūt?
Et est specialis ratio de moyse. quia ut doctores
communiter dicunt sequentes augustinū. moy-
ses adhuc uiuens ad uisionē diuine essentie ad-
missus fuit: eo quia doctor erat ⁊ magister iude-
orum. Unde tm̄ de rebus prophetādis sibi i ea

Psalmorum.

visione ostensa uidentur fuisse: quātū oportebat pro tempore illo populo iudeorum tradi. Nam fidei doctoribus datur māifestatio spūs ad utilitatem prout dicitur prima Cor. xij. Un̄ satis uidetur dicēdū q̄ paulus in raptu uidēs diuinam eēntiam: plura uiderit in ea de misterijs fidei et clariozem hūerit cognitōez de eis: q̄ moyses quā habuit silem diuine essentie uisionem. quia tempore plenitudinis gratie habuit illam uisionem paulus. Non enim tempus post aduentum xp̄i appellatur tempus gratie reuelate: nisi quia i eo copiosior facta est reuelatō misterioꝝ gr̄e. Un̄tē nulli patri ueteris testamēti nec etiā moysi tot et tā explicite misteria fidei reuelata sūt. prout pulcre deducit scūs tho. secūda secūde. q. i. ar. vij. et q. clxxiiij. ar. vl. ubi dicit q̄ moyses pleni⁹ fuit instruct⁹ de simplicitate diuine essentie q̄ alij patres ueteris testamēti. Sed postmodū tpe gr̄e ab ipso filio dei reuelatum est misterium trinitatis. Idem expresse dicit eusebius exponens illud luce. viij. exijt qui seminat et̄. Inquit enī moyses etiam et prophete post eum nō inseruerūt hominibus regna celoz. sed retrahendo insipientes ab errore nequicie et ydolorum cultu: quasi colebant animas hominum et noualia redigebāt. solus aut̄ oīm fator uerbū dei exiuit euāgelizatur⁹ noua semina. s. misteria regni celorum. Nec ille.

¶ Ad argumenta 3̄ secundam et tertiam ratōem scī tho. dicit q̄ non aliud pbāt nisi q̄ gradus essentialis prophetie nō uariāt s̄m diuersū modū enūciatiōis aut confirmationis p̄ miracula. s; nō obstāt quin ex earū diuersitate: accipiātur

Libet.

diuersi gradus dignitatis ⁊ perfectionis p̄phē-
tie tanq̄ ex quibusdam sibi accidentibus. Nam
neq̄ in rebus naturalibus tota pulcritudo per-
fectionis que debetur rei: est sibi a forma substā-
tiali que dat spēm. sed multum superadditur ex
accidentibus superuenientibus. sicut in homine
ex figura ⁊ colore ⁊ alijs quorum si aliquod de-
fit: contingit malū ⁊ defcūs. neq̄ etiam in actōi-
bus tota plenitudo perfectionis ⁊ bonitatis cō-
sistit in earum specie que sumitur ex obiecto. s;̄
aliquid addit̄ ex his que adueniunt tanq̄ acci-
dētia que circūstantie dicunt̄. Un̄ si aliqd̄ desit
quod requiratur ad debitas circūstantias: seq̄-
tur actio mala ⁊ deficiēs. ¶ Qd̄ autem magister
mathias in fauorem postillatoris addit. s. q̄ gra-
dus rei est ip̄i rei modus intrinsecus qui per ni-
hil extrinsecum pōt variari: nullam addit diffi-
cultatem. sed est eiusdem inutilis repetitio. Un-
de dicitur q̄ veritatem habet de gradu rei essen-
tiali ⁊ specifico. quem graduz scūs tho. dixit ua-
riari s̄m maiorem ⁊ perfectiorem illustrationem
luminis prophēticī. Sed gradus accidētales nō
sunt ip̄i essentie intrinseci. quare ⁊ a causa extrin-
seca eēntie rei: consequi ⁊ variari p̄nt. Et si dica-
tur q̄ gradus rei ⁊ si sit modus extrinsecus essen-
tie saltem est ip̄i rei intrinsecus. i. inherens: non
obstat qz etiam si denunciatio ⁊ confirmatō per
miracula sint extrinseca prophēie: ordo tamē pro-
phetie ⁊ relatio ad ea sicut ad finem: est quid in-
herens prophētie ⁊ intrinsecum q̄uis nō de eius
essentia ⁊ ex illo ordine diuerso: variatur grad⁹
qui est modus intrinsecus prophētie. Et est sile

Psalmorum.

quod scūs tho. dicit in alio pposito pma scōe q. xvij. ar. iij. arguit enim sic secūdo loco. Bonitas actus est aliqd in ipso exns. finis aut ē cā extrinseca. non ergo fm finē dicitur actio bona uel mala. Ecce argumētū. Seq̄t r̄sio. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ quīs finis sit cā extrinseca: tñ debita p portio ad finem ⁊ relatio in ipm: inheret actiōi. Hec scūs tho. ¶ Quod aut vltterius dicit mgr̄ math. q̄ denunciatio prophie vni uel pluribus non solum est accns extrinsecū sed accns p accidens: falsum est. nam causa per accidens ē put dicitur scōe pphicoy ad quā effcūs qui seq̄tur illius ordinat. ¶ Ad pphetiam ad denūciatiōem ordinat: tamē q̄ quēdā finē fm illud pma Corin. xij. unicuiq̄ dat manifestatio spūs ad vtilitatem. ⁊ infra. xiiij. q̄ pphetat: hoib⁹ loquitur ad edificatiōem ⁊ exhortatiōem ⁊ cōsolatiōnem. ¶ Un̄ ⁊ psidorus dicit li. vij. ethimo. capi. viij. q̄ pphete dicūt quasi pfatores. eo q̄ porro. i. a remotis fanē ⁊ de futuris uera p̄dicunt. Cum ergo ordinet pphetia ad denūciationem ⁊ vtilitatē: seq̄tur q̄ dignior sit illa q̄ ad vtilitatez plurium plib⁹ denūciat. qm̄ fm dionisiū ⁊ philosophū. bonū tanto diuinius est: q̄to cōmunius. ¶ Silr ⁊ ad id q̄ addit magister math. de cōfirmatione que est per miracula: dicitur q̄ q̄q̄ facere miracula sit accns extrinsecum nō sequēs de necessitate spūm ppheticū: tñ q̄ ordinat ad prophete confirmatiōem fm illud aDar. vlt. sermonē cōfirmate sequētib⁹ signis: multū confert ad eius dignitatē. ac p hoc pfectio ⁊ excellentia pphetie merito variat fm diuersum modum et

Liber.

genus miraculorum. Dicitur est. n. q̄ ex accidē
tibus que etiam extrinseca rei sunt: aliqd digni
tatis ip̄is rebus accedit. Unde ad excellentiā p̄
phetie moysi inducūt deut. vlti. miracula que
per eū fcā sunt. dicitur. n. non surrexit propheta
ultra in israel quem nosset dñs facie ad faciem ī
omnibus signis atq̄ portentis. Et inde est q̄ p̄
phetare: nonnunq̄ in sacra scriptura pro opera
tione miraculorum accipit̄: eo q̄ miraculorum
operatio argumētū ⁊ cōfirmatio est prophetie.
dicit̄. n. Eccl. xlvij. q̄ corpus helisei mortuū p̄
phetavit. i. miracula fecit.

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~. ¶ Illud autem
quod postillator obicit de iohāne baptista q̄
sc̄z nullum signum fecit cū tñ ponat̄ a scō tho. ex
cellentior̄ p̄pheta moysi ⁊ ceteris veteris testa //
menti bñ p̄bat q̄ nō hūerit eius p̄ph̄ia illā per
fectōem que accrescit prophetie ex cōfirmatōne
miraculorum. excelluit tñ p̄ph̄as veteris testa //
menti in alijs duobus. s. in cognitiōe quā habu
it expressiorē ⁊ p̄fectiorē ⁊ denunciatiōem dignio
rem. ipse enim x̄pm filium dei ⁊ mūdi saluatorez
cognouit explicitē non solū in spū: sed presentia
liter. vnde dixit. ecce agnus dei ecce q̄ tollit p̄ciā
mūdi. Jo. p̄i. ⁊ infra. ⁊ ego vidi ⁊ testimoniū p̄
hibui quia hic est filius dei. Item missus ē pre //
cursor ⁊ denunciator aduentus x̄pi toti pp̄lo iu
deorum quibus preparauit viā. nec alōge vt ce
teri prophete prenūciauit: sed quē denunciabat
digito demonstrauit fm̄ illud. ⁊ tu p̄uer p̄ph̄a
altissimi vocaberis preibis enim an̄ faciē dñi p̄a

Psalmorum:

rare vias eius. Luce. i. vbi dicit Criso. Alij enim prophete eminus xpi misterium predicauerunt. hic uero propius predicauit vt eum ceteris indicaret. Et q̄rtum ad hec duo ponit a scō tho. iohannes baptista excellentior antiquis p̄phetis. non q̄rtum ad miraculorum confirmatiōem. Non enim ē necē q̄ qui excellētior dicit̄ p̄phā: in omnibus que ad p̄phetiā cōcurrūt p̄cellat .

¶ Ad ea q̄ postillator adducit pro cōfirmatiōe sue opinionis: Ad primū r̄ndet burgen. ⁊ bñ q̄ dictū postillatoris nullū hēt fundamentū ex sac̄ scriptura neq̄ aliquam auctoritatē ipse allegat id probantes. vnde nec cogit. sed neq̄ magister mathias propugnator eius id ratione aliqua v̄l auctoritate probauit. quare respōsione nō eget .

¶ Ad secundum ipse scūs tho. respondet in pre annotata q̄ōe. clxxiiij. ⁊ ar. iiij. Ad primū. Cōcedit. n. q̄ p̄phetia dauid excellētior fuit q̄ p̄phetia moysi q̄rtuz ad hoc q̄ dauid plenius cognouit ⁊ magis expressit misteria incarnatiōis xpi. Sz excellentia ista est s̄m vnum aliquid. moyses vero habuit excellentiam q̄rtum ad plura ⁊ potiora vt ibi deducitur. Unde merito dicitur moȳses propheta excellentior simpliciter. dauid autem s̄m quid. Sed magister mathias in fauores postillatoris probat q̄ dauid fuerit excellentior propheta simpliciter ex eo q̄ excelluit s̄m aliquid intrinsecum prophetic. s. s̄m cognitionem. quod reuera non est satis erudite dcm. Non. n. qui in vnius rei particularis cognitiōe p̄stātor est: dicitur in mentis acumine aut in scie habitu excellere simplr alterum qui in pluriū cognitiōe

Libet.

rerum difficilium et in doctrina et in ceteris que ad habitum scientie et ingenij nobilitatem faciunt: doctior et subtilior inuenitur etiam si cognitio illius rei sit aliquid de his que intrinsece probant et scientiam habitualement esse in aliquo et mentis perspicacitate. Neque enim dicimus ptholomeum ipso aristotele doctiorem fuisse simpliciter propterea quod de motu orbium et planetarum ac eorum situ plura et docuit et cognouit. Unde in proposito nostro et si david excellentior dicatur ipso moysen quantum ad aliquid prophetie intrinsecum: non ideo dicetur excellentior illo simpliciter cum ille in exemplis plurimis et in eo quod potius est ipsum precellat. sed dicetur excellentior propheta secundum quod non in peccatis. sed in aliquid particulare. ¶ Ad auctoritatem gregorii quam ultio inducit postilla // tor rñdet burgen. et bñ. quod intelligenda est quantum ad cognitiōem misteriorum christi quam habuit clariozem et expressius tradidit quam moyses. et quantum ad hoc excellentior dicitur propheta. et sumitur ratio ista ex his que sanctus thomas scripsit exponens aliam gregorii auctoritatem huic similem. In de ueritate. q. xij. ar. ultimo. Ad primum.

Circa psalmum quinquagesimum.

In ps. quinquagesimum burgen. in prima additione sequens doctrinam sancti thome. prima secunde. q. cxij. dixit quod iustificatio per gratiam: est causa remissionis culpe. Item quod si gratie infusio et remissio culpe considerentur quantum ad substantiam actus: idem sunt. quia eodem actu deus largitur

Psalmorum.

grām ⁊ remittit culpā. sed si considerentur ex pte
obiectorum sic differunt s̄m differentiam culpe
que tollitur ⁊ grē que infundit̄. ¶ Harū asserti
onum prime: magister math. obsistit dicēs q̄ de
cōi lege prior ē remissio culpe q̄ iustificatio. nā
⁊ vulgo dicit̄ q̄ expulsio vitij uirtutis meret̄ in
gressum. nullū autē posteri⁹ est causa prioris ut
sic. Secundam improbat per hoc quia stat q̄ de
tur grā ⁊ nō remittat̄ culpa sicut in btē uirginis
conceptione. In quo magister math. ip̄m etiam
postillatorē cuius se defensorē uel p̄clamat: a pro
ore impugnat. In p̄cipio. n. h⁹ ps. postillator
idem eē dicit s̄m rē duo ista. s. remissionem cul
pe ⁊ grē restitutōem sola rōe differre. ¶ Sed cer
te has magistri mathie obiectiōes nō erit diffici
le soluere. Et ad primā negatur assumptum. s. q̄
de lege cōi prior sit remissio culpe q̄ iustificatio
loquēdo de prioritate simplr ⁊ ad dictū vulga
re. R̄ndet sc̄s tho. iiii. li. sn̄iarū. di. xvij. q. i. ar.
iiij. subar. i. in pede q̄ōnis dicens q̄ extirpatio
vitiōrū dicit̄ opari uirtutis ingressū: p̄ modum
cause materialis s̄m quē ordinē p̄or ē naturaliter
remissio culpe q̄ iustificatio per grām q̄ ē q̄dā
dispō materialis ad eā. sed per modū cause effi
cientis formalis ⁊ finalis: infusio grē aut iustifi
catio per grām: p̄or ē naturaliter q̄ remissio cul
pe. ⁊ q̄ talis prioritas est s̄m plura ⁊ potiora ge
nera causarū: dicit̄ infusio grē: p̄or simplr ipsa
culpe remissiōe. ⁊ p̄ cōsequens eius cā simplr lo
quēdo. Eādē doctrinā tradit p̄ma sc̄be. q. cxiiij.
ar. viij. ⁊ in de ueritate. q. xxviiij. ar. vij. ¶ Ad ob
iectōez ei⁹ ÷ secūdu dcm̄ sc̄i tho. r̄ndet̄ q̄ q̄cqd

Liber.

fit de ueritate casus dati: non est tamē ad propo-
situm. qz scūs tho. in qōne allegata per burgen.
loquitur de iustificatione per grām que impo-
tat transmutationem quandam de statu iniusti-
cie ad statum iusticie: ut de iustificatione impij.
sicut ipse premitit in ar. pmo eiusdem qōnis. in
qua iustificatōe sp verū ē qz grā remittit culpaz.
De doctrina autez scole fratrum minorū circa cō-
ceptōez btē uirginis quā mgr math. allegat: nō
est pntis propositi disputare.

Circa psalmum. lxxvij.

Supra ps. lxxvij. burgen. volens assigna-
re rōes quibus xps orare disposuit: idu-
cit uerbum xpi Jo. xj. dicentis. ppter po-
pulū qui circūstat dixi ut credant qz tu me mis-
isti quod dicit intelligendum eē etiā fm deitatē.
Ad quod allegat scm tho. iij. pte. q. xxj. ar. pmo
¶ Sed magister math. sitiens contra scm thomā
calumpnias utcūqz suscitare: commemorat dcā
burgen firmans eum iuxta intentōem scī thome
fuisse locutum. qz scūs tho. in loco supra alle-
gato talem intentionem neqz ostenderit neqz ha-
buerit. Unde s̄ magistrū mathiam stabit qz uel
sanctum tho. non vidit uel nō intellexit ne dicaz
qz maliciose ueritatez quā nouit: reticuerit. Nus-
qz enim scūs tho. scripsit nec uerbis significauit
qz xpus fm diuinitatem aut fm qz deus: orauit.
pmo id apte negat qōne ⁊ articlo p burgen. alle-
gatis. Inquit enī in corpore qōnis. orō ē quedā

Psalmorum.

explicatio pprie voluntatis apud deum vt eam impleat. Si igit in deo esset vna tantum volūtas scz diuina. nullo mō competeret sibi orare. qz voluntas diuina p se ipsam ē effectiua eorū que vult fm illud ps. omnia q̄cūq; uoluit fecit dñs. sed qz i xpo ē alia volūtas diuina ⁊ alia hūana. Et volūtas humana non est per se ipam efficax ad implendum que vult nisi per uirtutē diuinā: manifestum est qd xpo fm qd est homo ⁊ hūanā voluntatem habens: competit orare. Itē eadem iij. p. q. liij. ar. iiii. ad secūdū inqt. Ad secundū dicēdū qd xps orando petijt ⁊ meruit suā resur // rectōem in q̄tū hō. non in q̄tū deus. Hec fact⁹ tho. in forma. false ergo iponit mgr math. sācto tho. qd fm eius intētōem: burgen. dixerit xpm secundū deitatem orasse. Sed p̄terea ut fratri necessitatem patienti succurrām⁹ iuxta illud ps. Eripite pauperem ⁊ egenum ⁊c. Dicimus qd nec burgen. xpm fm deitatem orasse scripsit. Non enim tanti erroris atq; dementie: senex presul argua // tur. Sed illud uerbum domini Johannis vndecimo. vt credant quia tu me misisti: dixit intel // ligendum esse etiam secundum deitatem. in hoc sensu. vt credant qd secundum deitatem a te processi. ⁊ ad hoc propositum est auctoritas illa. x. de trinitate quam allegat. s. nobis orauit: ne fi // lius ignoraretur. s. qd a patre sit missus. Utrū autem hilarius intellexerit de ignorantia missionis temporalis filij a patre: vel eternalis sicut dicere videtur burgen. viderint qui pro eo certamen assument. Nostri quidem laboris est veram sancti tho. doctrinam a calūpnijs ⁊ fallacib⁹ rōib⁹

Liber.

defensare. ¶ Unde glosa supradicta ad v̄ba xp̄i
Jo. p̄j. s. q̄ intelligitur etiam fm̄ deitatē: burgeñ.
est non sancti thome.

Circa psalmum. cx.

In ps. cx. burgeñ. in prima additiōe alle //
gat sc̄m̄ tho. iij. p. q. lxxv. ar. viij. Ad ter //
tium dicentem q̄ circa sacramentum eu //
charistie in conuersione panis ⁊ vini in corpus ⁊
sanguinem xp̄i: plura difficilia sunt q̄ in creatio
ne. ¶ Contra quod magister mathias ad solam
sancti thome vt uidetur nominationem concita
tus ueluti cecus qui vocem inimici sonantem cō
fusis baculi sui iactibus a dextris ⁊ a sinistris p
sequitur: obicit probans a sufficiente diuisione
q̄ maior sit difficultas in opere creationis q̄ in
transsubstantiatiōe panis ⁊ vini in substantiā cor
poris ⁊ sanguinis xp̄i. ¶ Sed certe magister ma
thias vano occupatur labore. cum argumētatio
sua extranea fuerit a proposito sc̄i tho. Non enī
sc̄s tho. in loco prenotato comparat difficulta
tem transsubstantiationis memorate ad creatio
nis difficultatem: q̄tum ad intensiōem. ut ue //
lit dicere q̄ maior difficultas sit in transsubstanti //
atione q̄ in creatiōe. sed facit cōpatōem q̄tū ad
numerum dicens. q̄ plures difficultates cōcur //
runt in illa trāssubstantiatiōe q̄ in creatiōe. q̄ in
creatione hoc solū ē difficile: q̄ aliquid sit ex ni
hilo. In transsubstantiatiōe nō solū ē difficile q̄
hoc totū conuertatur in illud totum: ita q̄ nihil

Psalmorum.

prioris remaneat: sed etiam est difficile quod acci//
dētia remaneāt corrupta substātia ⁊ multa alia
que in illa cōuersione sunt difficilia. ¶ Patet er
go quod argumentatō magistri mathie: dictum san
cti tho. non tangit. ¶ Utrum autem difficilius
sit aliquid ex nihilo creare: quā panem ⁊ uinum in
corpus ⁊ sanguinem xp̄i conuertere. aut ecōtra:
alia questio est.

Circa psalmum. cxviij.

Upra. ps. cxviij. cū postillator diceret quod
meritum congrui est quā homo ex uirtu//
te naturali studet bonum opari. ⁊ sic fa
cit quod in se est ⁊ per cōsequens meretur de cō
gruo quod deus det sibi grām: burgen. notat ex di
ctis sci tho. p̄ma secūde. q. ci. ar. vj. in corpore
q̄onis quod hō ex sola uirtute naturali: nō pōt ali//
quod opus facere p̄ quod mereat de cōdigno
aut de congruo quod deus det sibi grām. quā ipsa
preparatio ad grām habitualem: non est ex sola
uirtute naturali cum presupponat aliquod aux
ilium gratuitum ex parte dei interius aiām mo//
uentis. licet tale auxilium non sit per donū habi
tuale. ¶ Sed contra hāc sci tho. doctrinā magi
ster math. sic arguit. Nō minus r̄ndet de⁹ homi
ni h̄nti per uirtutē naturalē bonū vsum liberi ar
bitrij: quā angelo. sed angelo in prima morula exi
stenti in beatitudine naturali que nihil ē nisi bo
nus vsum rōis: respondit deus per collationem
gratie in secunda morula: igitur ⁊ homini. Nec

Libet.

oportet huiusmodi vsum precedere aliquod donum gratuitum uel dispōem gratuitam. sed solum gratis datam que continetur sub naturali facultate. hec magister math. Ad que rñdetur negando presuppositum. s. q̄ angelus in prima morula fuit btūs btitudine naturali grāz nō habens. loquendo de morulis t̄pis uel successiōis realis. Nam ut cōius tenetur ⁊ magis dictis sanctorum consonū est: angeli creati fuerunt in gratia. Dicit. n. aug⁹ .xij. de ciuitate dei q̄ deus creauit angelos simul in eis condens naturā ⁊ largiens gratiam. neq̄ mgr̄ sniarum ubi eum magister mathias allegat expresse dicit q̄ āgeli in puris naturalibus creati fuerunt. sed hoc solum q̄ angeli per ea que in prima sui conditione acceperūt: proficere non potuerunt. Ad quod tamē scūs tho. rñdet di. iiii. eiusdem secūdi li. arti. iij.

¶ Ad scōm q̄ dicūt a magistro angeli non potuisse p̄ficere: non quia mereri non potuerūt: s; quia per suam uirtutem in glām transferri nō potuerunt nisi ampliori lumine infuso. Et cū dicit arguens q̄ bonum vsum liberi arbitrij in homine non opz aliqđ donum gratuitum uel gratuatam dispōem precedere: sed sufficit facultas naturalis: falsum est ⁊ contra uerbum dñi. Jo. vj. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eū. Ubi augustinus dicit. magna gratie commendatio nemo venit nisi tractus. ¶ Itē cōtra illud Jo. xv. sine me nihil potestis facere. ubi glo. interlinearis dicit. neq̄ parum. parū autem dicitur: opus moraliter bonum quod ē modicum quid: respectu operis meritorij. quo lo //

Esaye.

co dicit aug^s. magna gratie commendatio cor // da instruit humilium. oza obstruit superboz. nonne huic resistunt veritati: ad bona opera facienda deum sibi necessarium non putantes: nō assertores: s; precipitatores liberi arbitrij. Hec augustinus. ⁊ in li. de correctione ⁊ gratia ait. si ne gratia: nulluz prozsus siue cogitando. siue volendo ⁊ amando siue agendo: faciunt homines bonum. ⁊ accipitur gratia in dictis augustini p speciali ⁊ gratuito dei auxilio naturalibus super addito. Cōsonat premissis quod habetur tren. vlti. Conuerte nos dñe ad te ⁊ conuertemur. Et illud apli Ro. ix. non est uolentis neq; currētis. sed dei miserentis. Item phili. ij. deus est q̄ opatur in nobis velle ⁊ proficere pro bona volun // tate. vbi dicit glo. hoc nobis expedit ⁊ credere ⁊ dicere quia pium est ⁊ verum est vt sit humi // lis confessio ⁊ totum detur deo. per proprium enim arbitrium nisi gratia dei inuetur: nec ipsa bona voluntas esse in homine potest. Hec glo.

Circa librum ysaye. Ca. iij.

Ircā librum ysaye. in cap. iij. sanct^s tho mas ⁊ post eum postillator exponit p // phetiam que incipit. ecce dñator dñs. de captiuitate babilonica. contra quam expōez burgen. arguit. quia in captiuitate babilonica multi fuerunt prophete sicut Hieremias. Eze // chiel. Daniel. ⁊ alij. Et tamen in ea auctoritate

Libers

dicitur. ⁊ auferet ab hierl'm ⁊ iudā iudicē et pro
phetam ⁊ ariolū ⁊c. Et intelligit scūs tho. de ve
ro ppheta. sicut bñ sonat lra. Un̄ uideť burgeñ
q̄ propheta illa non ptineat ad statū babiloni
ce captiuitatis. ¶ Sed ad hāc burgeñ. instātiā:
facile patet respōsio. qm̄ textus ppheticie nō sic in
telligi debet q̄ dñs auferet simpliciter a gēte iu
deorum uel israhelitica iudicem ⁊ prophetā ⁊c.
ita q̄ nullus ultra in orbe surrexerit de populo
illo. sed sensus est q̄ auferet dñs. i. transferet ab
hierusalem ⁊ iudaz. i. a terra illa duarum tribuū
iudicem ⁊ prophetam ⁊c. qm̄ omnes iudices et
prophete ⁊ omnes p̄ncipes ⁊ viri fortes robu
sti ⁊ bellatores ⁊c. translati sunt per medos a ter
ra hierusalem ⁊ iuda in babiloniam fm̄ qđ pla
ne habetur. iij. Regū. xxiiij. Nam ut ibi dicit̄ nī
hil relictum est exceptis pauperibus populi ter
re. Unde scūs tho. postq̄ exposuit lram usq̄ ad
illud uerbum. et prudētem eloquiū mystici. ostē
dens quō impleta fuerit propheta: ait. Et de oī
bus his habetur. iij. Regū. penul. q̄ trāslati sūt
a nabuchodonosor in babiloniam. ecce q̄ pbat
uerbum superius. s. auferet: per id quia transla
ti sunt.

Circa capitulum. viij.

In caplo. viij. scūs tho. circa expōez signi
dati in principio capli: dicit q̄ hoc signū
iudei exponūt de filio esaye. per c^o nomē
dñs significare uoluit destructionem. ꝑ. tribuuz

Esaye.

quorum scz iudeorum expōem subiungit. dein // de pōit obiectiones quorundā catholico ꝛ dicē-
tium qꝫ non possit signum illud intelligi de filio
esaye. sed de xꝑo tm̄. quemadmodum ꝛ signum
primum quod ponitur supra ca. vij. ecce virgo
concipiet ꝛc. vnde ꝛ consequenter exponit hoc
secundum signū per ꝑticulas suas de xꝑo. demū
compans expōem vtriusqꝫ signi ait sic. Hec autē
expō. s. secunda non est tate auctoritatis sicut su-
perior que fuit s. ca. vij. qꝫ magis extorta ē ꝛ ex-
scripturis non habet auctoritateꝫ sicut illa mat.
ꝑmo. vnde quidam dicūt nō eē inconueniens si
hoc intelligatur ad lram de filio esaye. ita tm̄ qꝫ
puer iste sit figura xꝑi sicut etiā supra dictū ē i qꝫ
dā glo. vij. ca. super. ecce uirgo. Hec scūs tho. ꝛ
cōsequēter rīdet fm̄ hanc opinionē ad obiectō-
nes supra positas in ōrium. ¶ Sed ō hec uerba
sci tho. postillator magnam suscitāt calumniam
dicēs qꝫ dicta sancti tho. nimis fauent errori he-
breorum dicentium qꝫ in istis tribus caplis. vij.
viii. ꝛ. ix. non fiat mentio de xꝑo. Unde inducit
quedā uerba fm̄ caldaicam translatōem ad pro-
bandum qꝫ uerba illa signi ꝛ adhibui mihi te //
stes ꝛc. Et illa. ꝛ accessi ad prophetissam ꝛc. nō
fuerint uerba esaye: sed dei. ꝛ per consequens qꝫ
filius conceptus de quo loquitur signū: sit xꝑs
ad lram. non filius esaye. ¶ Ad hoc tamē respō-
det burgen. ꝛ satis sufficienter qꝫ uerba sci tho.
in nullo fauent hebreorum errori. qm̄ scūs tho.
non improbat expōem que dicit signum hꝫ ca //
pituli intelligi ad lram de xꝑo. sed dicit qꝫ nō ē
tate auctoritatis talis expō sicut superior i caplo

Libet.

precedente. Cuius rōem assignat manifestā. Nā
prima habet auctoritatem ex euangelio ad Mat. p̄
mo ubi dicitur. hoc totū sc̄m est ut impleret̄ qđ
dictum est per prophetam. ecce uirgo concipi//
et 7c. sed expositio huius signi non habet tātas
auctoritatem. cum in sacra scriptura non conti//
neatur: qđ hoc quod dicit̄ hic: accessi ad pphe
tissimam: intelligat̄ de beata uirgine. ¶ Itē princi
pale fundamentū postillatoris ad firmādā hāc
expōem est illud quod continet̄ in: translatōne
caldaica. quod licet verum sit: nō tamē est tāte
auctoritatis sicut si in littera contineret̄. ideo v̄
ba sc̄i tho. sunt manifeste rōnabilia nec ī aliquo
fauēt errori hebreoz. hec burgen. ¶ Sed 5 hāc
rñsionem magister mathias zelo quodam. s; nō
caritatis excitatur. ita ut in uerba prorūpat ama
ritudinis. Unde probare contendit qđ ex tribus
appareat dicta sancti tho. errori hebreozum fa//
uere. ¶ primo qz friuolis ac falsis assertiōibus
nititur soluere argumenta catholicoz. ¶ Secun
do quia non roborauit argumenta catholicoz
nec aliquid facit pro eorum uera expōe sed lraz
exponit 7 diuidit pro perfidia iudeozū. ¶ Ter
tio quia dicit catholicam expōem extortā 7 non
esse tante auctoritatis sicut illa supra ca. vij. ubi
ille passus. ecce uirgo cōcipiet: exponit̄ de xp̄o
auctoritate euangeliste. ¶ postremo querit iste
magister de auctoritate quā sc̄s tho. p̄fert an
sit apud iudeos auctentica magis: an apud xp̄i
anos. sed certum est dicit ip̄e qđ non apud iude
os. quia translatio caldaica cui innitit̄ expō hu
ius littere: est apud iudeos maxime auctoritatis.

Esaye:

Exemplum aut cui innitit expō. vij. ca. nulli⁹ ē auctoritatis apud hebreos. igit maioris ē auctoritatis apud iudeos expō h⁹ capli q̄. vij. qm̄ ad faciendū fidē infidelib⁹ p euāgeliū qd̄ nō recipiūt: nihil cōcludim⁹. nisi cū hoc innitamur eorū fundamētis q̄ negare nō cōsueuerūt. Hec magister ma. ¶ Que certe q̄ idocte ⁊ puerilr dicta sint: facile erit oñdere. ¶ Un̄ ad p̄mā ei⁹ p̄bationē dicit p̄mo q̄ rñsiones date a scō tho. sūt fm̄ opinionē exponētū signū h⁹ capli de filio esaye p̄z quia quasi imediate p̄miserat. Un̄ qdā dicūt nō eē icōueniēs si hoc itelligat̄ ad l̄ram 7c. ¶ Secūdo dī q̄ ⁊ si ponat̄ rñsioēs date fuisse de mēte scī tho. ⁊ q̄ ip̄e uoluerit signū hui⁹ capli posse exponi ad l̄raz de filio esaye put ē figura xp̄i: nullū icōueniēs ē. qm̄ i sacra scriptura idē text⁹ pōt exponi ad l̄raz de duob⁹. in q̄tū vnū ē figura alteri⁹. put magis dicet̄ i articlo sequēti. s. ca. ix. esaye. Sz nec postillator rñsioēs. s. tho. sufficiēt i pugnat. Nō p̄mā: qz fm̄ illā opinionē zacharias de quo ē hic sermo nō ē ille filius barachie qui vn⁹ ē ex. xij. p̄phis. sz ali⁹ q̄ tūc t̄pis natus erat put in rñsione. iiii. fm̄ illā opinionē scūs tho. recitat. quod tñ ⁊ si postillator neget: nulla tñ rōe aut auctoritate irrefragabili illud impugnat. neq̄ suus magister mathias post eum. Nam ex trāslatione caldaica: non trahitur efficac̄ argumentuz. Neq̄ impugnatio responsionis secunde ualet. qz ⁊ si postq̄ dicitur. ⁊ adhibui mihi testes: non dicatur. ⁊ scripsi: satis fuit premissum eē in mandato dñi illud. ⁊ scribe in eo 7c. ita ut non fuerit necessarium postea dicere ⁊ scripsi. certuz

Liber.

est enim quod iuxta preceptum dei scripsit. ad quam scripturam: intelligit illa opinio quod adhibuit testes. ¶ Quod etiam obicit in tertia ratione: nihil est quod supponit quod in ratione falsum assumat. scilicet quod fuerit alius zacharias qui propter auctoritatem sacerdotij: diceretur fidelis. et tamen postillator non probat efficaciter illud falsum esse. sed supponit secundum intellectum quem habuit in translatione caldaica qui non convincit ut dictum est. ¶ Ad illud autem quod postillator inducit contra quartam rationem: respondet burgen. et bene quod et si theglaphalasar non expoliavit totum regnum samarie: satis uere potest dici quod expoliavit samariam. ea ratione quod expoliavit aliquas ciuitates regni israel cuius metropolis erat samaria. Quod sicut est enim in huiusmodi locutionibus quod ponatur totum pro parte per synodochem. ¶ Sed in solutionem hanc burgen. instat magister mathias quod per spoliolum factum per theglaphalasar non est ablata fortitudo damasci et samarie prout innitur littera. sed fuit particularis inuasio. Hec magister mathias. ¶ Que plane non satis precise dicta sunt. putat. n. magister math. quod ablatio fortitudinis damasci et spoliatio samarie: una et eadem deuastatione facta fuerint et sic deceptus arguit quod per spoliolum samarie non est ablata fortitudo damasci. sed littera non dicit quod simul utrumque factum fuerit neque quod propter spoliolum samarie: ablata fuerit fortitudo damasci. nam non pertinebant ad eandem prouinciam neque ad idem regnum. cum damascus esset metropolis sirie. samaria autem metropolis regni israel. Sed est sensus littere quod autem quod sciret puer uocare patrem suum et matrem: au //

Esaye.

ferenda esset fortitudo damasci. quod impletus
fuit quando theglaphalasar ascendit in dama //
scum ⁊ deuastauit eam ⁊ transtulit habitatores
eius cirenem ⁊ rasin regem occidit prout habet //
iiij. R. xvj. ¶ Item q̄ ante q̄ sciret puer ⁊ c. aufe //
renda erant spolia samarie. quod fuit impletus
regnante facee quādo theglaphalasar cepit abi //
on ⁊ abel domum maaca ⁊ alias ciuitates pro //
ut habetur. iiij. R. xv. q̄uis inter eas non nomi //
netur ipsa ciuitas samarie. sed intelligitur per sy //
nodochem vt supra dictus est. ¶ Ecce patet eu //
denter q̄ rñsiones date a sancto tho. fm opinio //
nem exponentium signum huius capituli de fi //
lio esaye: non sunt per ea que postillator obicit
euacuate. Unde magister math. gratis ymo ad
verecūdiam suam dicit eas friuolis ⁊ falsis asser //
tionibus esse inixas quas tamen ⁊ ipse intactas
reliquit. ¶ Itē neq̄ scōa eius mgrī pbatio ẽ di //
ctū burgen. q̄ scūs tho. in nullo fauet iudeorum //
errore: aliquid hēt momenti. Nā false ⁊ maligne
dictum est q̄ nihil scūs tho. faciat pro uera xp̄i //
anorum expōe. sed pro perfidia iudeorum. qm //
totam litteram signi huius capituli distinguit //
diuidit ⁊ exponit per ptes suas de xp̄o ⁊ btā uir //
gine melius certe ⁊ plenius q̄ postillator vt rco //
oculo inspicienti patebit. Verus est q̄ dicit hāc //
expōem magis extortam esse ⁊ minus habere au //
ctoritatis q̄ expō illa. ecce virgo concipiet. ca //
pituli precedentis q̄ ex textu mat. primo proba //
tur. Sed quis nisi insaniens aut omnino desipi //
ens arguet sanctum tho. sceleris propterea q̄ p //
fert auctoritatem euāgelij auctoritati trāslatiōis

Libet.

caldaice cui soli inuinitur in sua expōe postillator? neq; enim ē aliquis textus sacri canonis ex quo talis expōitio habeat auctoritatem. ¶ Item cum dicat scūs tho. q; expōitio que intelligit signuz de filio ysaye non hēt incōueniens dum tñ puer ille sit figura xpi: satis approbat primā expōem de xpo. Nam illis uerbis aperte significat q; expōitio que est de filio esaye nō ē conueniens: nisi intelligat puer ille esse figura xpi. ¶ Et p̄terea expō illa de filio esaye recitat a scō tho. ut est catholicorum quorūdam expō. quibus uidet nō eē incōueniens q; sic textus exponat. Non enim ab eo recitaretur eo q; a iudeis acceptat. cū eorū scūs tho. acerrim⁹ fuerit impugnator sicut ex doctrina sua liq̄t et ex scitate eius p̄batur existit. ¶ Quod aut obicit magister math. pro magno inconuenienti q; scūs tho. nō roborauit argumēta catholicorum: popularis q̄dā uidet acclamatio. quasi iam piclitaretur fides incarnatōis xpi: nisi argumēta illa vim suā et robur hērent. aut nisi signū h⁹ capli exponeret ad lram de solo xpo. et nisi catholici doctores omnes vno i hoc passu ore loquāt tāq; multitudine se armātes. certe obiectio ista salua pace dixerim mgrī mathie rudis ac puerilis ē. Nā alie auctoritates sunt q; p̄les q; veritatē fidei de conceptu uirginis et incarnatōe xpi exp̄ssius ac efficacius p̄bāt. ita ut ueritas ipsa sine hoc signo de xpo expōito: satis bñ atq; i cōcusse subsistat. ut ē illa auctoritas. nō auferet sceptrū de iuda et. gen. xlix. Itē illa p̄cedētis capituli. ecce uirgo cōcipiet et. Et illa agei pp̄hete. et ueniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹. agei. ij. et plu

Esaye.

res alie que cā breuitatis omitto. ¶ Un̄ ⁊ postillator in qōnibus suis q̄s edidit iudaicā pfidiaz circa xp̄m ⁊ eius aduētū improbātes: cum in se // cūdo ar. induceret auctoritates sacri canonis ad probandum persone diuine incarnationem. et in iij. articulo alias ad probandum tempus aduentus xp̄i iam preteritū: nullā de auctoritate h̄ signi fecit mentiōem: quam neq̄q̄ omisisset: si ad xp̄i incarnationis probatōem: inultum haberet efficacie ⁊ euidentie. Sed hic mgr̄ math. obicit sancto tho. tanq̄ crimē lese maiestatis hoc solū q̄ non roborauerit argumēta quorūdā doctoꝝ catholicorū vbi plane nullū iminebat piculus fidei: ⁊ ubi eorū expōem ad plenū tradidit neq̄ illam in aliqua sui pte tāq̄ falsā aut nō l̄ralē exclusit: postillatorem tamen suum irreprehensibile p̄dicat qui illud Gen. p̄mo. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. expōit ad l̄ram de principio tē // poris aut duratōis. nulla mentiōe scā de expōe catholicorum qui exponunt ad l̄ram. in principio id est in filio. Ex qua auctoritate cōiter pbāt trinitatem personarū. vt in p̄mo li. sniarū di. ij. Itē ecclā cōiter tenet q̄ vbi d̄r gen. xvij. ⁊ apparuerunt ei. s. habrae tres uiri: facta fuerit illi reuelatō de trinitate p̄sonarū ⁊ de unitate eētie. vñ cātat ecclā. abrahā tres uidit ⁊ unū adorauit. vbi ab̄ro^o ait. vide p̄mo fidei misteriū de^o illi apparuit ⁊ tres asperit cui de^o refulsit trinitate nō sine filio p̄ez suscipit nec sine spū scō filiū cōfiteretur. Hec ab̄ro^o. Et tñ postillator de tali reuelatione ⁊ de misterio trinitatis: nullā facit mentiōem s̄ expōez hebreorū ibi approbat ⁊ p̄tractat ¶ Itē illō

Liber.

uerbo dñi celi firmati sunt. ps. xxxij. doctores ca-
tholici exponunt de trinitate personarum. vt pz
li. pmo sniarũ di. ij. In cuius tamen expõe postil-
latoz nullam habuit de distinctõne personarum
considerationem. ¶ Item illud ps. iij. Ego dor-
miui ⁊ soporatus sum. ad litteram exponitur se-
cundum doctores catholicos de xpi morte ⁊ re-
surrectione. Unde ⁊ Ecclã. illud cantat in die sã-
cto pasce. sed postillatoz nulla facta mentiõe de
xpo illud exponit de dauid quando fugit a fa-
cie absalon. secutus titulum ps. fm hebreos. vt
ipse fatetur in principio ps. ¶ Item in hoc libro
esaye ca. xlv. illud. Rorate celi desuper ⁊ nubes
pluant iustum. vniuersalis ecclesia intelligit di-
ctum esse de xpo ⁊ de nullo alio. vnde ⁊ in offi-
cijs diuinis illud cantat de xpo p̄cise. sed postil-
latoz exponit illud etiam de rege ciro ad litteraz
sub figura xpi. ¶ Item circa librum Lanti. a p̄-
mo ca. vsq; ad. vj. inclusive exponit postillatoz
de ecclesia ueteris testamenti sub figura sponse
fm intellectum hebreoz. cum tamẽ doctores ca-
tholici totum librum exponant cõiter de ecclia
noue legis vt spõsa ⁊ de xpo sponso. vt ip̄e met
postillatoz ibi fateẽ. quoz catholicoz expositõ-
nẽ: non veretur q̄tum ad hoc defectuosam asse-
rere. ⁊ q̄ plus est quia in sex caplis primis illius
libri que postillatoz de ueteri testamento p̄cise
exponit: sunt nonnullæ auctoritates quas eccle-
sia de beata uirgine concinit vt in ca. i. illud. In
odorem unguentoz tuoz currimus. Item illud
Ecce tu pulcra es amica mea ⁊c. Et illud. sicut li-
lium inter spinas. Illud etiã in ca. ij. surge p̄pera

Esaye.

amica mea ⁊c. Et illud. que ē ista q̄ ascendit per desertum sicut virgula fumi? Et illud ca. iiii. tota pulcra es amica mea ⁊ macula nō ē in te ⁊c. vsq̄ ad finē fere capli. Et plura alia sunt in dictis capitulis: que de beata uirgine cōis ecclia cantat. que oīa postillator exponit de sinagoga que dicitur ecclesia veteris testamēti. Multi alij passus possent notari in sacra scriptura in quibus postillator plane diuertit a cōi doctorū catholicorū expōe quos ne arguar prolixitatis: placuit subticere. ¶ Unde iuxta uerbū dñi admiror. cum postillator tanto trabis pondere oculis suis cecutiatur: quō in oculo fratris sui festucaꝝ clamat videre? Qua etiam fronte magister math. audet sc̄m tho. probis afficere pro eo q̄ in hoc passu non se exhibuit illorum propugnatozem: a quib⁹ postillator quem ipse defensat sepe recedit. ⁊ quorum se constituit nonnūq̄ impugnatozem? iudicet dñs. ¶ Allegat t̄tio s̄ sc̄m tho. magister mathias q̄ dixit expōem catholicorum in hoc capitulo extortam. sed non aduertit iste magister q̄ illud dictum sit per compatiōem non ad aliā expōem que intelligit de filio esaye: sed per cōpationem ad aliam auctoritatem precedentis capituli. Ecce uirgo concipiet ⁊c. Unde uerba facti tho. sunt ista. hec autem expō non est tante auctoritatis sicut superior que fuit supra. vii. de illo signo. quia magis extorta ē ⁊ ex scripturis nō hēt auctoritatem sicut illa. ¶ Dat. p̄mo. hec sc̄s tho. ¶ Item obicit magister math. q̄ dixerit sanctus tho. expōem h⁹ capli de xp̄o nō eē t̄ate auctoritatis sicut illa. ecce uirgo concipiet. supra. vii.

Liber.

que exponitur de xpo auctoritate euāgeliste. Sz
cū expō h^o capli non habeat auctoritatem ex sa
era scriptura ⁊ alia sic adat. pmo vt mgr math.
bñ concedit: nō videt mibi q̄ sit alia rñsione di
gnus. nisi q̄ p̄cendū ē illi. ¶ Arguit tertio ipse
mgr querēs an illa auctoritas quā p̄fert sanctus
tho. sit autentica magis apud iudeos: an apud
xpianos. ⁊ probat q̄ non apud iudeos. quod ⁊
nos concedimus: sed dicimus q̄ est magis au //
tentica ⁊ fm se: quoniam ab ipsa ueritate est in
euangelio probata. ⁊ apud xpianos qui textum
euangelicum sincera ac inconcussa fide tenent et
firmiter confitentur ⁊ non sic caldaicam transla
tionem. Quod nunc inconueniens putat magi
ster mathias hoc esse: nullum certe. sed nec ipse
inuenit.

Circa capitulū nonum.

In caplo .ix. scūs tho. exponit principiu
capituli. pmo tpe ⁊c. ad lram. usq; ad il //
lam partem. populus qui ambulabat ⁊c
de duplici captiuitate filioꝝ israel. Nā p̄ma fuit
facta p̄ theglaphalasar regnāte facee in samaria
q̄ captiuauit duas trib^o cū dimidia q̄ erāt trās //
iordanem resp̄cū hierlm. ⁊ de tribu zabulon et
neptalim q̄ erāt citra iordanē: tm̄ qđ posset eq̄ //
parari dimidie tribui. de q̄ captiuitate d̄r. .iiij. R.
xv. ¶ Secūda fuit scā p̄ salmanasar. .ix. āno osee
q̄ captiuauit residuos ex .x. tribub^o q̄ erāt citra
iordanē resp̄cū iudee. Et de hac hēt .iiij. R. xvij

Esaye.

¶ Sed postillator hanc expōem dicit eē incōpeten-
tem propter quatuor. primo quia implicat ōria
saltem in modo loquēdi. qz p̄mā captiuitatē no-
minat alleuiatōem: ⁊ secundā aggrauatōem. cuz
tamen fuerint eiusdē ratiōis. ¶ Item qz si loq̄re-
tur de secunda captiuitate: cū dicit̄. Et nouissi-
mo aggrauata est ⁊c. non fieret ibi mētio de ga-
lilea que in prima captiuitate fuit captiuata sal-
tem in magna parte. sed magis de samaria q̄ erat
ciuitas metropolis regni ⁊ principaliter fuit ob-
fessa ⁊ capta per salmanasar. ¶ Tertio quia ma-
theus. iiii. ca. dicit hanc prophetiam fuisse com-
pletam ad litteram in xp̄o. dicens sic de xp̄o. Et
relicta ciuitate sua nazareth venit ⁊ habitauit in
ciuitate capharnaum maritima in finibus zabu-
lon et neptalim: vt adimpleretur quod dictum
est per esayam prophetam. Terra enim zabu-
lon ⁊ terra neptalim via maris transiordanē ga-
lilee gentium. Populus qui ambulabat in tene-
bris vidit lucem magnam ⁊c. ¶ Item cum om-
nes expositores catholici dicant q̄ necesse est de
xp̄o intelligi illud quod dicitur supra septimo.
Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊c. Eo q̄
dicitur ad Mat. primo. hoc autem totum factū ē:
vt adimpleret̄ quod dictū ē a dño per prophe-
tam dicentē. Ecce virgo habebit in vtero ⁊ pa-
riet filium ⁊c. Eadem necessitate compellit̄ qui-
libet doctorum catholicus exponere de xp̄o qd̄
dicitur hic. primo tempore alleuiata est ⁊c. Cuz
matheus dicat hoc impletū eē in xp̄o. Hec po-
stillator. ¶ Que q̄rtum efficacit̄ hēant ō expōez
sancti tho. ex r̄sionibus ad ei⁹ obiecta patebit.

Libera

¶ Unde ad primū dicitur secundum intellectum sancti thome. quod quibus utraque persecutio captiuitas fuerit ac per hoc eiusdem rationis: non tamen eiusdem grauitatis fuit utriusque afflictio. Nam in prima fuit terra israel minorata habitatoribus suis. non penitus expoliata. et propterea alleuiatio appellatur per comparationem ad secundam captiuitatem que fuit generalis totius residui. scilicet tribuum que regnum israel exterminauit. ubi omnis populus translatus est cum rege suo in terram assiriorum prout iosephus etiam narrat antiquita. Iuda. li. ij. ca. xv. Unde satis proprie et uere dicitur quod terra que primo fuerat alleuiata. id est minorata non totaliter vastata: ac per hoc leuiter percussa per teglaphasar: fuerit nouissime aggrauata. id est grauissime cesa per salmanasar qui totam terram expoliavit et omnes transtulit habitatores. et ita merito appellatur prima captiuitas: alleuiatio respectu secunde. ¶ Ad secundam obiectionem duplex potest esse responsio. Una quod in textu non dicitur galileam fuisse captiuatam in secunda captiuitate prout postillator fingit. sed quod via maris id est regio per quam itur ad mare quod mare est trans iordanem galilee: aggrauata fuerit. Lota enim terra. vij. tribuum cum dimidia que post primam captiuitatem relicte fuerant per cuius aliquam partem erat via ad mare trans iordanem: fuit in secunda captiuitate penitus vastata. Unde illa via non solum per prouinciam galilee transibat: sed etiam per aliquam partem. vij. tribuum cum dimidia que post dicitur hic aggrauata modo expolitum et non ipsa galilea ¶ potest. ij. rationi quod in prima captiuitate non tota gali

Esaye.

lea fuerit captiuata: sed maior pars a q̄ tota ap-
pellatur translata. sicut tota ciuitas dicitur face-
re: q̄ maior pars ciuitatis statuit. In secūda autē
captiuitate fuit galilea penitus consumpta ⁊ de-
populata. ⁊ propter hoc dicitur nouissimo ag-
grauata. ¶ Ad tertium duplex silr pōt esse respō-
sio. Una est q̄ cōtūm est ex l̄ra adat. iiii: nō p̄ba-
tur efficaciter textū h̄ capli esaye ab illa pte. Pri-
mo tpe. vsq̄ ad illā. ppl̄s qui ambulabat in te-
nebris: debere exponi ad l̄ram de xp̄o. Nā ap̄d
matheū ubi propheta huius capituli allegat̄:
nulla fit mentio aut de duobus ⁊ diuersis tēpo-
ribus: aut de alienatione ⁊ aggrauatione terre
de quibus in hoc caplo esaye est sermo. sed illis
omissis: inducitur ex hac propheta esaye id p̄-
cise. s. ppl̄s qui ambulabat in tenebris vidit lu-
cem magnā. quod erat ad p̄positum euangeli-
ste. Dixerat enī euāgelista q̄ ihesus venit ⁊ ha-
bitauit in ciuitate capharnaum maritima in fini-
bus zabulon ⁊ neptalim. ex quo infert q̄ imple-
tum est dictum esaye prophete. q̄. s. ex presentia
xp̄i in terra illa in qua cepit predicare: populus
qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnā
⁊c. vt predixerat esayas. Quod autem dicit̄ in
euāgelio. terra zabulon ⁊ terra neptalim via ma-
ris ⁊c. non respondet ibi ad illud quod dicitur
in hoc capitulo esaye. primo tempore alleuiata
est terra zabulon ⁊ terra neptalim: sed ē expō illi-
us. populus qui ābulabat in tenebris. vt sit sen-
sus in euāgelio mathei. q̄ ihesus vēit ⁊ habita-
uit in ciuitate capharnaū in finibus zabulon et
neptalim vt adimpleret̄ quod dictum ē p̄ esayā

Libet.

prophetam terra zabulon et terra neptalim etc.
qui pp̄ls ambulabat in tenebris: vidit lucē ma-
gnam etc. s. ex p̄ntia et predicatione xp̄i. itaq; s̄m
proprium sensum littere mathei: id precise ex p̄-
phetia esaye inducitur: quod scribitur ab illa p̄-
te. populus qui ambulabat in tenebris vidit lu-
cem magnam etc. sed premittitur terra zabulon
etc. tanq; expositio. ad denotandum qui popu-
lus erat ille. ¶ Et cōfirmatur quia apud mathe-
um nihil differenter dicit̄ de terra zabulon et ter-
ra neptalim: et de via maris transiordanē s; vnū
ponitur vt expositio alterius. Sed in hoc cap̄o
esaye: aliud refertur et pro alio tpe ad terram za-
bulon et terram neptalim: et aliud et pro alio tpe
refertur ad viam maris transiordanem. Vñ q̄dā
glo. a Dat. iiii. dicit sic. hic autē in euāgelio diuer-
si noīatim: ad idem uerbum reducūt̄ ita. et terra
zabulon et terra neptalim que est via maris que
est trāsioordanē. s. populus galilee gentiū q̄ abu-
labat in tenebris. Hec glo. vbi exp̄sse legit illud
via maris expositiue et totā litterā refert ad vnū.
¶ Glo. etiā. Raba. ait hoc loco. qđ p̄mo posi-
tū est: p̄termittit euāgelista. s. primo tpe alleuia-
ta est terra zabulon et terra neptalim sicut et qđ i-
medio ē. s. nouissimo aggrauata ē via maris: qđ
ideo facit. quia intendit ostendere initiū predi-
cationis xp̄i. et ideo quod mysticū ē tangit. Hec
glo. vbi aperte dicit qđ euangelista non allegat il-
lud quod de alleuiatione et aggrauatione scribi-
tur in p̄ph̄ia esaye quod tñ postillatoz legit gra-
tis ut uideat̄. ¶ Sed qz scūs tho. etiā illud. pp̄ls
qui ambulabat in tenebris. refert ad liberatiōez

Esaye.

factam iudeis per angelum a persecutōne tertia
excitata per senacherib. de q̄ habet̄ .iiij. R. xviiij
ideo videtur q̄ stet adhuc instantia contra san
ctum tho. sed ad hoc p̄ solutio ex secūda r̄sio
ne que iam ponetur. ¶ potest secūdo r̄nderi q̄
quīs euāgelista ad̄t. iiij. exponat principiū h̄
capituli ysaye ad l̄ram de x̄po: non ideo sequit̄
q̄ non possit uere exponi ad l̄ram de duab̄ he
breoz captiuitatibus. ¶ Ad c̄ intellectū aiad //
uertendum est q̄ fm̄ augustinū. xij. cōse. in fine.
quencūq̄ sensum in sacra scriptura hoies inueni
re possunt: credendū ē sp̄m̄ sanctū qui au
sacre scripture est: habuisse. ⁊ q̄ sensus l̄ralis
quē auctor l̄re intendit: inferunt doctores.
doctrina sc̄ti tho. p̄ma pte. q. i. ar. vlti. q̄ in
l̄ra sacre scripture plures nōnunq̄ sunt sensus
terales ⁊ nō solū respectu dei qui sub vna litte //
ra plura pōt intelligere: sed ⁊ de p̄phetis inquit
hieronimus sup̄ olee. q̄ ita loquebantur de fa
ctis p̄ntibus: q̄ etiā itēderūt futura significare.
a qua intentione vtraq̄ expositio ⁊ de factis pre
sentibus ⁊ de futuris: vere pōt dici l̄ralis. Nam
nō p̄pe dicit̄ sensus l̄ralis quē voces significāt:
sed magis quē auctor l̄re itēdit. ⁊ inde ē q̄ inter
vij. regulas exponendi sacram scripturam quas
ysidorus tradit li. p̄mo de summo bono. xxv. ca
pitulo: vna est fm̄ inteliectū postillatoris q̄ ea
dem littera aliquando habet duplicē sensum lit
teralē put̄ ip̄e p̄mittit in secūdo p̄logo suo sup̄
Gen̄. qua regula postillator sepe iuuat̄. ⁊ nisi ue
ra eēt: argumētatio sua q̄ hoc loco vtit̄ s̄ factū
tho. in se ipsum retorq̄ret̄. Nā illud Exodi. xvij

Libero

ercutiesq; petrā rē. postillator expōit ibi de pe-
tra materiali. sed ap^o. i. Corin. x. dicit illud intel-
ligendum esse de xp̄o. inquit. petra autē erat
xps. Item illud Deutro. xxxv. non ligabis os bo-
uis terētis in area fruges tuas: postillator ibi ex-
ponit ad litteram de animalibus brutis quibus
non debet fieri iniuria. sed ap^o p̄ma Corin. ix. ex-
ponit ad litteram dictum esse de predicatoribus
fidei quibus necessaria ministranda sunt. ymo r
videtur apo^o. primam expōem a l̄ali sensu ex //
cludere cū dicit: nunquid de bobus cura ē deo?
propter nos utiq; hec dicit: ¶ Item illud. ius-
tū est sermo ualde in ore tuo r in corde tuo.
o. xxx. postillator exponit ibi ad litteras de
preceptorū decalogi. que quodāmodo scri-
bunt in cordibus nostris. sed ap^o Ro. x. illō
exponit dictum esse de uerbo fidei ihesu xp̄i qd̄
predicabat. ¶ Item illud. Ego ero illi in patres:
r ipse erit mihi in filiū: ap^o. inqt dictum esse de
xp̄o Heb. i. sed postillator ibi r. ij. R. vij. vñ su-
mit auctoritas: exponit illud ad l̄am de xp̄o et
de salomone. In quibus locis exp̄sse dicit qd̄ ali-
qua sunt in sacra scriptura que ad l̄am sunt in-
telligenda de duobus. quorum tamen vnum fi-
gura sit alteri^o. ¶ Itē illud osee. xj. ex egipto uo-
caui filiū meū. postillator ibi exponit ad litterā
de populo isrl̄. sed mat. sc̄do euāgelista exponit
illā p̄phetiā ad l̄am de xp̄o qui post mortē he-
rodīs uocatus fuit de egipto. ubi r postillator
dicit auctoritatem istam duplicē hēre sensum lit-
teralem sicut r supradictam. ego ero illi in p̄res.
Ex supradictis satis patet solutio ad tertiam ob

Esaye.

iectionem postillatoris. Nam nullum inconueniens est quod euangelista exponat prophetiaz huius capituli ad litteram de christo: et exponatur etiam ad litteram de persecutiōne hebreorum modo quo dictum est. Et per idem patet rñsio ad quartam obiectōem. Concedimus. n. quod ista prophetia presertim ab illa parte. populus qui ambulabat in tenebris. debeat exponi de christo eo quod euangelista id intellexit. sed non sequitur quod non possit etiam intelligi de persecutiōe iudeorum ante christi aduentum. nam utrumque: auctor illius lre intellexit. ut supra deductum est.

Circa capitulum. xiiij.

In caplo. xiiij. burgeñ. fm doctrinam sci tho. dicit probabiliozem esse illā opinionem que ponit diabolus peccasse statim post primū instans sue creatōis. Cōtra quā sententiam magister math. arguit. quia motus spirituum non mensuratur tempore. Naz in euo ut comuniter ponit non est prius et posterius instans: nisi nature pfectiōis vel originis. nō successiōis. qm̄ ut dicit eadem est mensura operatiōis rei: que ē nature. vnde cū natura angeli fm esse sit indiuisibilis: erit etiam indiuisibilis fm operari. ¶ Sed certe in hac argumentatione tria magister mathias assumit falsa. ideo argumētatio est nulla. vnum falsum est quod motus spirituum non mēsuretur tpe. Hoc enī ē s̄ augustinū. viij. super gen. ad lram dicentē quod deus mouerit crea

Libet.

turam spūalem per tempus. quod ⁊ postillatoꝝ
pro quo ille certat supponit. di. super illud. qui
mane oriebaris. quia inter creatōem ei⁹ ⁊ lapsū:
fuit modicum tēpus. Verum ē q̄ eē ⁊ natura an
gelozum non mensurantur tpe. neq̄ opatio eoz
beatifica. quoniam in istis nullam habent trans
mutationem. sed alie operationes fm quas in //
uenitur in angelis transmutatio: tempore mensu
rantur cum in eis sit prius ⁊ posterius. Non tñ tē
pus illud est eiusdem rōis cum tpe quo res cor
porales ⁊ earū mot⁹ mēsurāt: cū nō dependeat
a motu celi. ¶ Secundum falsum est q̄ eadez est
mensura opatōis rei: q̄ ē nature. hoc enim est ḡ
ph̄m. iiii. ph̄iz. qui dicit q̄ instans est mensura
substantie mobilis in toto motu. ⁊ tñ motus q̄
ē eius opatio nō instāti: sed tpe mēsurat̄ vt ibi
probat̄. ¶ Item corpora celestia que intrāsmu //
tabilia sunt fm suam substātiā ⁊ eē: euo mēsurā
tur. sed eoz motus non euo: sed tpe mēsuratur.
vt etiam ph̄i docuerunt. ¶ Item in euo nō ē p̄us
⁊ posterius successiōis vt etiā mgr̄ math. conce
dit. quo euo substātia angeli mēsurat̄. Et tamē
multe operatōes sunt angelozum quas nō simul
a principio habuerunt neq̄ nunc h̄nt ut opatio
nes ille quas h̄nt circa nos. Itē ⁊ opatōes imma
nentes ut sunt noue illuminatiōes quas non sp̄
neq̄ sil h̄uerunt. Itē ⁊ eoz intellectōes que dicū
tur despertine que nō oēs sunt simul ⁊ sp̄. prout
aug⁹. vult. viij. super gen. ad lram. Et cū omnes
hmōi opatiōes non sint simul in angelis ⁊ semp
a sui principio: manifestum est q̄ erunt in succes
sione. ⁊ p̄ cōsequens q̄ nō mensurant̄ euo: qd̄ ē

Esaye.

totū simul quo substantie angeloz mēsurantur.
¶ Unde assumptū illud falsissimū ē. ⁊ p conse//
quens obiectio eius nullius ē momēti. Sed con//
tra morulas ipas quas mgr̄ math. tetigit: plura
se offerebant. nisi a principio me constituissem
veritatis sancti thome defensozem: non aduer//
fantium vbi etiam errasse eos constaret: offen//
sozem.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cum postillator exponeret il//
lud. laude mea infrenabo te ne intereas :
de impositione ceremonialium quib⁹ dē⁹
occupavit populum iudeorum ac per hoc infre//
navit ne ydolis seruiens interiret. burgen. dicit
magis pprie exponi sic. qz per diuinā laudē hō
ascendit in deū per affectū. in tantum qz per hoc
retrahitur ab hijs que sunt ḡ deū. Ad quod al//
legat sc̄m tho. secūda sc̄be. q. xcj. ar. p̄mo. ¶ Cō//
tra quam expōem mgr̄ math. arguēs inducit po//
stillam sc̄i tho. in hoc loco que oīno cōformis ē
expositioni postillatoris. ⁊ in fine vt aliqd in s̄a
ctū thomā reprehēsiōis retorq̄at: dicit burgeses
relinquere dicta sc̄i tho. in ḡdictōe quasi ḡdictō
sit inter expōem suā hic ⁊ ea q̄ dixerat secūda se//
cūde. ¶ Sz certe hic magis ē arguēdus mgr̄ ma//
thias mali affect⁹ q̄ falsi intellcūs. Nā nō igno//
rabat qz ⁊ si textus huius capituli ad litteram et
historice intelligēdus esset s̄m expōem quaz ha//
buit sc̄s tho. in hoc caplo ⁊ post eū postilla//
tor: qz moralr exponi possit de quocūqz q̄ occu//

Libet.

patus in laudibus diuinis retrahitur ab his q̄ sunt ð deum. In quo sensu allegat sc̄s tho. auctoritatem huius capituli in sc̄da sc̄be. ¶ Unde cōstat q̄ nulla in dictis eius est ðdictio nisi dixerit magister math. q̄ sensus sp̄uales. vt allegoricus. anagogicus. ⁊ moralis contradicunt sensui litterali. Quod eēt nouam ⁊ extraneam theologiā ne dicam erroneam inuenire.

Circa librum Iheremie Capitulo. x.

In caplo. x. ihere. burgen. in sua additōne allegat sc̄m tho. dicentem p̄ma par. q. lxx ar. iij. q̄ inter ponentes corpora celestia esse animata. ⁊ ponentes ea non animata: pua uel nulla differentia est in re sed in uoce tantuz. ¶ Cōtra quod magister mathias arguit qz plato ⁊ alij phi ponentes corpora celestia eē aiata: dixerūt mūdū esse animal. ac per hoc positio gētilium uoluit aīas cōiungi corporibus celestib⁹ sic vt cōstituerent vnū per se cū eis ⁊ tāq̄ forme Sed positio catholicorū ē q̄ aīe mouētes corpora celestia vniantur eis ut motores precise ⁊ nō ut forme. vnde concludit manifestum eē q̄ non sit modica differentia inter predictas opiniōes nec vocis tantum: sed rei. hec mgr̄ math. ¶ In quibus plane constat q̄ de opinionibus aristotelis ⁊ platonis circa aiatōem celestium corporū: non recte senserit. Nam plato vt grego⁹. nisen⁹ refert quod ⁊ tāgit aristoteles. ij. de aīa: posuit hominem nō eē aliquid cōpositū ex aīa ⁊ corpore. sed q̄ ē aīa vtens corpore ut intelligatur esse

Hieremie.

in corpore sicut nauta in naue. vnde nō solū cor-
pora celestia: sed etiaz corpora hūana dixit non
aliter aiata nisi in q̄tum anima vniē corpori si-
cut motor mobili. ⁊ inde est q̄ posuit animā in
tellectiuam vniri corpori per spūalem contactū.
ymo posuit vt ph̄s dicit secūdo ce. ⁊ mū. q̄ mo-
ueret celum per quandam coactōem ⁊ violētiā.
quod est cōtra rōem forme substāntialis alicuius
corporis. De aristotele vero manifestū ē ex. viij.
ph̄isicorū ⁊. ij. de celo q̄ nō posuit in corporib⁹
celestibus de uirtutib⁹ aiē: nisi itellectiuā. vniō
aūt itellectiue ptis put a sensitua ⁊ vegetatiua
sepatur: ē sicut dirigētis mouētis ⁊ gubernātis.
vñ euidēter p̄z q̄ aristotel. ⁊ plōnici nō docuerūt
aias celestiuū corporū eē eorū formas substāntiales
nec cū eis aliqd vnū p se ⁊ substāntialiter cōstitu-
ere. s̄z eis vniri sicut motor mobili p̄cise. Ex quo
seq̄t̄ catholicorū positōez ⁊ illozū ph̄orū: sola uo-
ce differre. nō in re put scūs tho. dicit. ¶ Qd̄ au-
tē arguēs obicit ex dictis aug⁹. q̄ plōnici posue-
rūt mūdū eē aiā: nō obstat. qz plōnici sic dicen-
tes: i uocis appellatōe errauerūt appellātes ani-
mal: aggregatū ex aiā pro motore ⁊ corpore pro
mobili. Quod ualde improp̄e ymo ⁊ false dictū
ē. Nō enī qualitercūq̄ cōiūgāt aiā ⁊ corpus: cō-
stituūt aiā. sed si cōiūgāt ut forma ⁊ materia qd̄
illi negabāt. vnde in uoce ⁊ nō in re deficiebāt.
⁊ ē silis mod⁹ loquēdi cū mgr̄ sniarū dixit. p̄. iij
di. tertij libri. p̄m in triduo mortis fuisse hoiez.
Nō enim errauit in sensu credēs aiām p̄pi in tri-
duo mortis eius nō fuisse a carne uere ⁊ realr se-
paratā. qz hoc eēt erroneū. sed errauit in uocis

Euangelium.

appellatōe putans aīam ⁊ corpus etiam nō con
iuncta: sufficere ad hoc q̄ suppositum diuinum
cui utrūq; unitū māsit: denominaretr hō.

Circa Euāgeliū Mathei ca. iij.

In ca. iij. mat. sup illud d. maritima in fini
bus zabulon. postillator reprobat expo
sitionem que intelligit illā esayē pphiaz:
de duabus captiuitatibus hebreorum. quā po
suit scūs tho. supra esa. ix. ⁊ obicit hic postilla //
tor hysdem rōibus quibus ibi. sed de responsio
ne p scō tho. vide ibi esa. ix. Rō aut q̄ hic p po
stillatorem addit̄ q̄ qz illud. puulus natus ē no
bis exponit̄ ab oībus de xp̄o. q̄ ideo totū pre //
cedens capli debeat de solo xp̄o exponi: nō co
git. qm̄ fm regulas traditas ab psidoro de mo //
do exponendi sacram scripturam. q̄s etiā postil
lator premisit in secundo plogo sup gen: aliqñ
scriptura simul cōtextit sermones qui ad diuersa
referunt̄. Un̄ ⁊ in eodē ca. esa. cū exponat̄ illud
puulus natus est nobis de xp̄o ad lram: statim
sequentē. ¶ . verbū misit dñs ⁊c. ipsemet postil
lator exponit de liberatione populi iude a regi
bus israel ⁊ sirie ipsum persequentibus.

Circa capitulum. xj.

In capitulo. xj. burgen̄. in sua additione
induxit ad propositum suum q̄ xp̄s in sci
entia acquisita ac experimentalī pfecerit

Mathei.

¶ **S**im processum etatis. Quod dictum est **S**im do-
ctrinam sancti tho. iij. par. q. xij. ar. ij. q̄q̄ bur-
gen. illud non alleget. ¶ Sed magister math. ne
aliquid de doctrina sci tho. suis calumpnijs re-
linquat intactum: Inquit. dictum illud ea rōne
esse dubium: quia si x̄ps aliquid vidicisset p̄ ex-
perientiam quod priusvel qualiter prius nō no-
uit: sequit̄ q̄ non fuit ab instanti cōceptōis sue
omnisciens. quod est contra sc̄tōs doctores et
magistrum sniarū li. iij. hec magister mathias.
¶ In qua argumentatione si accipit omnisciens
sim propriam significatōem ⁊ cōem vsū loquē-
di sc̄ōrum doctorum. prout. s. dicitur omnisciēs
id est omnia sciēs: certe non esset magnū quod
mediocriter doct̄ in dialeticis plene atq̄ in p̄in-
ptu rōem suam euacuaret. diceret. n. q̄ in argu-
mento committitur fallacia figure dictiōis. nam
mutatur quid in qualiter. cum dicitur x̄ps ē om-
nisciens ab instanti conceptōis: ergo per p̄ces-
sum etatis non alio modo nouit aliquid q̄ pri-
us. Unde concedimus q̄ nihil x̄ps nouerit per
scientiam experimētalem quod ante per scienti-
am inditā ac btām non sciuerit. Sed cū hoc stat
q̄ per scientiā acquisitam uel experimētalem sci-
uerit alio mō. s. per actōem intellectus agētis ab-
strahentis species intelligibiles a fantasmatib̄.
¶ Si forte accipit arguens omnisciens: abusive
⁊ extra mentem loquētium. i. omnia ⁊ omnimo-
do sciens: sic nō cōcedit̄ q̄ x̄ps ab instanti con-
ceptionis fuit omnisciēs. nec illud sci doctores
vnq̄ dixerunt.

Euangelium.

In ca. xix. cum burgeñ. de indiuisibilitate matrimonij tractaret contra modũ dicendi postillatoris: induxit ad ppositũ suuz quoddã scĩ tho dictũ ex p̃ma secũde. q. cij. ar. v ad tertiũ. scz q̃ m̃rimonium fuerit in ueteri lege put est in officiũ nature. nõ aut̃ put ẽ sacramentũ cõiunctõis xp̃i ⁊ eccle. q̃ nõdũ erat scã. ¶ Sz mgr̃ math. sua mirabili sapiẽtia obicit in õriũ. p̃mo qz vt btũs gregori⁹ ait. eccleã incepit ab abel iusto. ergo icõueniẽs ẽ dicere q̃ in ueteri lege non fuisset deo coniũcta. ¶ Secũdo qz vet⁹ testamẽtũ frequẽter õndit synagogã deo despõsatam. que desponsatio est in vna spõsa vsqz ad nouissimum iustuz. cui ecclesie totali: xp̃s ut spõsus s̃m deitatem ab initio coniunctus ẽ. Nã xp̃s ⁊ si ex tpe est scũs homo: eternaliter tamen fuit xp̃s. qz a patre vnctus put vnctio significat cõmunicatõem per generatõem. ¶ Item s̃m magistrum ⁊ doctores li. iiii. m̃rimoniũ fuit sacramẽtum ante pctm̃. igit̃ alicuius sacre rei signum et non nisi cõiunctionis dei ad aĩam iustã q̃ ẽ eccleã uel in eccleã. hec mgr̃ math. ¶ In quibus admiratione dignũ hẽt̃ quo spũ de sacris lr̃is ac sac̃mẽtis diuinis: argumẽtis dũtaxat sophisticis suscitet disputatõem. Cũ enĩ scũs tho. dicit q̃ i ueteri lege nõdũ facta fuerat cõiunctio xp̃i ad ecclesiam: loquitur ut commũiter doctores loquũtur de xp̃o ⁊ eccleã. De xp̃o: s̃m q̃ nominat subsistẽs in duab⁹ naturis. diuina. s̃. ⁊ humana. Qd̃ ⁊ p̃pria nominis significatio importat. Itẽ loquitur de coniunctione xp̃i et eccle que facta est mediante incarnatione per quam factũ ẽ vnum

Mathei.

corpus ecclesie fm cōformitatem nature c^o xps
est caput prout ap^o. ait p^oma Corin. xij. ⁊ ephe.
p^omo ⁊.v. Unde mgr li. iij. xxvj. di. exponēs illō
apostoli ephe. v. ego autēz dico in xpo ⁊ ecclia:
ait. ecclesia xpo copulatur volūtate ⁊ natura qz
idem vult cum eo ⁊ ipse formam assumpsit de na
tura hoīs. Item loquit^r scūs tho. de cōiunctione
spūali que fit per nouitatem grē in sacramentis
ex opere operato collate: per quē modū ap^olus
dicit p^oma corin. xij. etenim in vno spiritu omīs
nos in vnum corpus baptizati sumus. De q̄ etiā
coniunctione dñs dicebat Mat. vl. ecce ego uo
biscum sum omnibus diebus usqz ad cōsumma
tōem seculi. qui modus coniunctionis. s. p^o gra //
tiam datam in sacramentis ex opere opato: non
fuerat ante xpi incarnatōem. ¶ Item loquit^r de
ecclesia prout dicit multitudinem fidelium no //
ua lege gratie ⁊ nouis gratie sacramentis aduna
tam. de qua ap^o. dicit ephe. v. q^o xps dilexit ec //
clesiam ⁊ seipsum tradidit pro ea ut illam sactifi
caret mundans eam lauacro aque in vbo vite.
De qua etiam dñs inquit petro. tu es petrus et
super hāc petrā edificabo eccliam meā. Mat. xvj
Ecclia eniz in hac significatōe: nō fuit añ xpi icar
natōem sed formata fuit profluētibus vndis aq̄
⁊ sanguinis ex latere xpi dormientis prout habe
tur expresse de summa trini. ⁊ si. catho. in clemē.
¶ Secūdū has acceptōes xpi ecclie ⁊ cōiunctōis
q̄ sunt proprie ⁊ in cōi usu loquendi doctorum:
patet euidenter equocatio cōmissa in primis du
obus magistri mathie sophismatibus in quib^o
accipitur xps pro supposito filij dei. nō ut sub //

Euangelium.

sistit i natura humana: ⁊ ecclesia generaliter pro
quacunq; fidelium congregatione: ⁊ coniunctō
pro vnione aīe ad deum per grām cōiter dictā.
¶ Quod autem dixit xpm eternaliter fuisse: sub
hoc intellectu quia filius est a p̄re vnctus pro //
ut vnctio significat cōicatōem per generatōem :
noua quedā adinuētio est ⁊ modus loquēdi pe
riculosus. nam ut scūs tho. notabiliter dicit con
tra gentiles li. iiii. ca. xxxiiij. nusq; ante incarnati
onem dñi: scriptura noīat deum aut dei uerbū :
xpm. qm̄ xps vnctus interpretat̄. xps autē ihe //
sus: vnctus dicit̄ spū scō prout btūs petrus ex
ponit act. x. Unde cum filius dei ab eterno non
sit vnctus spū scō quia sic spūs sanctus esset ma
ior filio vt sanctificans sanctificato. vel filius p
cederet a spiritu scō. vocādo improprie ⁊ abusi
ue vnctionem emanatōem quod est erroneum :
Sequitur q; filius dei non fuerit proprie loquē
do xps ab eterno nisi fm̄ dei predestinatōem .
¶ Ad tertium quod est ex auctoritate magistri
⁊ doctorū li. iiii. dicit̄ q; ante peccatum utiq; ue
rū est: matrimoniū fuisse sacramētū ut cōiter di
citur. i. sacre rei signū. Non solum coniunctiōis
dei ad aīam vt arguēs minus subtiliter obiecit :
sed etiam coniunctionis xpi ad eccliam tempore
plenitudinis grē realiter fiende. fm̄ quem mo //
dum non negat scūs tho. m̄rimoniū ante pecca
tū fuisse sacramētū: sed expresse illud docet se //
cūda scōe. q. ij. ar. vij. quod sacramētū dicit pri
mū hoīem nō ignorasse. idē sentit. iij. par. q. p̄i.
ar. iij. Et multū exp̄sse. q. lxx. ar. ij. ad tertium. Et
tñ nō ideo sequit̄ q; m̄rimoniū vt ē sacramētū

Math.

noue legis: fuerit añ pctm̄. Certũ ẽ. n. m̄rimoniũ
eẽ sacramẽtũ noue legis vnũ de septem sacramẽ
tis ecclesie. Cũ hoc teneat ecclã ⁊ oriũ dicere sit
hereticũ p̄ capi. ad abolẽdã de hereticis. ⁊ per
cõsequẽs q̄ institutõem habuit a x̄po sicut ⁊ cete
ra ecclẽ sacra. In q̄ acceptõẽ nõ fuit realiter et in
actu añ x̄pi incarnatõem al̄ nõ fuisset institutum
a x̄po. Et in hac significatõẽ loq̄t̄ sc̄us tho. de
sacramẽto ubi in loco p̄allegato p̄ma sc̄de dicit
m̄rimoniũ in ueteri lege nõ fuisse sacrm̄. Un̄ et
iij. p. q. lxx. ar. ij. ad tertiũ vtrũq̄ cõcedit. et q̄
añ pctm̄ nõ fuit sacrm̄. ⁊ q̄ fuit signũ cõiunctiõis
x̄pi ad ecclãm. Inq̄t. n. sic. ¶ Ad tertiũ dicẽdum
q̄ m̄rimoniũ fuit institutũ in statu innocẽtie nõ
fm̄ q̄ ẽ sacrm̄: sed fm̄ q̄ ẽ i officiũ nature. ex cõ
sequẽti tñ aliq̄d significabat futurũ circa x̄pm ⁊
ecclãm sicut ⁊ oĩa alia in figura x̄pi p̄cesserunt.
hec sc̄us tho. ¶ Dale ergo iepte ⁊ sophisticẽ ma
gister math. impugat dictũ sc̄i tho. In quorũ ap
te mḡro scoto aduersat̄ cui⁹ doctrinã ip̄e colit q̄
xxvj. di. iij. li. tenet q̄ m̄rimoniũ añ pctm̄ nõ fu
it sacrm̄ p̄p̄e loquẽdo. Itẽ ⁊ postillatorẽ c⁹ se fa
tet̄ defensorẽ: nõ minus q̄ sc̄m tho. reprehende
re comprobat̄. Nã sup̄ illud ephe. v. Ego autẽ
dico in x̄po ⁊ ecclã. sic ait postillator. licet enim
filius dei patrẽ nõ reliquerit qz sp̄ est in sinu pa
tris vt dicit̄ Jo. p̄mo: tñ fm̄ quãdã apparẽtiam
dicit̄ p̄rem reliquisse in q̄stũ apparuit in mũdo
visibilis in forma sui ad cõiugẽdũ sibi ecclesiaz
per misteriũ incarnatõis ⁊ passiõis sue sicut sp̄o
sam. hec postillator. vbi cõiuctõem x̄pi ⁊ ecclẽ
dixit fuisse per incarnatõem filij dei.

Euangelium.

Circa capitulū. xxj.

In ca. xxj. occasione illius uerbi. Hic ē heres. postillator mouet qōnem utrū iudei cognouerint ih̄m nazarenum eē xp̄m sibi promissum. In cuius absolute recitat opinionem que sancti tho. ē. iij. par. q. xlviij. articlo. v. scz q̄ in pplo iudeoz ij qui dicebantur minores ut layci ⁊ vulgares ea dūtārat scientes que sunt de necessitate salutis: subtilia tñ scripturarū ⁊ pphetarum dicta ignorantes: non cognouerunt ih̄sum esse xp̄m prophetam in lege promissum. ea ratione quia scripturas ignorabant que de tēporis determinatione ⁊ de signis aduētus sui loquuntur. Sed maiores qui principes eorum dicebantur: cognouerunt eum esse prophetā a deo promissum ⁊ missum. quia cum scirent scripturas que de signis ⁊ tempore sui aduentus loquuntur: uidebant omnia in eo impleri que scripta erant. ipsum tamen esse deū nō cognouerūt. Un̄ ap̄. dixit p̄ma coz. ij. Si enī cognouissent nūq̄ dñm gl̄e crucifixissent. q̄si diceret. nūq̄ ei⁹ dinitatem cognouerunt. ¶ Hoc tñ secūdū postillator declinat ⁊ tenet q̄ maiores ac principes iudeoz cognouerunt xp̄m esse deum. ⁊ pbat illud s̄ positōem sc̄i tho. tū qz ioh̄anis. xv. xp̄s ait. nūc autē uiderūt ⁊ oderunt me ⁊ patrem meū. quod autē uideat: manifeste cognoscitur. tū qz super illō q̄ dicit̄ in hoc ca. Agricole uidentes filiū dixerūt intra se. Hic est heres: Dicit hieronim⁹. manifeste probat dñs his uerbis iudeorum principes

Mathhei.

non per ignorantiam sed per inuidiam dei filiū crucifixisse. tum etiā per rōem. quia sicut scriptura determinate loquunt̄ de tpe aduēt̄ xp̄i dan. ix. ⁊ de signis sui aduentus. gen. xlix. ⁊ de modo eius ueniēdi in paupertate ⁊ humilitate. zacha. ix: ita expresse uel expressius loquuntur scripturae prophetarum de eius diuinitate. ihere. xxiiij. ecce dies ueniunt ⁊c. In qua auctoritate ubi ponitur dñs: habetur in hebreo nomen tethagra // maton. quod nullo mō pōt dici de alio nisi de deo uero. Unde cū ista auctoritas etiam fm doctores hebraicos exposita sit de xp̄o. sequit̄ ipm esse uerum deum. ¶ Item esaye. ix. paruulus datus est nobis ⁊c. Sequit̄. ⁊ uocabitur nomē ei⁹ admirabilis consiliarius. deus fortis. que auctoritas etiam fm hebreos intelligitur de xp̄o in q̄ fit expressa mentio de eius diuinitate. Ex quib⁹ concludit postillator q̄ maiores de populo iudeorum sicut habuerunt noticiam de tempore ⁊ signis aduentus xp̄i: ita noticiam per scripturas habuerunt de eius diuinitate. ⁊ sic dicit q̄ in principio predicationis xp̄i: iudeorum maiores ueram de ipso habuerunt extimationem ⁊ in habitu ⁊ in actu q̄. s. esset deus. sed cum incepit cōtra eos predicare: passionibus ire inuidie ⁊ rancoris excitati sunt contra eum. quibus passionib⁹ impediti ab actuali consideratione eius ueritatis quam prius habuerāt de xp̄o: machinati sūt in eius mortē ad modum incontinentis qui passione concupiscibili absortus: elegit fornicari. quod alias nouit esse malum ⁊ fugiendum. hec postillator in summa. ¶ Que tamen reuera mo

Euangelium.

dicam scō tho. afferūt difficultatem. Nā ad pū
mas duas auctoritates ip̄e scūs tho. rīdet exp̄f
se. iij. par. loco preallegato. Ad p̄mā q̄ in ea au
ctozitate. li. viderunt: nō refertur ad diuinitatez
neq̄ ad p̄sonā xp̄i: sed ad miracula que āte eos
fecerat. ex quib⁹ q̄ eū nō cognoscerent filiū dei:
ex odio ⁊ inuidia p̄cessit. Unde ante illa uerba
p̄mittit si opera non fecissem que nemo alius fe
cit: peccatuz non haberent. Sequit̄ immediate.
nunc autem uiderunt. s. opera. vnde non dicitur
viderunt me. ⁊ ita auctoritas illa non facit p̄ p̄//
te postillatozis. Ad secūdā rīdet q̄ principes iu
deorum in persona colonū dixerunt xp̄m eē he//
redem: quia cognouerunt ip̄m eē xp̄m p̄missum
in lege. ⁊ eē filium dei. non per naturā: sed p̄ ex//
cellentiam gr̄e singularis. nō enim poterant mē
te concipere q̄ crucifigerent eum si ip̄m eē filius
dei per naturam cognouerant. Nam vt bene di
cit burgen̄. nullus in tantam deuenit insaniā: q̄
credat diuinam maiestatem in propria persona
supare. ¶ Ad rōem postillatozis rīdet burgen̄.
⁊ bene. q̄ q̄q̄ scripture sacre prophetarum que
mentionem exp̄ressam faciunt de diuinitate xp̄i
sint s̄m verum intellectum satis euidentes fideli
bus ad eiusmodi misterium ostendendum: ex il
lis tamen non sumitur efficax argumētū ad hoc
q̄ principes iudeorum tale misterium de diuini
tate xp̄i cognouissent. quia hoc misterium in tm̄
capacitatem hūanā excedit: q̄ raro uel nūq̄ sine
auxilio dei speciali intelligi p̄ōt. Un̄ p̄missas au
ctozitates veteris testamenti maiores iudeoz va
rie poterant exponere non ualentes tantam excel

Mathei.

lentiam capere. nisi quibus diuina fiebat de eo reuelatio. poterant enim putare quod essent intelligende non secundum propriam significatōem: sed similitudinarie. sicut cum deus in sacra scriptura leo appellatur vel agnus aut lapis. Nec est simile quod postillator inducit de alijs christi cōditōib⁹. ut de tempore et signis aduentus eius. de uirtutibus et eius excellētia respectu aliorū prophetarū et filium. Nā cognitio harū cōditionū: nō excedit cōem humane intelligētie capacitātē ut de se patet.

¶ Sed magister math. hāc solutōem putat eē minus sufficientem dicens. quod ubi sacra scriptura plane dicit aliquid ad fidē et mores pertinens: ibi fides debet adhiberi prout dicit beatus augustinus. et de ci. dei. Unde cū sacra scriptura clare dicat prout etiam a doctoribus hebreorū exponit christum fore deum: ei fides accomodāda ē. et per cōsequēs non erat necessaria specialis reuelatio apud doctos et principes iudeorū ad illud sciendū. sed sufficere potuit fides acquisita nō impedita per prauā volūtātē.

¶ Et preterea dicit ipse dissimilitudo inter noticiam de christi diuinitate et noticiam de tpe et signis et alijs cōditōibus aduēt⁹ christi quā burgen. assignat: nō ualet. quia tēp⁹ aduēt⁹ christi in scripturis ita fuit occultatū in cōputatiōe ebdomadarū a daniēle descriptarū: quod nō solū apud hebreos: sed etiā apud catholicos doctores in expōne multa est diuersitas. Sicut et alij passus sonātes tēpus aduēt⁹ christi ab hebreis modernis et antiquis corrupte exponunt. ergo nō pōt sumi ex scripturis argumentū efficacē de aduentu christi sicut nec de eius deitate. Hec magister mathias.

Euangelium.

Non nulla alia deducit contra burgenſem. que certe digna essent reprehensione: nisi propositi nŕi fuisset ut a principio pmissimus: ea p̄cise q̄ sc̄us tho. docuit defendere ac probare. ¶ Dicim⁹ ergo ad primam impugnatoem magistri mathie. primo falsum eē q̄ sacra scriptura veteris testamēti clare dicat x̄pm fore verū deū ita q̄ certitudinem faciat euidentie. nec sit necessaria fides infusa sed sufficiat fides acquisita prout ip̄e dicit. Nam misteriū incarnatōis x̄pi expressius ponit̄ in nouo testamento q̄ in ueteri ut de se patet et ab oībus concedit̄. ⁊ tamen multi heretici totuz nouum testamentum recipientes: illud pro suis erroribus exponunt. ⁊ aliqui negant diuinitatez in x̄po ut arrius. Aliqui ueram humanitatem sicut manicheus. Alij dicūt x̄pm nō habuisse animam intellectiuam ut appollinaris. Ex quibus erroribus sequitur x̄pm non eē uerum deū ⁊ hominem. ergo si predicti heretici exponebāt p̄ se nouum testamētū: multo magis iudei poterunt pro se exponere scripturas ueteris testamēti ī q̄bus minus expresse misteriū incarnationis hēt. Sed ⁊ postillator cuius magister mathias se defensozem predicat: expresse dicit hoc loco in fine q̄ōnis sue q̄ noticia quam iudei habuerunt per scripturas prophetarum: non erat certa certitudine euidentie. Tum q̄ talis certitudo per demonstracionem habet̄. tum etiā quia prophetie p̄nt multipliciter exponi. Et in disputatiōe sua quā fecit utrum ex scripturis receptis a iudeis possit efficaciter probari saluatorem nostrum fuisse deum ⁊ hoīem: manifeste tenet q̄ id probari non

Mathei.

pōt efficaci p̄batione. ita q̄ nullo mō possit eui-
tari sine euidenti negatōe vel cōdictōe sacre scri-
pture. Non ergo postillator uellet sic per magi-
strū math. defendi. et cū dicit q̄ a doctorib⁹ he-
breorū exponit̄ per auctoritates scripture x̄pm
eē uerū deū et hoīem: dico q̄ eā expōem quidaz
speciali dei auxilio hūerūt magis q̄ ex ip̄a aucto-
ritatū euidentia vñ et legentiū hmōi auctoritates:
alij uerū hūerunt intellectū: alij falsum. in quo
et nō modica inuenit̄ varietas. Ex quo seq̄t̄ fal-
sum eē qd̄ secūdo dicit. s. q̄ apud doctos et prin-
cipes iudeorū nō erat necessaria specialis reuela-
tio ad sciēdū x̄pm esse deum et ē id q̄ ap̄. di-
cit p̄ma corin. ij. oculus nō uidit nec auris audi-
uit nec in cor hoīs ascēdit q̄ preparauit de⁹ his
qui diligunt illum. nobis aut̄ reuelauit deus per
sp̄m suū. vnum enim eorū q̄ p̄parata sunt diligē-
tibus deū: est cognitio misterij incarnatōnis fm̄
illud Jo. xvij. Hec ē uita eterna ut cognoscāt te
deū uerū et quē misisti ihesum x̄pm. Itē cō illud
Sap. ix. sensum autem tuū quis sciet nisi tu cede-
ris sapientiā et miseris sp̄m tuū de altissimis: et
iob. xxxij. inspiratio oīpotētis dat intelligētiaz.
¶ Quod aut̄ ulterius dicit magister mathi. ita
fuisse occultatum doctis iudeorū ex scripturis le-
gis et p̄phetarū tēpus aduētus x̄pi queadmo-
dū et eius diuinitas: manifeste falsum ē. tū qz de
tpe et mō aduētus x̄pi: sunt auctoritates in uete-
ri testamēto multū expresse ī se et ex circūstātijs.
sicut p̄z plane gen. xlij. agei. ij. dan. ix. et alijs lo-
cis. De diuinitate aut̄ x̄pi nō tā explicite habet̄
in scriptura ueteris testamēti. tum etiā qz et si de

Euangelium.

ꝑꝑi deitate tā expꝑse ⁊ explicite loquerēt aucto-
ritates propꝑharū sicut de eius aduētū: tñ qꝫ mi-
steriū diuinitatis ꝑꝑi excedit nō solū hūane sꝫ et
angelice intelligentie capacitatē: ⁊ est miraculuz
miraculorum: magis occultum esset hominibus
⁊ incomprehēibile etiaz doctis in scripturis: qꝫ
tempus aduentus eius quod si explicite descri-
batur: non excedit facultatē hominis naturalez.
¶ Item falsum est qꝫ de tꝑe aduētus ꝑꝑi: nō ha-
bent expōes hebreoz vt ipse mgr̄ dicit. sed et in
hoc a suo postillatore recedit qui in disputatōe
sua supra allegata circa tēpus aduētus ꝑꝑi: reci-
tat expōnes hebreoz cōcludēs ex eis tēpus illud
iā preteritū. ¶ Et preterea mgr̄ math. non soluit
suffICIENTER rōem burgen̄. s̄ opinionē postillato-
ris sumptā ex illa auctoritate hꝫ capli. Hic ē he-
res venite occidamus eū. Nā vt burgen̄. hic tan-
git ⁊ magis expresse prima Loꝝ. ij. non valet di-
cere sicut hic soluit mgr̄ math. qꝫ ante crucifixo-
nem habuerunt docti iudeoz nōdum inuidia
⁊ odio excecati: veram extimatōem de ꝑꝑi deita-
te in vniuersali fm quam dixerūt. hic ē heres. et
tñ tꝑe crucifixiōis hūerūt falsam extimatōem in
particulari de eius deitate odio ⁊ inuidia depra-
uati. Non enim hec solutio satisfacit: qm̄ pabo-
la euāgelica: manifeste loqꝫ de tꝑe crucifixiōis
cū dicat. Hic ē heres. venite occidamꝫ eū. ¶ Itē
nō satis appet qd uelit significare mgr̄ mathias
cum dicit. Iudeos ante crucifixionem habuis-
se ueram extimatōez in vniuersali de ꝑꝑi deitate.
sed qꝫ extimatio pticularis. s. tꝑe crucifixiōis: fu-
erit impedita odio ⁊ inuidia. Nam si vocet exti-

Mathei.

matōem in vniuersali de xp̄i deitate. hāc. s. q̄ cr̄
stus eēt uel futurus eēt deus q̄cūq; hō in parti //
culari diceretur xp̄s: ocedimus. sed illud doctri
ne sc̄i tho. nō aduersat̄. Negat. n. sc̄s tho. q̄ iu
dei cognouissent illum hoīem xp̄m quez oculis
videbant in actu existentie inter eos conuersan
tem: esse deum cum essent odio ⁊ inuidia excecā
ti. sed non negat quin per scripturas propheta
rum: docti eorum habuissent noticiā deo inspi //
rante: q̄ xp̄s quicumq; ille foret futurus esset de
us. Si autem appellet existimatōem in vniuersa
li eam quaz iudei habuissent ante crucifixionem
q̄ sc̄z ille singularis homo xp̄s quem actualiter
⁊ presentialiter uidebant inter se conuersantem
esset deus ⁊ extimatōem in particulari appellet
ipsammet extimationem pro tempore crucifixo
nis quam dicit iudeos non habuisse: inepte ⁊ s̄
omnia artis dialetice documenta loquitur. Non
enim propositiones de eodem subiecto numero
⁊ predicato: variantur s̄m rōem vniuersalitatis
⁊ singularitatis: propterea q̄ diuersis tempori //
bus ab intellectu aut formant̄ aut concipiunt̄ :
sed accipiuntur vniuersalitas ⁊ singularitas in p
positionibus: s̄m q̄ res subiecta abstrahitur v̄t
non abstrahitur ab individualibus conditioni
bus. que diuersitas non fuit in existimatōe aut
apprehensione iudeorum de diuinitate xp̄i pro
tempore crucifixionis xp̄i ⁊ ante crucifixionem .
cum in vtroq; tempore: de eodem homine singu
lari prout particulariter et individualiter vide //
bant eum actu existere et inter eos conuersari :
habuerint existimationez suam. ¶ Ex q̄b⁹ oib⁹

Euangelium.

atis apparet q̄ rōes postillatoris s̄ sc̄m̄ tho: sūt
nualide ⁊ q̄ ualde inepte ⁊ minus sufficienter p
picta magistri mathie probent̄. ⁊ per cōsequēs
q̄ positio sancti tho. rationabilior ac uerior sit.
q̄ forte diligentius considerans postillator pri
na Corin. ij. super illud. Si enim cognouissent
r̄c. ad modum dicendi sancti tho. redire uideēt.
Inquit. n. ⁊ breuiter pōt̄ repeti conclusio. s. q̄ pe
iti iudeorum qui principes hic dicunt̄: cogno
uerunt ihesum nazarenum esse messiam in lege et
prophetis promissum. quia uidebant prophe
cias de ipso impletas quantū ad tempus ⁊ locū
⁊ alias circumstantias. Sed quia cepit predica
re contra uitia eorū publice: cognitio illa p̄ odiū
⁊ inuidiam contra xp̄m̄ insurgentem fuit in eis
obscurata ⁊ ceperunt prophetias aliter interpre
ari. Hec postillator. In qua conclusione nullas
fecit mentionem de diuinitate xp̄i. p̄mo uideēt q̄
a intentione hanc conclusionem uoluit repe
te: ut ibi corrigeret quod ī hoc capitulo mathei
dixerat de xp̄i diuinitate cognita a iudeis. nā ali
is: bene poterat transire in eo loco sine replica
tione illius conclusionis. presertim quia ante cō
clusionem subiunxerat. de hoc plenius dixi sup
xj. ca. ad Nat. quod certe poterat ip̄m excusare a
ali reiteratione: nisi uoluisset ibi corrigere: que
hic apud ad Natheum scripserat.

Circa euangelium ad Marcum.
Capitulum quinto.

Barci.

In ca. v. postillator mouet quoniam si per
fecerit miracula sola uirtute diuina. In
ius prosecutione recitat modum dicendo
qui communior est. q. s. uirtus sancti uiri opera
tis miracula: non est aliqua uirtus permanens per
modum habitus. sed per modum passionis tran
seuntis sicut et prophetia. Et inducit ad hoc
rationem que sancti thome est in quoniam de po. d.
q. vj. de miraculis ar. iij. quam etiam tangit secun
da scilicet. q. clxxviii. ar. primo ad primum. quia si u
irtus faciendi miracula in uiris sanctis esset per m
odum habitus permanens: quotienscumque uellent mi
racula facerent. ¶ Hanc rationem postillator dicit
uuldam inueniens. Sed quicquid sit de conclusione
ratio tamen non ualet. quia sicut dictum est talis uirtus
operandi miracula non est principalis: sed ta
tum instrumentalis. Instrumentum autem operari
non potest quous sit perfectum per formam suam: nisi
moueat actualiter per manum artificis. sicut po
tet quod securis non potest secare nisi per manum ar
tificis moueat. et ideo dato quod talis uirtus sit
mansua: non potest tamen operari ad miracu
la absque motu diuine uirtutis principaliter ag
tis. hec postillator. ¶ In quibus plane duplici
ter deficit quare et ratio sancti thome. in suo manet uigore.
deficit primo quia uir loquens dicit instru
mentum quouscumque per formam sit perfectum: non poss
operari nisi tunc precise quando a principali ag
te actualiter mouetur. hoc enim falsum est. Na
seruus ut philosophus dicit in primo politici. instrumentum
est domini sui et tamen agit ut instrumentum cum exequetur
preceptum eius cessante actuali motione domini quod

Euangelium.

propositio precepti. Item semen s̄m p̄hos instru-
mentum ē anime generantis. sed quia uirtutē ha-
bet non transeuntem sed manentem a generante
relictā : agit disponendo ad animā geniti etiā
post q̄ actu cessat motio actualis generantis q̄
p̄ seminis decisione consistit. Item herbe potio-
es emplastra ⁊ alie res medicinales instrumenta
sunt secundum aliquem modum medicorum.
sed propter uirtutes agendi quas habent p̄ma-
nentes: operantur ad sanitatis restitutōem cessā
actuali medicorum motione que in talium re-
rum applicatione consistit. ⁊ idem in multis hu-
iusmodi instrumentis inuenitur. falsa ergo est il-
la propositio postillatoris absolute ⁊ vniuersali-
ter intellecta sicut ip̄e loq̄tur. ¶ Deficit secundo
in illatione quare intendit. non. n. recte infertur
absolute ⁊ vniuersaliter. Instrumentum nō agit
nisi actualiter moueatur a principali agente: er-
ro q̄tūcunq̄ perfectū sit per formā: non hēt in
potestate sua agere cum uoluerit. Apparet ma-
nifeste falsum. nam ministri sacramentorum instru-
menta dei sunt in dispensandis sacramētis. ⁊ de-
us principaliter ⁊ actualiter agit circa sacramen-
torum collatōem. Sed quia sacerdos caractarez
habet que est uirtus perfecta permanēs ⁊ immo-
biliter se h̄ns per modum habitus q̄uis habitus
non sit sed pō: potest quotiens uoluerit confi-
dere debita materia p̄supposita. vnde ⁊ intentio
agendi requiritur in ministro sacramentorū de
necessitate. q̄ nō eēt: si in eius ptāte non eēt cir-
ca sacramenta agere. Item nec error qui in sacra-
mentis accideret ministris imputaret: si sacmen-

¶ Arci.

eorum dispensatio in eorum potestate non eēt
Item humanitas xpi instrumentum fuit diuini-
tatis sed nephās est dicere q̄ per actiones suas
et passiones: non meruerit homo xps nobis sa-
lutem. meritum autem est s̄m actiones uel pas-
siones que sunt in ptāte eius qui mereē. vnde
naturalia in potestate nostra non sunt: ideo se-
cundum ph̄m naturalibus non meremur. Item
viri iusti in actionibus suis instrumenta sūt sp̄-
ritus sancti. s̄m illud Rō. viij. quicumq̄ spiritus
dei aguntur hi filij dei sunt. et tamen opatōes i-
storum in potestate eorum sunt. alias non essent
sibi meritoze. causa autem quare sunt in eorum
potestate ē: quia sp̄s sc̄s mouet viros iusto
dando eis uirtutem agendi permanentem p̄ m-
dum habitus. s. gratiaz et caritatem et dona sua
Unde q̄ magister sniarum. xvij. di. p̄mi li. fuit
huius opiniois q̄ caritas non est aliquid cre-
tum in aīa: sed q̄ motus dilectionis est a spiritus
sancto nō mediāte aliquo habitu: cōiter a doct-
rib⁹ nō tenet. Nā sic seq̄bat̄ q̄ mēs hūana eēt i-
actu dilectōis mota tm̄ et nullo mō p̄ncipiū talis
act⁹ et p̄ oīs q̄ act⁹ dilectōis nō eēt hōi volūt-
arius ac p̄ hoc nec sibi meritozi⁹. q̄d eēt erroneū
¶ Et p̄terea ex diffinitōne habitus p̄ falsū q̄
instrumentū aīatū aīa rōnali p̄ formā habituale
p̄fectū sit: non possit per eā agere quotiens uo-
luerit qm̄ habitus a commē. iij. de aīa diffinitu
quo quis agit cū uoluerit. Item aug⁹. in li. de be-
no coniugali diffinit. habitus est quo aliqd ag-
tur cū tēpus affuerit. Male ergo infert postillato
absolute et vlr̄ loquēdo q̄ instrumentū q̄tūcūq̄

Euangelium.

Perfectū p formam: nō hēt in ptāte sua agere. de
hit enim ⁊ de instrumēto ⁊ de forma quā par //
cipat ad agendū distinguere. ⁊ tunc uerissimā
ualidam inuenisset rōem scī tho. Verum q
Principalis agentis quod deus est: actualis mo
o requiritur ad actionem cuiusuis instrumen
sed hoc est propter totalem ⁊ vniuersalem ra
nem causalitatis ⁊ influentiā cōtinuam quaz
bet respectu omnium creaturarum. ⁊ nō soluz
spectu eoz que proprie sunt instrumenta. Un
requirit motio dei actualis ad actōem oīs in
rumēti sui vlr loquēdo in qstū instrumētū ē p
hie ⁊ stricte acceptū put ab alijs agētibus di //
ignitur: sed in qstū est agens creatū. Nullū enī
agens creatū nec celū nec angelus (que tñ nō cō
ueuerunt appellari stricte ⁊ proprie instrumen
) agere pōt sine actuali dei influētia ⁊ motione
sicut pulcre deducit scūs tho. in de pō. dei. q.
.ar. vij. Sed propterea nō tollitur libertas ar
bitrij in agendo agētibus per intellectum ⁊ per
ctis fm formam habitualem que sit principiū
agendi cum uoluerint. in quo postillator decep
is est. ⁊ hui⁹ ratio est: quia motio diuina que
d agendum requiritur: nunq̄ deest. ⁊ ita si po //
atur agens intellectuale perfectum per formam
habitualem que sit principium agendi: in ptāte
ia habebit agere. Certū est enim q sine actuali
ei motione nullam homo potest habere opera
onē. cum deus operetur in omni operāte. Un
sa. xxvj. dī. omnia opa nra opatus es in nobis
ne. Sed hoc nō obstante: dictum ē Eccl. xv. de
s ab initio constituit hoīem ⁊ reliquit illum in

Luce.

manu consilij sui. ⁊ infra. Ante hominem vita et mors bonum ⁊ malum quod placuerit ei dabitur illi. Instantia autem postillatoris tenet de instrumento inanimato precise. ⁊ quod nō hēt uirtutē agendi immanentem.

Circa Euāgeliū Luce Ca. ij.

Ircā euāgelium Luce in ca. ij. postilla //
tor recitat duas opiniones de scia hūa //
na xp̄i. vna ē q̄ in xp̄o fuerit habitualis scia acquisita experimētalis q̄ accipitur per operationem sensuum ⁊ illustrationum itellect⁹ agētis. In qua scientia xp̄s profecit per p̄cessum etatis. Et hec positio ē sancti tho. iij. par. q. ix. arti. iij. ⁊ q. xij. ar. ij. Alia opinio est q̄ xp̄s in tali scientia nō p̄fecit s̄m habitū ⁊ s̄m se. sed solū q̄tū ad ostensionem in effectū. qz. s. scientiam suā aut sapientiam magis ac magis ostendebat s̄m p̄cessum etatis ⁊ beneplacitū suū. ac prout nostre saluti expediebat. Et pro ista opinioē arguit postillator ad quam ipse uidetur declinare. qz duo habitus eiusdem rationis: non possunt eē simul in eodem intellectu. sed in xp̄o ponitur sciētia infusa. que non ē alterius rōis a scientia acquisita cum se extendat ad omnia ad que scientia experimētalis ⁊ acquisita s̄m ponentes eam: ergo ⁊c. Probat illud per exemplum. quia oculus miraculose datus: eiusdem rationis est cum oculo dato uel generato per naturā. eo q̄ sunt circa idem obiectum. ¶ Soluit cōsequēter motiuum prime

Euangelium.

opinionis dicēs q̄ nec p̄pterea intellectus agēs
in p̄po fuit ociosus. quia operatio intellect⁹ agē
tis non solum est necessaria in abstractione spe
cierum intelligibilium: sed etiam in consideratō
ne s̄m habitum scientie prius acquisite in q̄ non
abstrahit̄ de nouo spēs. Hec postillator. ¶ Ad
que burgeñ. r̄ndet. primo ad rōem q̄ habit⁹ sci
entie infuse non est idem specie cū habitu sciētie
acquisite etiam si sint de eodem ⁊ circa idē ob
iectum. qm̄ habitus non solū distinguuntur s̄m
obiecta: sed etiam s̄m principia actiua taliū ha
bituū seu dispositionū put scūs tho. dicit p̄ma
secūde. q. liiij. ar. ij. Et inde ē q̄ habit⁹ sciarū di
uersificāt̄ nō solū s̄m diuersitatē obiectoz: s; eti
am s̄m diuersa media q̄b⁹ demōstrāt̄ cōclusiōes
īparum sciarū. sicut habit⁹ scie astrologie de ro
tūditate terre q̄ demōstrāt̄ p̄ media mathemati
ca: ali⁹ ē ab habitu scie naturalis de eadē rotun
ditate terre q̄ p̄ mediū naturale demōstrāt̄. Un̄
cū p̄ncipiū actiuū habit⁹ scie acq̄site sit lumē na
turale intellcūs agētis. p̄ncipiū uero actiuū hit⁹
scie infuse sit lumē sup̄naturale: seq̄t̄ q̄ tales duo
hitus sunt diuersarū rōnū. ⁊ sic p̄nt eē sil̄ i eodē
intellectu. ¶ R̄ndet cōsequēter ad exēplū iductū
q̄ non est simile. quia res naturales distinguūt̄
specie s̄m principia intrinseca tātū precipue s̄m
formam. non s̄m principia extrinseca. Nā ignis
generatus ex alio igne: idē est specie cū igne ge
nerato ex reflexione radiorū solarium eo q̄ for
ma specifica vtriusq; ignis: est eadem licet causa
efficiens sit diuersa. sed in habitibus: differētia
specifica accipitur s̄m principium extrinsecū ut

Luce.

ē principium efficiens sicut etiam diuersificatur
s̄m obiectū quod ē extrīsecū. Sic r̄ndet burgen̄.
¶ S̄z q̄ in dictis ei⁹ aliq̄ sunt dubia ⁊ extra mē
tē sc̄i thome: melius ⁊ planius dicitur sicut sc̄us
thomas respondet ad simile argumētū p̄ma secū
de. q. lxxij. ar. vlti. Erat enim argumētū tertio lo
co. virtus acquisita ⁊ virtus infusa differūt s̄m
illud q̄ ē īmediate a deo factū: ⁊ a creatura. sed
idē ē specie hō quē deus formauit ⁊ quē generat
natura: ⁊ oculus quē ceco nato dedit ⁊ quē vir
tus formatiua causat: ergo videt̄ q̄ ē eadē uirt⁹
infusa ⁊ acq̄sita. Ecce argumētū. Seqūt̄ r̄nsio. Ad
tertiū dicēdū q̄ oculū ceci nati: deus fecit ad eū
dē actum ad quē formāt̄ alij oculi s̄m naturā. ⁊
ideo fuit eiusdē sp̄ei. ⁊ eadē rōe eēt si deus vellet
miraculose causare in homine v̄tutes quales ac
quiruntur ex actibus. sed ita nō est in proposi //
to. Hec sc̄us tho. Declarauerat nō eēt ita circa v̄
tutes infusas ⁊ acquisitas in corpore eiusdez ar
ticuli. ¶ Similiter dico in casu n̄ro q̄ sciētia aīe
xp̄i infusa a deo ⁊ acquisita: non fuerunt eiusdē
rationis cum non essent circa idem obiectū p̄p̄ū
⁊ adequatū. neq̄ circa eundem actū. Nam p̄ ha
bitum sc̄ie infuse: aīa xp̄i habuit cognitiōem nō
solū oīm rerū quecūq̄ p̄tinent ad sc̄ias hūanas:
sed etiam omnium eoz que per reuelatiōem diui
nā hoībus innotescūt. Itē cognouit omnia sin //
gularia presentia preterita ⁊ futura. Itē ⁊ eētias
substātiarū sep̄atarū p̄ modū quo nate sūt cog
nosci ab aīa sep̄ata prout sc̄us tho. deducit. iij.
par. q. xj. ar. p̄mo. p̄ hitū uero sc̄ie acq̄site: eoz
p̄cise hūit cognitiōem: q̄ lūine naturali itellcūs a

Euangelium.

gentis ab hoīe cognosci possunt. Item cognitio per primū habitum infusum: poterat esse sine cōuersione ad fantasmata . per scientiam uero acq̄ sitam: non sine huiusmodi conuersione. nec etiā eiusdem rationis fuerunt in x̄po species intelligibiles infuse ⁊ acquisite neq̄ per media eiusdem rationis utraq̄ scientia que proprie dicit noticiam conclusionis: deducebat̄ . cum species infuse fuerit in maiori uniuersalitate ⁊ abstractiōe et minus cōtracte q̄ acq̄site ⁊ maioris uirtutis. ut pote ad plura scibilia se extēdentes. unde consequens est q̄ neq̄ habitus scientie infuse in x̄po fuerit eiusdem rationis cum habitu scientie acq̄site. quēadmodū q̄ spēs inate q̄b⁹ āgeli itelligunt sunt alteri⁹ rōis a spēsibus nostri intellect⁹ cū sint magis vles ⁊ simpliciores ac magis capaces. ⁊ similiter media per que sciētia in eis hēt̄ : ideo ⁊ scientia angelorū alterius rōis ē a sciētis humanis quous scientia angelorum sit circa obiecta oīa circa q̄ sciētie hūane uersant̄ . nō tñ adēq̄te sed superexcedenter. nā per pauciores species cognoscit intellectus angelicus eadē cognoscibilia: q̄ intellectus hūanus ⁊ p̄ media min⁹ contracta. sicut si grā exēpli dicamus q̄ per ip̄as species entis ⁊ per media quibus cōcludūt̄ pprie entis passionēs in q̄tum ens: cognoscat angel⁹ ⁊ habeat scientiā non solum entis in sui communitate ⁊ eorū q̄ cōsequūt̄ ens in q̄tum ens: s̄ etiā hēat entis mobilis sciam circa quod naturalis phia uersat̄ . aut si p̄ unā formā animalis ⁊ p̄ media quib⁹ de animali in q̄tū animal hēt̄ sciētia: oīs animalium species cognoscat. q̄s intellect⁹

Luce.

hominis nō nisi per multas species ⁊ p̄ diuersa media cognoscit. ¶ Ex quibus patet quod nullius efficacie sit instātia magis math. sumpta ex auctoritate phi. iij. de aīa. secantē scīe quēadmodum ⁊ res. Nam loquitur philosophus de rebus secundum rationem formalem earum in quantum sunt scibiles secundum quē modum nō fuit scientia infusa christi circa eadē obiecta circa quā fuerat scientia acq̄sita. nā cū scīa infusa in christo fuerit per species innatas sicut in angelis: sequitur quod fuerit per species pauciores simpliciores ⁊ magis vniuersales ac etiā per media magis simplicia ⁊ minus contracta quā scīa eius acq̄sita quā hētur per species acceptas a sensibilibus. ac per hoc per media alterius rationis quantum ad scibilitatem. nam maior ⁊ minor simplicitas vniuersalitas ⁊ contractio mediorum ⁊ principiorum demonstrationis: variant eorum rationem formalem. sicut patet in demonstratione metaphisica ⁊ naturali. ⁊ patuit supra de scientia angelorum ⁊ nostra circa easdem res. quemadmodum etiam ⁊ circa uirtutes productiuas rerum inuenitur. Nam quia ratio formalis uirtutis generatiue aut productiue leonis in sole simplicior est ⁊ minus contracta atque capacior quā ratio formalis uirtutis generatiue in leone generante: ideo uirtus ipsa in sole ⁊ leone non est eiusdem rationis quāuis ad eundem effectum concurrat. unde sol ⁊ leo in generatione leonis: agentia sunt non uniuoca. ¶ Ex quibus inferitur quod ratio formalis proprii ⁊ adequati obiecti scientie christi infuse: fuerit vniuersalior. simplicior. ⁊ maioris capacitatis quā ratio formalis proprii ⁊ adequati obiecti scientie acq̄site. ⁊ per consequens quod fuerit alte

Euangelium.

rius rationis. probatur hoc quoniam formalis ratio obiecti scibilis in quod est scibile: sumitur ex principiis per que scitur prout habetur ex dictis philosophi primo posteriorum in ca. tertio: autem scientia etc.. Ergo ubi media demonstrationis que sunt principia scientie alterius rationis sunt: et ipsa scientia et ratio formalis proprii et adequati obiecti alterius erit rationis. quod et expresse philosophus dicit in ca. allegato in. 5. altera autem scientia est ab altera etc.. ¶ Ex supradictis plane constat quod ratio postulatoris in proposito nostro nullius fuerit momenti. cum presupponat eiusdem rationis fuisse habitum scientie infuse et habitum scientie acquirente in proprio. quod tamen falsum esse diffuse probatum est. Sed nec ratio eius ad motuum sancti the. efficaciam habet. tum quia ut burgen. tangit magnum inconueniens est quod aliquam naturalis actio humane nature et que principalior est intellectus agentis. scilicet specierum intelligibiliu abstractio: de fuerit anime proprie. Tum etiam quia ipsa postulatoris ratio: manifeste se ipsam destruit. probatur hoc quoniam operatio intellectus agentis que est necessaria in consideratione secundum habitum scientie prius acquirente: necessario presupponit operationem eius primam. que consistit in specierum intelligibiliu abstractioe. Nam sine hac non fit in intellectu possibili habitus scientie acquirente prout haberi potest ex. iij. de anima Et per consequens nec est consideratio secundum habitum huiusmodi. Unde cum ratio illa concedat non fuisse in proprio operationem intellectus agentis primam que consistit in specierum intelligibiliu abstractioe: necesse habet concedere quod neque in eo fuerit ope

Luce.

ratio intellectus agētis que est in cōsideratiōe s̄m
habitum scientie acquisite. quod tamen negat.
vnde patet q̄ se ipsam destruit ea responsio.
¶ Et preterea si in xp̄o fuit consideratio secun-
dum habitum scientie acquisite prius vt in re-
sponsione concedit postillator: ergo fuit in cri-
sto habitus scientie acquisite. quod tamen ipse
pretendit negare. Quare uidetur plane q̄ pro-
p̄iam uocem ignorauerit. Auctoritas autem san-
cti thome quam primo loco burgen̄. induxit. q̄
scilicet habitus distinguūtur secundum diuersa
principia actiua: non est ad propositum. quia il-
la distinctio accipitur secundum communē ha-
bituum rationem in quantum scilicet forme sūt
producte ex similib⁹ agētibus. eo q̄ omne agēs
facit simile secundum speciem. non autem acci-
pitur illa distinctio secundum propriam habi-
tuum rationem in quantum habitus sunt. secun-
dum quam considerationem disputatur in pro-
posito de habitu scientie infuse in xp̄o ⁊ acqui-
site. quare argumentatio magistri mathie con-
tra distinctionem habituum datam a burgen̄. se-
cundum diuersa principia effectiua: non tangit
sanctum thomam. ¶ Sed contra id quod san-
ctus thomas dicit in loco allegato per burgen̄.
in responsione ad secundum scilicet q̄ quia per
aliud medium demonstrat naturalis ⁊ per aliud
astrologus: ideo habitus naturalis sciētie ⁊ ha-
bitus astrologie diuersificantur: arguit magi-
ster mathias dicens q̄ illud improbet ph̄s p̄mo
posterioꝝ in ca. augentur autē nō p̄ media. nā ut
ipse mgr̄ dicit. ex illo textu hētur q̄ demōstratio

Euangelium

non uariat^r p media. sed in post uel latus sub^{su}
mēdo. ¶ Nec ualet iterū dicit ipse qđ adducit^r de
medijs mathematico ⁊ naturali. nā si eadē cōclu
sio pbat^r per diuersa media: ex hoc nō uariatur
sciētia. qz manet eadē cōclusio q̄uis diuersimo
de pbata. sicut si eadē cōclusio. s. deus est vnus
pbaret^r rōe ⁊ auctoritate sacre scripture: vnū eēt
p̄ncipiū creditū. aliud aut^r ratiocinatiū. eadez
tñ eēt sciētia illius cōclusionis. q̄uis nō idē p̄
cipiū. vñ in talib⁹ bñ diuersificat^r intellect⁹ sed
nō sciētia. qz itellcūs ē p̄ncipioz: sciētia uero cō
clusionū. ¶ Infert ultimo qđ opinio burgen. et
sci tho. est s̄ augustinū. iij. de trinita. ⁊ bti abro
sij de incarnatōe uerbi. quoz snia ē qđ differētia
originis nō diuersificat speciē. ⁊ ponūt exēplum
de hoīe creato ⁊ generato q̄ sūt eiusdem speciei.
Hec mgr̄ mat. ¶ In q̄bus p̄ certo salua pace dix
erim nō satis erudite locut⁹ ē de posterioz ana
leticoz documentis. Vñ ad p̄mā argumentatōez
dicit^r qđ in textu p̄hi quē allegauit falsum ac pue
rilē hūit intellectū. Nā p̄hs ibi nullā de differen
tia aut diuersitate specifica uel generica demon
strationū facit mētione. neqz cōpat diuersas de
monstratōes ad inuicem: sed loquēs de potissi
ma demōstratione in qua p̄p̄a passio pbat^r de
subiecto p̄p̄o ⁊ adeq̄to: dicit qđ talis demōstra
tio non augetur per media. est dicere qđ non sūt
multa media per que multe demōstratiōes potis
sime fiāt quibus vna ⁊ eadē p̄p̄a passio de p̄p̄o
⁊ adeq̄to subiecto demōstret^r. Nō enim risibile
pōt per multa media duplici aut pluri demōstra
tione potissima demōstrari de hoīe. sed vna tm̄

Luce.

et per unum medium. Cuius ratio est quoniam medium in demonstratione potissima: est propria definitio. ut dicitur in 1. posteriorum. Sed unius rei una tantum est definitio propria et completa. ergo et una duntaxat erit potissima demonstratione per quam una propria passio de subiecto adequato probetur. Neque etiam in post vel latius subsumendo: augentur demonstrationes potissime de eadem passione. sed virtute unius medij demonstrantur plures conclusiones. quarum tantum sola prima est propter quod et potissima. alie uero sunt particulares. ¶ Propter ergo quod male intellexerit magister math. litterarum philosophi cum longe valde sit sensus illius a proposito nostro. Non enim poterat philosophus dicere quod secundum diuersitatem mediorum non diuersificarentur demonstrationes. et per consequens habitus sciarum cum ipse expresse dicat secundum posteriorum in ca. primo medium esse causam demonstrationis et quod omnis questio vere scibilis: sit questio medij quo habito cessat omnis questio. et quod tota uirtus demonstrationis sit in medio quod dicit propter quid: ipse philosophus inquit in pluribus locis primi et secundi posteriorum. ¶ Item media demonstrationum definitiones sunt prout dicitur in secundo posteriorum. Sed definitiones totam causam dicunt demonstrationum quibus passiones de subiectis probantur prout ibidem philosophus ait. ¶ Inepte ergo et contra principale artis resolutorie fundamentum: negat magister math. demonstrationes uariari per media. unde et in primo posteriorum probat philosophus quod si media sunt infinita: et demonstratio procedit in infinitum. et si media sunt necessaria: quod conclusiones necessarie erunt. ita quod totum ratio demonstrationis: ex medijs ipsis accipitur. ¶ Ad secundam eius instantiam dicitur quod in exemplo dato de medijs

Euangelium

non uariat p̄ media. sed in post uel latus subsu-
mēdo. ¶ Nec ualet iterū dicit ip̄e q̄d adducit u-
medijs mathematico ⁊ naturali. nā si eadē cōclu-
sio p̄bat̄ per diuersa media: ex hoc nō uariat...
sciētia. qz manet eadē cōclusio q̄uis diuersimo-
de p̄bata. sicut si eadē cōclusio. s. deus est vnus
p̄barē rōe ⁊ auctoritate sacre scripture: vnū eēt
p̄ncipiū creditū. aliud aut̄ ratiocinatiuū. eadez
tñ eēt sciētia illius cōclusionis. q̄uis nō idē p̄i-
cipiū. vñ in talib⁹ bñ diuersificat̄ intellect⁹ sed
nō sciētia. qz itellcūs ē p̄ncipioꝝ: sciētia uero cō-
clusionū. ¶ Infert ultimo q̄ opinio burgen̄. et
scī tho. est ḡ augustinū. iij. de trinita. ⁊ btī ābro-
sij de incarnatōe uerbi. quoz sn̄ia ē q̄ differētia
originis nō diuersificat̄ speciē. ⁊ ponūt exēplum
de hoīe creato ⁊ generato q̄ sūt eiusdem speciēi.
hec mgr̄ mat. ¶ In q̄bus p̄ certo salua pace dix-
erim nō satis erudite locut⁹ ē de posterioroz̄ ana-
leticoꝝ documentis. Un̄ ad p̄mā argumentatōez
dicit̄ q̄ in textu p̄hi quē allegauit falsum ac pue-
rilē hūit intellectū. Nā p̄hs ibi nullā de differen-
tia aut diuersitate specifica uel generica demon-
strationū facit mētione. neqz cōpat diuersas de-
monstratōes ad inuicem: sed loquēs de potissi-
ma demōstratione in qua p̄p̄a passio p̄bat̄ de
subiecto p̄p̄o ⁊ adeq̄to: dicit q̄ talis demōstra-
tio non augetur per media. est dicere q̄ non sūt
multa media per que multe demōstratiōes potis-
sime fiāt quibus vna ⁊ eadē p̄p̄a passio de p̄p̄o
⁊ adeq̄to subiecto demōstret̄. Nō enim risibile
pōt per multa media duplici aut pluri demōstra-
tione potissima demōstrari de hoīe. sed vna tm̄

⁊ per vnū mediū . Cui⁹ rō ē qm̄ mediū i demon-
 stratōe potissima: est propria diffinitio . vt dī .ij.
 posterioꝝ . Sed vni⁹ rei vna tm̄ ē diffinitio p̄p̄a
 ⁊ cōpleta . ergo ⁊ vna dūtatur erit potissima de //
 monstratio per quā vna p̄p̄a passio de subiecto
 adequato p̄bet̄ . Neq̄ etiā in post uel lat⁹ sub
 sumēdo: augēt̄ demōstratōes potissime de eadē
 passione . sed virtute vni⁹ mediij demōstrāt̄ plu-
 res cōclusiones . quarū tm̄ sola prima ē p̄pter qd̄
 ⁊ potissima . alie uero sunt p̄ticulares . ¶ p̄z ergo
 q̄ male intellexerit magister math . l̄ram p̄hi cuz
 longe valde sit sensus illius a p̄posito n̄ro . Nō
 enim poterat p̄hs dicere q̄ fm̄ diuersitatē medi-
 orū non diuersificarentur demōstratōes . ⁊ p̄ cō //
 sequens habitus sciarū cū ipse expresse dicat se
 cūdo posterioꝝ in ca . p̄mo mediū eē cām demō-
 strationis ⁊ q̄ omnis questio vere scibilis: sit q̄
 stio mediij quo habito cessat omnis questio . et
 q̄ tota uirtus demonstrationis sit in medio qd̄
 dicit p̄pter quid: ipse p̄hs inquit in plurib⁹ lo-
 cis primi ⁊ secūdi posterioꝝ . ¶ Itē media demō-
 strationū diffinitōes sunt prout dī secūdo poste-
 rioꝝ . S; diffinitōes totā cām dicūt demōstratio-
 nū quibus passionēs de subiectis p̄bāt̄ put ibi
 dem p̄hs ait . ¶ Inepte ergo ⁊ cōtra p̄cipale ar-
 tis resolutorie fundamētū: negat mgr̄ math . de //
 mōstratiōes uariari per media . vnde ⁊ in primo
 posterioꝝ p̄bat p̄hs q̄ si media sunt infinita: et
 demōstratio procedit in ifinitū . ⁊ si media sunt
 nccia: q̄ cōclusionēs necessarie erūt . ita q̄ tō rō de
 mōstratiōis: ex medijs ip̄is accipit̄ . ¶ Ad secun-
 dā eius instātiā dī q̄ in exēplo dato de medijs

Euangelium.

mathematico ⁊ nāli: eadē conclusio materialiter
pbat p diuersa media. sed nō eadē cōclusio for
maliter. i. in q̄tū scibilis: pmo fm formale rōez:
diuersa ē cōclusio. Nā terrā eē rotūdā aliā rōem
scibilitatis hēt cū demōstrat p mediū mathema
ticū ⁊ aliā cū p mediū naturale pbat. Nā pma
rō accipit fm p̄cipia q̄tutatis: secunda uero p
p̄cipia motus uel entis mobilis. ergo terram eē
rotūdā: aliud scibile ē formaliter loquēdo cū de
mōstrat p mediū naturale: ⁊ aliud cū p mediū
mathematicū demōstrat q̄uis una sit conclusio
materialiter. ⁊ ita nō ad vnā sed ad diuersas sciē
tias ptinet. Nam vnitas. idētitas. aut diuersitas
sciārū nō accipit ex vnitate. idētitate. uel diuersi
tate materiali obiectoz: sed a formali q̄ ē rō scibi
lis in q̄tū scibile prout pulcre deducit scūs tho
mas in scripto sup boetiū de trini. lectiōe. iij. q.
pma ar. pmo. ⁊ sup p̄mū posterioroz in ca. certioz
aūt ⁊c. Itē sup p̄mū phisi. in p̄cipio. Cū q̄tū //
cūq̄ scibilia sint diuersa materialiter. dū tñ cōue
niāt in vna rōe formali scibilis in q̄tū scibile: ad
eadē sciam ptinet. sicut uoces hūane multū dif
ferunt a uocibus inanimatorū corporoz. sed quia
conueniunt in vna rōe formali scibilis fm conso
nantiam: eadem est scientia que de vtrisq̄ consi
derat. ⁊ econtra si idem obiectum scibile sit ma //
terialiter dum tamen hēat diuersas rōes forma //
les scibilis in q̄tum scibile: ad diuersas scientias
ptinebit formaliter loquēdo. qz in q̄tū scibile:
nō vnū est obiectū sed duo. sicut corpus mathe
maticū ⁊ naturale idē sūt materialr. s. subiecto.
sed qz diuersa sunt scibilia: ad diuersas scias ptī

Luce.

nēt. ¶ Ad exemplū quod mgr̄ math. inducit de
hac cōclusiōe deus est vnus: simili mō dicenduz
est q̄ ipsa eadem conclusio materialiter probari
potest ⁊ ratione ⁊ auctoritate. sed nō ipsa eadem
formaliter. Nam aliaz rōem formalem cognosci
bilitatis habet probata per auctoritatem sacre
scripture. quia scilicet rationem crediti ⁊ ratio //
nem non visi seu non apparentis. ⁊ aliam ratio //
nem formalem habet cum per rationem demon
stratiue probatur. nam sic habet rationem scibi
lis. visi. ⁊ apparentis. ⁊ q̄ iste due rationes sint
formaliter diuerse: patet. quoniam se inuicem ex
cludunt ab eodem subiecto. Ratio enim scibilis
in quantum est visi ⁊ apparentis: excludit ab eo
dem subiecto rationem formalem crediti per fi //
dem que est ratio non visi ⁊ non apparētis que
se habet ad primam. vt priuatio. Non enim est
possibile qđ de eodem secundū idem: vnus idē
hō habeat simul fidem ⁊ scientiam. prout sanct^o
tho. docet. iij. sententiarum di. xxij. q. ij. arti. ij.
subar. ij. ⁊ secūda secūde. q. p̄ma ar. ij. Et de ueri
tate. q. xiiij. ar. ix. ¶ Quod aut̄ ultimo dicit mgr̄
mathias q̄ principijs demonstrationis existentib
bus pluribus manet eadem conclusio: non satis
docte dictum est. est enim expresse contra ph̄m
p̄mo posteri. prout supra allegatum est in ca. cer
tior̄ autem ⁊c. Et sunt hec uerba eius. altera au //
tem scientia est ab altera: quarumcunq; princi //
pia neq; ex eisdem neq; ex alteris sunt. ¶ Ad au
ctōritatē ambrosij ⁊ augustini ex r̄nsione ad pri
mam argumentatōem: patet quid dicendum ē.
nā nō ē simile prout scūs tho. dicit p̄ma scōe. Et

Euangelium.

bi allegatū est de diuerso mō originis in aliqua natura. vt de hoīe creato ⁊ generato: ⁊ de diuer-
sō mō sciēdi aut demōstrādi. Nam p vtrūq; mo-
dū originis pducit eadē natura specifica ⁊ ad
eundē modū essendi. ⁊ ad eosdem act⁹. qđ nō ē
in pposito. Nā p diuersa pncipia sciēdi: alia et
alia rō formalis scibilis accipit vt ex supradictis
patet.

Circa Euāgeliū Johānis Cap. xij.

Circa euāgeliū Johānis in ca. xij. burgeñ
allegat sc̄m tho. p̄ma secūde. q. cvij. ar.
iiij. dicētē q̄ in veteri lege q̄ erat lex serui-
tutis nō dabāt cōsilia: sed tm̄ p̄cepta q̄ necessi-
tate importāt. ¶ Cōtra hoc arguit mgr̄ math. ex
l̄ra ueteris testamēti vt dicit qz p̄verb. p̄mo d̄r.
desperistis om̄e cōsiliū meū. Et ca. iij. custodi
legem atq; cōsilia ⁊c. Ex quib⁹ videt̄ sibi q̄ in
veteri lege data fuerint cōsilia. ¶ Sed certe rudi
mō accepit mgr̄ math. nomē cōsiliij in uerbis san-
cti tho. vel obiectio sua tentatiua est solā habēs
apparētiā. Consiliū enim in p̄missis auctoritati-
bus ⁊ alijs ueteris testamēti: accipit̄ largo mo-
do p̄ quacūq; p̄suasione aut monitōne q̄ cōiter
ordinat̄ ad vite hūane cōsuetudines ⁊ hominū
prouidentiā ac cōuersatiōem circa res agendas.
S̄m quē modū diuinū etiā p̄ceptū ab equali uel
inferiori p̄positū: consiliū appellari pōt. s; sc̄s
tho. loquit̄ de cōsilijs s̄m p̄p̄am ⁊ strictam ac-
ceptōem prout se habēt ex additione ad p̄cepta
dei qz. s. dāt̄ de actib⁹ superogatiōis ordinātib⁹

Johannis.

ad perfectōem vite spūalis q̄ consistit in p̄fectio
ne caritatis dei ⁊ p̄imi ad quā nō oēs tenent̄ q̄
liter apo⁹. accepit cōsiliū p̄ma Lozin. vij. cū di //
xit. De virginib⁹ autē p̄ceptū dñi nō habeo: cō
siliū autē do. dant̄ .n. hmōi cōsilia de illis q̄ sunt
via ad p̄fcm̄ gradū caritatis q̄ hēri pōt in via. si
cut de p̄fca paup̄tate. castitate. ⁊ obediētia p̄p̄t
p̄m. sub quo mō cōsilioꝝ cadūt generalr̄ illa su
perogatiōis opa: q̄ voto suscepta p̄petuo: statū
perfectōis cōstituūt. hmōi. n. cōsilia in ueteri te //
stamēto data nō sunt. qz ut ap⁹. inqt̄ hebre. vij.
nihil ad p̄fectū adduxit lex. Un̄ sup̄ illud. Si uis
p̄fect⁹ eē ⁊c. aDat. fix: dicit interlinearis. ecce cō
tēplatiua q̄ ad euāgeliū p̄tinet. idē dicit glo. ra //
b a. ait enī. ecce duas uitas hōibus p̄positas au
dimus. actiaz ad quā p̄tinet. nō occides ⁊ cetera
legis mādata. ⁊ cōtēplatiuā ad quā p̄tinet. Si
uis perfect⁹ eē. actia: ad legē p̄tinet. cōtēplatia:
ad euāgeliū. hec glo. p̄z ergo q̄ obiectio magi //
stri math. nō ē ad p̄positū sancti tho. sed et po
stillator suus plane obsistit dicēs mat. v. p̄p̄z ad
didisse ad p̄cepta ueteris legis: cōsilia. exponēs
illud. non ueni soluere legem ⁊c.

Circa epistolam ad Ro. ca. v.

In ca. v. eplē Rō. cū burgen. s̄ postillato
rem diceret peccatum originale nō eē pu
rā p̄uatōem. sed habitū corruptū: Indux
it ad illud auctoritatē sancti tho. p̄ma secūde. q.
lxxxij. ar. p̄mo id exp̄sse dicētis in solutōe. ad p̄i
mū. ¶ Cōtra quē modū dicēdi mgr̄ mat. arguit.

Epistola.

primo qz oē positiuū ē effectiē a deo. Si igit̃ pec-
catū originale ē tale positiuū: erit effectiē a deo.
cōclusio falsa: ergo aliq̃ pmissarū. non maior. qz
ab oībus cōcessa. igit̃ minor. falsitas cōclusiōis
pbat̃. nā si de^o effectiē pducit aliqd positiuum
ad pctm originale ptinēs: aut pducit illud con-
currēte cā sc̃da: aut nō. secūdu nō p̃t dari qz in
causato a solo deo: nulla ē obliq̃tas vitiosa. In
pctō aut̃ originali ē morb^o corruptio ⁊ obliqui-
tas. igit̃ a solo deo effectiē pducī nō p̃t. Nec pri-
mū p̃t dari qz in hmōi pductōe: nō cōcurrit pri-
mus parēs. qz eo nō ex̃te: nihilomin^o cōcurrit
pctm originale. nec p̃rimus parens eadē rōe. Si
aut̃ cōcurrere d̃r ōhens: tūc poti^o ē dicēdū actu-
ale q̃ originale. ¶ Cōfirmat̃ dicit ip̃e qz nihil in-
differentis ad statū culpe ⁊ gr̃e ymo vtriq̃ statui
cōpossibile: pōt eē pctm originale sed fomes. q̃
litas morbida. corrupt^o habit^o. q̃litercūq̃ noie-
tur ex quo ōsurgit rebellio viriū aīe: ē vtriq̃ sta-
tui predicto cōpossibilis. igit̃ talis habitus confi-
ctus non ē pctm originale. a Maior pbat̃ qz pec-
catum originale nō stat cū gr̃a. ymo constituit fi-
lios ire. a Minor pz qz paulus ap^o. ex̃tis in gratia
infra ca. vij. ⁊ gala. v. de huiusmodi qualitib^o
sibi adherentibus ⁊ eum collaphizantibus facit
querelas ⁊ petit absolui ⁊c. Est ergo peccatum
originale pura priuatio per ansel. ⁊ alios sic de-
scripta. Peccatum originale est quedam carētia
iusticie originalis cū debito h̃ndi eā. sic q̃ debi-
tū h̃ndi: sit formale in descriptōe illa. Hec mgr̃
math. ¶ Sed ad ista responder̃. Ad primū cōce-
dit̃ p̃ma cōsequētia nec cōclusio ei^o ē falsa vt ar

Ad Romanos.

quēs dicit. Et ad pbatōem sue falsitatis dico q̄ illud positiuū qđ in pctō originali includit̄ tan q̄ materiale: effectiue producit̄ a deo q̄tū ad id quod h̄z entitatis cōcurrētib⁹ causis secūdis q̄ cause sūt originis hoīs pctm̄ originale ōhētis. ē enī māle in pctō originali q̄tū ad id qđ h̄z entitatis positieue ⁊ realitatis: dispō qđā viriū aīe in cōpatōe ad act⁹ suos. quod aut̄ h̄z talis dispositio corruptōis obliq̄tatis ⁊ defcūs (dī. n. h̄tus corruptus aut inordinata dispō) est nō a deo nisi per accūs tanq̄ a remouente prohibens sed a cā secūda defectuosa. s. a uolūtate inordinata p̄mi parentis ⁊ a natura infecta ⁊ deficiente q̄ per uiciatam originem ab adam per proximos parētes traducitur. Unde ⁊ p̄mus parens mediate ⁊ p̄m⁹ parēs imediate: cōcurrūt ad pductōez talis habitus corrupti. i. abilitatis ⁊ inordinate dispositionis eo mō quo huiusmodi corrupte dispōni ouenit p̄duci. Nā sicut nō ē ens p̄ se subsistēs: ita nec per se producit̄ sed ad pductioez alterius. s. nature humane infecte. ¶ Nec ualet improbatio huius qz ⁊ si p̄m⁹ parēs actu nō existat in se ⁊ p̄sonaliter: nec isto mō cōcurrat ad traductiōem peccati originalis: existit tamen et concurrat uirtute tanq̄ prima causa in fieri. cōcurrētibus inter medijs parentib⁹ qui ab eo descendunt ⁊ naturam ac uirtutem generatiuaz ab eo acceperunt sicut a principio ⁊ cā productiua. qua uirtute: ex cōsequēti pctm̄ originale traducit̄ in puero nato. quicquid enī ē cā cause: causa est causati. Unde falsum est q̄ non existen //

Epistola.

uel uirtute aut natura ab eo deriuata: peccatum originale cōtrahat. Et cū dicit arguens q̄ neq̄ parens p̄rimus existit. s. in se. cum puer nat⁹ cōtrahit pctm̄ originale: dico q̄ ⁊ si illud det̄ ut in postumis: existit tñ ⁊ cōcurrit mediāte. s. uirtute generatiua ab eo cū semie decisa. Et hoc sufficit ad illud qđ p̄icipiū ē ⁊ cā in fieri qualiter se habent parētes p̄rimi ⁊ remoti in generatōe prolis ⁊ peccati originalis traductōne. Ūñ si argumētū mgr̄i math. ualeret: sequeret̄ q̄ neq̄ p̄im⁹ pa//rens neq̄ p̄rimus parēs cōcurreret non solū ad traductionem peccati originalis: sed neq̄ ad generatōem pueri nati. ⁊ ita nec parentes eius dice rent. Non enim magis requirit̄ existētia parētum ad pcti originalis traductōem: q̄ ad pueri generationē. ¶ Ad cōfirmatōem d̄r̄ ad minores q̄ fomes. qualitas morbida. corruptus habitus ⁊ qualitercūq̄ noietur dispō illa uiriū inordina ta: nō manet in statu gr̄e s̄m q̄ ponit̄ peccatum originale. s. in q̄tum est defectus quidā culpabilis. Nā per grām baptismalē tollit̄ culpa ⁊ reatus pene soluitur. Remanet autem fomes aut illa uirium inordinata dispō prout ē defcūs quidaz nature in se relicte. s̄m quam rōem nullū incon//ueniens est q̄ remaneat sub utroq̄ statu. q̄ ba ptismus naturam nō purgat nisi q̄tum pertinet ad infectōem persone.

Circa epistolam ad Hebreos.
Capitulo octauo

Ad Hebreos.

In epla ad Hebre. ca. viij. burgen. uolens
rões assignare quare lex noua nõ fuit da
ta in scriptis. allegat sc̃m tho. p̃ma secũde
q. cvj. ar. p̃mo dicẽtẽ. q̃ lex noua principaliter ẽ
gratia sp̃s sc̃i corãibus hoĩm indita que datur
per fidẽ xp̃i. Inde cõcludit burgen. q̃ lex noua
sc̃z principalis nõ solum nõ debuit scribi a xp̃o :
sed nec etiam potuit scribi. qz gr̃a fm suã eẽntiã
est quedam qualitas mentis que non est scripti
bilis. ¶ Sed cõtra hoc mgr̃ math. dicit fũdamẽ
tum illius rõis burgen. esse erroneum. qm̃ tollit
a xp̃o omnipotentiã ⁊ per consequẽs deitatem .
probat. qz dicere xp̃m aliquid non posse quod
cõtradictõem non implicat. est ab eo tollere om
nipotentiã . sed qualitatem sp̃ualem signo sensi
bili exprimere sicut uerbo uel scripto: minus in
cludit cõtradictõem q̃ patrem in uoce ⁊ sp̃iri
tum sanctuz. in colũbe specie apparere: ergo nõ
est impossibile xp̃o: gratiam sp̃ualem sensibili //
ter scribere ⁊ pronuciare. Unde infert incautus
esse fundamentum rõis burgen. Et ut in sanctuz
thomã retorqueat iuxta desideriu cordis sui qd̃
putat male dictum esse per burgen. dicit q̃ illõ
fundamentum: burgen. acceperit a sancto tho .
cum tamen sc̃s tho. mentionem nullam fecerit
vtrum gratia sp̃ualis scriptibilis fuerit a xp̃o: vñ
non. neqz plura expresserit circa questionem per
postillatorem motam: quam ipse postillator q̃
totius questionis decisionez a sc̃o tho. accepit .
Vñ nõ magis potuit habere burgen. fundamen
tum sue conclusionis de inscriptibilitate gratie
ex dictis sc̃i tho: q̃ ex dictis postillatoris. p̃mo

Epistola.

minus prout patet intuenti. Sufficeret ergo dicere ad obiectiōem magistri mathie q̄tum ptinet ad id quod de sancto thoma tetigit: q̄ false et vtinam nō maliciose sibi imposuerit fūdamentū rationis burgen̄. ¶ Sed ne sibi sapiens uideat: dico q̄ etiam si scūs tho. dixisset legem nouaz. i. gratiam spūalem non potuisse a x̄po scribi: verum esset dictum in sensu quem burgen̄ habuit. Non enim mens burgen̄. fuit cum dixit gratiam esse quid inscriptibile: q̄ ipsa aut alia spiritua lis qualitas per corporale aut sensibile signum significari. aut suo modo representari non poterat. Nam id magne esset dementie cum ipse sepissime uiderit ac legerit nomen gratie q̄d ipsam essentiam gratie significat: litteris scriptum. p̄mo ⁊ figuram corporeā in pariete depictā gratiam aut caritatem rudibus representantē. Sed intellexit burgen̄. q̄ gratia est quedam qualitas mentis que in natura sua est quid inscriptibile cum sit res pure spūalis. ⁊ in hoc sensu argumentatio magistri mathie nullius est momenti. Nam minor propositio eius est falsa. quoniam qualitatem penitus spūalem corporeis litteris scribi aut formari per se ⁊ s̄m se ipsam: implicat cōtradictionem: nam quod s̄m se ⁊ in natura sua spirituale est: incorporeum est ⁊ insensibile: sed q̄d scribi aut depingi potest s̄m se in natura sua: necessario est sensibile ac corporale. Esse autem sensibile ⁊ nō esse sensibile. ⁊ esse corporeuz. ⁊ nō esse corporeū: contradictiōem important. Igitur id quod spūale est s̄m essentiam suam l̄ris scribi aut corporaliter depingi s̄m se ipsum ⁊ in natu

Ad Hebræos.

ra sua: contradictōem includit. ac per hoc omnī
potentie dei non subiacet. ¶ Neq̄ p̄positū suuz
p̄bat ipse magister per simile quod inducit de
apparitione patris in uoce. ⁊ spūs sancti in spe-
cie colūbe. qm̄ pater fuit in uoce sicut in quodā
signo q̄tū ad aliqd̄ quod p̄ri attribuitur repre-
sentatus. sed non fuit in se ipso q̄tū ad id quod
est: uoce formatus. Nā quod uoce format̄: sen-
sibile ē ⁊ corpale. sic ⁊ spūs scūs fuit in specie co-
lūbe sicut ī signo quodā designatus q̄tū ad ali-
quod attributū. s; nō fuit s̄m se ⁊ in natura sua:
corporali columba formatus. hoc. n. ē impossi-
bile. Un̄ aug⁹. in sermōe de trini. loquēs de hu-
iusmodi apparitōe ait. Hec aut̄ opatio visibilit̄
exp̄ssa ⁊ oculis oblata mortalibus: missio sp̄i-
tus sancti dicta ē. nō ut appareret inuisibilis ei⁹
substantia: sed ut corda hominum exterioribus
visis commota: ad occultam eternitatem cōuer-
terentur. Ita etiam nec ipsa uox facta: ad naturā
patris loquentis pertinet. Ait enim dñs Jo. v.
Neq̄ uoces eius. i. patris vnq̄ audistis. neq̄ spe-
ciem ei⁹ vidistis. Quod exponēs Criso. inquit:
Non hoc dicit q̄ speciem sensibilez habeat. aut
visibilem: sed quoniam nihil hoz est circa deū.
¶ Patet ergo q̄ ex apparitione patris in uoce. ⁊
spiritus sancti in specie columbe: non p̄bat̄ cō-
tra burgen̄. q̄ gratia sit secundum se ipsam ⁊ in
natura sua res scriptibilis. Unde constat aperte
q̄ impugnatio magistri mathie ī hoc passu gra-
tis ⁊ pro sola cupiditate aduersandi fuerit exor-
ta. . . .

Ec sunt illustrissime pater ⁊ dñe que ma-
gistrum Nicholaum in postilla sup Bi-
biam magistrumq; a Nathiam ppugna-
tozem suum validis ac catholicis scī Thome sen-
tentijs reperi obiecisse. In quorū absolutōem ut
a principio laboris mei pollicitus sum: satis me
dixisse arbitror. Et quidē spero diuino fret⁹ aux-
ilio .id catholicū .id religiosuz. idq; institutis sã-
ctis consonū omnino fore. Et si qd fortasse ex lap-
su excideret lingue vel alias diuinis nō cōsētaneū
documētis: ex nunc itidē reuoco: irritū eē uolo .
meq; sacro scē Romane eccle pro cuius fide san-
guinē fundere paratus sum: in omnibus ⁊ singu-
lis dictis atq; scriptis subijcio. finit.

DEO GRATIAS.

Absolutum hoc opus: editum a Reuerendo ma-
gistro fratre Didaco de Deça ordinis predica-
torum. Magni ac Serenissimi principis Hispani-
arū ⁊ Sicilie ꝛc. preceptore. In defēsiōes sancti
Thome: hispalis per adeynardum vngut Ale-
manum ⁊ Stanislaum polonū socios. Anno sa-
lutis cristiane adillesimo quadringentesimo no-
nagesimo primo. Die vero quarta mēsis febru-
arij.



